

18759 **1**Hier beghint dat seuende boeck ende
 18760 sprecht vande siecheden
 18761 **2**NAe dien dat wi den trac-
 18762 taet gheeyndt hebben
 18763 mitter hulpen van go-
 18764 de vanden proprietey-
 18765 ten dier dinghen dye
 18766 den mensche natuerli-
 18767 ken volmaken ende bewaren daer om sal-
 18768 men nv segghen van dien dingen die hem
 18769 geuallen teghen der naturen die dat li-
 18770 chaem verderuen ende corrumperen Item
 18771 daer sijn drie dinghen die welke die na-
 18772 tuer des menschen quetsen als die sake
 18773 der suucten ende die suucte ende die toeval-
 18774 len die de suucte volghende is waer af
 18775 coemt een quade ende een onnatuerlike dis-
 18776 posicie inden lichaem als is een quade
 18777 complexie ende alte groten veruullinghe
 18778 of ydelinghe ende gebreck der craften | al-
 18779 le dese sijn een sake der suucten Item
 18780 als iohannes seyt so is die zuuct een dinc
 18781 vanden welken den lichamen des men-
 18782 schen een quetsinge of een hinder coemt
 18783 als is die coerts een aposteme ende deser
 18784 gelike | een toeualle is een dinck of een
 18785 passie die totter ander suucten inuult die der
 18786 naturen contrari is als hoeftzweer in
 18787 cephalica of met **3** contrari als peripleu-
 18788 monia dat is een aposteme opter lon-
 18789 ghen ende dan gheualter rootheyt inden
 18790 kinnebacken Een goede disposici des li-
 18791 chaems wort ghesontheit gheheten bi
 18792 welker gesontheit dat lichaem des men-
 18793 schen in sijnre complexien alsulck is op
 18794 dattet vriliken ende volcomeliken sijn pas-
 18795 sien volbrengghen mach ende waer die na-
 18796 tuer geuallen van deser getempertheyt
 18797 so valt si van node in eenre suucten want

18798 van onghetempertheyden ende van on-
 18799 gelijkicheden der humoren coemt of
 18800 gheualt alsulcke siecheit als dye szage
 18801 is ende ydropisis dat is die watersucht ende
 18802 deser gelike Item van quader disposicien
 18803 der leden beghint officialis morbus dat
 18804 is een suucte die int oghe coemt als ob-
 18805 talmia of in die hant als arthetica of in
 18806 een lit dat van ambocht is of dat wat doen
 18807 moet officium dat is een ambocht | daer
 18808 af coemt officialis ende dair om seytmen
 18809 wanneer dat een seer is in een lit dat am-
 18810 bocht doen soude die siecte hietmen offi-
 18811 cialis morbus Item van eenre quader
 18812 disposicie van beyden daer coemt een ge-
 18813 meyn siecte of als is malaetscap Item al-
 18814 le siecte anter si is ghelijc venijndende
 18815 die humoren of die ander ghelike lede als
 18816 die coerts of si is officialic die de offici-
 18817 alike leden becommert ende belet of si is
 18818 gemeyn die de natuer binnen ende buten ver-
 18819 derft ende corruppeert
 18820 Dat i. capitel vande zericheit des hoefts
 18821 de oerspronc ende teykenen daer of
 18822 **4**VAAnden proprieteyten der siecten als
 18823 van haren saken ende van haren werc-
 18824 ken ende van haren teykenen ende van horen
 18825 boeten sijn sommige dingen te seggen niet
 18826 van allen mer alleen van desen die ghe-
 18827 meynliken inder heyligher scriften ghe-
 18828 sproken werden ende daer om en ist niet te
 18829 achten die ordinanci te volghen Inden
 18830 eersten vanden passien des hoefts is te
 18831 beginnen. ysaie i. alle hoeft is quelende
 18832 etcetera Item als constantinus seyt soe hiet die
 18833 hoeftzweer cephalea ende coemt in tweer
 18834 manieren anter van saken van buten als van
 18835 slaen of van groter hetten diet ontbijnt
 18836 of van groter couden diet also dwingt. in-
 18837 den anderen mael coemt die hoeftzweer

18838 voer int hoeft anter vander beroefder
 18839 saken of vander sake die verre is vander be-
 18840 roefder saken als wanneer die zuuct van
 18841 nerghent anders en coemt dan vten hoof-
 18842 de of si coemt vander saken die van ver
 18843 coemt als vter magen ende is die hoeft-
 18844 zweer vander beroefder saken of vanden ge-
 18845 breke der gedaente alleen of der groter
 18846 coutheden of der hetten of vander quaet-
 18847 heit der humoren als is tbloeds of der
 18848 fleumen welke hoeftzweer is dat inter-
 18849 polatus is dat is te segghen die nv en
 18850 wech gaet ende ouer een wile weder coemt
 18851 dat is een teyken dat die hoeftzweer vter
 18852 magen coemt waer af dat galienus seyt
 18853 Ist dat die zericheit inden hoofde is en-
 18854 de datter van buten gheen seker sake en
 18855 coemt so bezwaren die scarpe humoren
 18856 die mage Item is die hoeftzweer sonder
 18857 aflaten soe is hi sonder humoren ende ist van
 18858 bloede so heeft hi hetten inden hoofde
 18859 ende inden voerhoefde zwaricheit want dat
 18860 voerste deel vanden hoofde is die stoel
 18861 vanden bloede die oghen werden root ende
 18862 die aderen sijn vol inden aensicht ende ist
 18863 dat die hoeftzweer is van heten of van
 18864 drogen roke so wort die hetten geuoelt
 18865 inden nazen ende so is colera die sake ende
 18866 daer is oec droecheit inder tongen en-
 18867 de die wakinge ende die dorst en ghebre-
 18868 ken daer niet ende die weete is meerre in
 18869 die rechter side dan in die lufter want dair
 18870 is die stoel van colera dat aensicht mitten
 18871 oghen is oec gheluwe ende inden monde
 18872 wort bitterheit geuoelt ende ist van melan-
 18873 colien so is die hoeftzweer meest in die
 18874 lufter side vanden hoofde mit coutheden
 18875 mit wakinghe ende mit swaricheden dat
 18876 aensicht is van aerdiger verwen ende donc-
 18877 ker ende die ogen hol ende sorchuoudich ende

18878 die mont edickachtich ende coemt hi van
 18879 fleumen soe is die zericheit swaer ende die
 18880 oueruloedicheyt gaet ter nazen ende ten
 18881 monde wt ende onderwijlen mit hoesten ende
 18882 mit sware wederhalinge des gheests dat
 18883 aensicht is bleeck ende wat geheuen ende
 18884 **5**die oghen staen lipe daer is onsmalic-
 18885 heyt des monts ende dye weete is after
 18886 aen thoest meest want daer is die stoel
 18887 der fleumen waer af dat galienus seyt in
 18888 libro institucionum men moet weten dat-
 18889 tet hoeft in vieren gedeylt wort want san-
 18890 gwis regneert voer int hoeft die cole-
 18891 ra in die rechter side dye melancolie in
 18892 die lufter side ende die fleume after van-
 18893 den hoofde Van desen ende van menigen
 18894 anderen geualt die hoeftzweer als van
 18895 scarpicheyt des starcs wijns wes roke
 18896 verdrijft die vluuskens vander herssen ende
 18897 maect groten hoeftzweer etcetera constantinus
 18898 Dat ij. capitel vande remedien ende medeci-
 18899 nen der zweringen ende passien des hoefts
 18900 **6**Dat hoeft lijdt een zweringhe van
 18901 binnen den welken die phisikers
 18902 hieten emigranea als constantinus seyt ende de-
 18903 se is alte swaer ende grote Dese mensche
 18904 die desen hoeftzweer heeft dien dunct
 18905 dat hi slagen ende hameringe of bokinge
 18906 voelde ende hi en mach niet slapen noch ho-
 18907 ren singen noch gheen licht sien of blin-
 18908 kinge ende dese hoeftzweer coemt van co-
 18909 lericico fumo dat is van heten ende droghen
 18910 roke mit wijndicheden ende daer om voelt
 18911 hi steecte ende barninge ende tintelinge Item
 18912 thoest lijdt oeck sonderlinghe inder huut
 18913 buten als puusten ende etter ter manieren
 18914 van honich driuende ende daer om hiet con-
 18915 stantinus alsulc rude fauus Item die puus-
 18916 ten hebben cleyne gateren daer die onrey-
 18917 nicheit wt gaet recht als honich roten

18918 wt slimigher humoren al totter ouerster
 18919 huut vanden hoofde ende daer wort dat o-
 18920 uerste gewont Item den kinderen coemt
 18921 gemeynlike een passie op thoeft twelc
 18922 constantinus scubben hiet wi hietent scel-
 18923 len daer om dat si dat ouerste vanden hoof-
 18924 de vreten gelijc dat die motten een laken
 18925 eten ende alsulken passie maect ioecte op
 18926 thoeft die ongemaet is van welken ioec-
 18927 sel na sommige scubben af vallen na dien
 18928 dattet hoeft gewreuen of gekemt wort
 18929 dese passie coemt dicwijle den ionghen
 18930 kinderen om die oueruloedicheyt des
 18931 bloets ende om die morwicheit der huut
 18932 ende om die oueruloedicheit der spisen | con-
 18933 stantinus seyt datmen dese die spise on-
 18934 trecken sal Dat beste hier teghen is dat-
 18935 men hem dat bloet after den oren wt trec-
 18936 ke ende als dat naeste bloet wat wtgeto-
 18937 gen is so salment smeren mit zaluen ende
 18938 mit anderen dingen die ghewarmt sijn
 18939 ende afwisschende sijn want die salue ouer-
 18940 mits hare warmten wil soe opent si die
 18941 sweetgaten ende also ingaende scheydt si
 18942 die natuer ende verteertse ende want die schel-
 18943 len aen den wortelen vanden hare pla-
 18944 gen te cleuen so en machmens niet lich-
 18945 telic ghenesen ten si dat si te gronde wt-
 18946 geroodt werden ende ist dat dese passi ver-
 18947 oudt wert so machmense qualiken ge-
 18948 nesen si en sal liclaeuwen after laten Item
 18949 dat hoeft lijdt oec onderwijlen van dat hem
 18950 thaer ontualt of veruuylet vanden welcken
 18951 een mensche scaemt lijdt als bouen ghe-
 18952 seyt is libro v. vanden hare des hoefts Item
 18953 thoeft lijdt oec een onsuerheit van schel-
 18954 len want daer comen dicwijle veel schel-
 18955 len opten hoofde also wel mannen als
 18956 den wiuen ende geliken den zemelen ende
 18957 vreten die huut ende maken veel ioecten

18958 ende dit coemt vander quaetheyt der herssen
 18959 of van roke die wt den hoofde comen tot-
 18960 ten voetsel der haren mer dese onreynich-
 18961 eit is te verdriuen mit wasschinge ende
 18962 mit smeringhe die al suuerende sijn als
 18963 die luzen ende die neten | men sal den pas-
 18964 sien voerscreuen des hoefts te hulpe co-
 18965 men als constantinus seyt Ist dat die zerich-
 18966 eit vanden hoofde coemt vander quaet-
 18967 heit der humoren als van vervullinge
 18968 des bloets of eenre andere humoren soe
 18969 trecken wi dat bloet vter hoeft aderen ende
 18970 dat lichaem suueren wi mit bequameli-
 18971 ke medecinen te voersten ist dat dye ma-
 18972 terie inder magen is ende wi doense coren
 18973 ende spuwen ende alst lichaem ghesuuert is
 18974 so beghieten wi thoeft die handen ende
 18975 die voeten mit water dye laeuwe is op
 18976 dat die zweetgaetkens gheopent mo-
 18977 ghen werden ende dat die roken te lichte-
 18978 liker wt vliegen mogen Item ist dattet
 18979 afterste deel vanden hoofde sweert so la-
 18980 ten wi die meeste brede ader voer inden
 18981 hoofde ende trecken tbloet wt ende dat baet
 18982 wel als constantinus seyt of wi setten cop-
 18983 pen beneden aen die schenen nederwaert
 18984 ende also werden die humoren die roke ende
 18985 die gheesten die welke die sake sijn van-
 18986 der zericheit des hoefts weder ghe-
 18987 roepen totten nedersten delen | ende ist dattet
 18988 voerste deel vanden hoofde sweert soe
 18989 doen wi die nazen bloeden ende is die hu-
 18990 moer hete ende colerike soe gemoeten wi
 18991 hem mit couder medecinen ende wi suue-
 18992 ren die slapen vanden hoofde die naze-
 18993 locken ende die pols aderen mit roeswa-
 18994 ter dat ghemengt is mit vrouwen melc-
 18995 ke die een knechtken soect ende makense
 18996 slapende ende ist dat die materi cout is ende
 18997 taye ende geset inder crop vander magen

18998 so salmen die materi eerst verduwen ende
 18999 dan gheuen een colatuur diemen hiet vo-
 19000 mitus patriarche ende het is een spuwe-
 19001 rie ende is die materi beneden inder magen
 19002 so leyden wi die materi wt mit bequa-
 19003 meliker medecinen ende orbaren middel-
 19004 baer baijnge die warm is ende saluen ende
 19005 wi geuen middelbaer warme dyete ende
 19006 aldus genesen wij die contrarien mitten contra-
 19007 rien als die hete zuucten mit couder mede-
 19008 cinen ende die coude zuucte mit heter me-
 19009 dicinen et cetera Item ist dat die hoeftzweer
 19010 is sonder gebrec der humoren mit ouer-
 19011 ganc enigher groetheyt soe en behoef
 19012 die ziecke geen purgaci mar hi behoef
 19013 een veranderinghe | ende wy doen totten
 19014 qualiteyten die daer misdoen contrari
 19015 qualiteyten Item coemt die hoeftzweer
 19016 van alte groten veruullinghe der spisen of
 19017 dranc alst dicwijle gheuult den leckers
 19018 of den vraten soe ist die beste boete die-
 19019 men doen mach datmen warm water
 19020 drinck ende des veel ende daer na een cleyn
 19021 tijt datmen neme een veder ende steectse
 19022 in olyen ende die dan voert in die kele ende
 19023 make een spuwerie ende wildi een starker
 19024 medecijn hebben so soect in viatico of in
 19025 anderen boeken.
 19026 Dat iij. capitel van een siect des hoefts ghe-
 19027 noemt catarro ende coemt in veelderley
 19028 manieren als van hetten die de humoren te
 19029 veel ontbint ende coude die te veel de hu-
 19030 moren te gader dwingt
 19031 **R**Vth viij. die hette quam op thoeft
 19032 van manasse ende hi is doot etcetera die
 19033 sake der haesticheit des doots van manas-
 19034 se was een onghematich lopinge des
 19035 reumen vanden hoofde welke reume bin-
 19036 nen waert liep vander craften der hetten
 19037 die de humoren vanden hoofde ontbant

19038 ende ontsloet als hi roert bernardus ende alsulcke
 19039 lopinge wort vanden medicis ghehieten
 19040 catarrus ende wort inden hoofde van veel
 19041 saken onderwijlen van warmtheden der
 19042 luchten die de flexible humoren ontbint
 19043 onderwijlen van coutheden der luchten
 19044 die de herssen dwinget ende die vuchtich-
 19045 ste delen wt leydt onderwijlen van ouer-
 19046 uloedicheden der humoren welke humo-
 19047 ren men niet ghehouden en can om dat si
 19048 geen onthout en hebben si en moeten wt
 19049 driuen ende dat coemt vander hetten die
 19050 daer binnen is diese ontbijnt of vander
 19051 couden diese dwingt ende wt deser gelijk
 19052 onderwijlen van cranckicheden des ont-
 19053 houdens Item die lopinge coemt van
 19054 groter oueruloedicheit der humoren ende
 19055 heeft aldus sulken teyken. die hebbin-
 19056 ghe des lichaems is vol van quaden hu-
 19057 moren ende dat aensicht is wat ghedron-
 19058 ten die ogen pulen wtwaert inden mont
 19059 is veel vuchticheden ende oueruloedich-
 19060 eyt inden nazen mit zwaricheyt des li-
 19061 chaems als die hetten die humoren ont-
 19062 bint inden hoofde so sijn dit die teyken die
 19063 verwe inden aensicht is root mit roothei-
 19064 den der aderen ende inden ogen lopinghe der
 19065 tranen die hete sijn ende die oghen biten-
 19066 de ende die huut vanden wangen verwarmen-
 19067 de ende die hetten wort diep geuoelt Item
 19068 ist vander smeltinge der humoren dat wort
 19069 bekent vander ouerulodicheit die vanden
 19070 monde ende vander nazen coemt ende loept
 19071 sonder enighe cleuinghe ende is daer ouer-
 19072 uloedicheit inder saken so wortet ghenesen
 19073 datmen die oueruloedicheit wt leyde ende
 19074 sonderInge **8** is die lopinge ter borstenwaert
 19075 ende datmen dan die humoren stoppe Item
 19076 is die lopinghe cout ende vucht so salmen
 19077 orbaren daer tegen hete ende droghe die de

19078 humoren dwingende sijn ende verterende
 19079 als lapdanum wieroecck storax beuersijn.
 19080 ende is die lopinghe van hetten so salmen
 19081 stouen ouer coude cruden als ouer rozen
 19082 in regen water gecoect ende die rosen dro-
 19083 ge voer die nazen gehouden Item men sal
 19084 mercken dat also lange als die lopinghe
 19085 starck is so en salmens niet stoppen want
 19086 het waer quaet want als constantinus seyt so
 19087 soude die ontbindinghe noch meerre
 19088 werden noch men sal gheen water op
 19089 thoeft ghieten ten waer dat die sake heet
 19090 waer so mochtmen willighen water of
 19091 roeswater nemen
 19092 Dat iiij. capitel van frenesie dats die ghe-
 19093 breck hebben int breyn
 19094 **9**DEutronomij xxviiij. hy sal di slaen
 19095 mit verwoetheyden ende mit amech-
 19096 ticheit ende mit veruaernis etcetera verwoet-
 19097 heit hiet frenesie die welke constantinus be-
 19098 scrijft ende seyt aldus frenesis is een heet
 19099 aposteme in sommigen vellikens vanden
 19100 herssen daer wakinge ende veranderinghe
 19101 des sins af comen | het gheualt in tweer
 19102 manieren anter van roder colera die opge-
 19103 licht is ouermits hore properre coert-
 19104 sen der hetten die welke verwoedt gewor-
 19105 den is ende is bouen geuangen biden aderen
 19106 zenen ende arterien ende wort dair vergadert
 19107 tot enen aposteme ende dit is die gerechte
 19108 frenesy of si coemt van enen roke die van-
 19109 den lichaem op climt totter herssen ende
 19110 maectse droeue ende soe worter parafrene-
 19111 sis non vera dat vorste is frenesis vera ende
 19112 dit leste parafrenesis non vera | hi lijdt oec
 19113 dicwijle veruaerlike toeualen als dorst
 19114 grote droecheit swarticheit der tonghen
 19115 zerpicheit moyselen droefheit beswimi-
 19116 ge om gebrecke der gheesten ende verwande-
 19117 linge der natuerliker hetten in onnatuer-

19118 liker hetten | ende ist sake dattet bloet inder
 19119 saken is so wort si root ende isser colera in
 19120 die sake so wortse ghelu Item dese pas-
 19121 sie geualt den heten ende den droghen in
 19122 heten tiden ende alle dese wercken mitter
 19123 colera. Item perafrenesis dye welcke
 19124 coemt vander medecoppelinghe der ande-
 19125 re leden als vter apostemen der magen
 19126 of der moederren ende als dese leden we-
 19127 der comen in haren eersten staet ter hers-
 19128 sen so perafrenesis dan ghenesen wort
 19129 mer wanneer die aposteme is inder sub-
 19130 stancien der herssen soe is frenesis alre
 19131 quaetste ende verdrietelicste ende daer om al-
 19132 der vreselicste Item die teyken van fre-
 19133 nesis sijn dese als ontverwinghe der vri-
 19134 nen die coerts als die dan bliuende is
 19135 onvroetscap grote wakinge die beroe-
 19136 ringe der oghen ende die wtstekinghe ont-
 19137 bonden werpinghe der handen beroe-
 19138 ringe vanden hoofde knersinge der tanden
 19139 ende altoes willen si opstaen vanden bedde nv
 19140 lachen si nv singen si nv screyen si mer den
 19141 den genen diese verwaert selden swigen si ende
 19142 si roepen veel Item dese luden sijn siecke mit
 19143 groter vresen nochtans en weten si niet dat
 19144 si siecke sijn desen moetmen rasch te hul-
 19145 pe comen dat si niet en veruaren ende also wel in-
 19146 der dyeten als inder medecinen | sijn dyete
 19147 sal seer cleyn wesen als een brocke broots
 19148 die in water dicwijle ende veel gewasschen
 19149 is die medecijn int begin is datmen tha-
 19150 re af schere ende datmen dan thoeft dwa
 19151 mit laeuwen edic ende men sal den sieken al
 19152 vast houden in een doncker stede men sal hem
 19153 niet veel aensichten bi brengen noch malinge
 19154 ende men sal swigen aismen **10** bi hem is ende men
 19155 sinen dwasen woerden niet antwoerden ende int
 19156 begin salmen hem laten die middel ader

19157 voir int hoeft alsoe veel als een eysdop
 19158 begripen mach | mer voer al ist dat dye
 19159 siecke starck ende out genoeg is so salmen
 19160 hem eerst die hoeft ader laten aen den
 19161 arme ende dan medecijn gheuen die verdu-
 19162 wende is ende lesschen die colera ende men
 19163 sallen doen slapen mit saluen ende mit an-
 19164 deren dingen als datmen op sijn mou-
 19165 de van sinen hoofde alst geschoren is leg-
 19166 ghe die longen vanden verken al warm
 19167 of vanden anderen beesten ende dat salmen
 19168 dicwijle vernuwen | ende men sal hem sijn
 19169 slape ende tvoerhoeft dicwijle bestriken
 19170 mitten zape van latuwen ende van man-
 19171 cop ende als al dese dingen gedaen sijn ende
 19172 duert die onuroetscap noch drie dagen
 19173 ende dat hi niet en slaept ende dat die vrijn
 19174 qualiken geuerwet blijft so en isser geen
 19175 troest toe mer wort dye vrijn geuerwet
 19176 ende die quade teykenen geminret werden
 19177 so isser troest toe
 19178 Dat v. capitel vande toecomste ende teykenen
 19179 eens ziects der hoofden genoemt amencia
 19180 ¹¹AMencia dat is also veel als mani-
 19181 a | nv mania als placearius¹² seyt is
 19182 een besmettinge of een venijdinghe der
 19183 voerster cellen vanden hoofde mitter be-
 19184 rouinge der ymaginerighe gheliker-
 19185 wijs dat die melancolie is int saken der
 19186 middelster cellen vanden hoofde mitter
 19187 berouinge des verstants als constanti-
 19188 nus seyt int boeke der melancolien Me-
 19189 lancia is een wantrouwelicheit die der
 19190 sielen bouen gaende is dye welke anxt
 19191 ende droefheit in gebracht hebben ende dese
 19192 passien schelen nader menigherhandich-
 19193 eit der quetsinghe vanden werke | want in
 19194 mania wort principaliken die ymagina-
 19195 ci gequetst ende inder sielen wort dye reden
 19196 gequetst ende dese passien comen onderwijlen

19197 van melancolioser spisen onderwijlen van
 19198 drinckinge der fonteynen die de craft ver-
 19199 barnt ende die humoren tot asschen maect
 19200 onderwijlen van passien der sielen als van
 19201 sorchuoudicheit droefheit ende van alte
 19202 groter peynsinghe ende van groten anxt on-
 19203 derwijlen vanden bete eens verwoets
 19204 honts of eens anders diers dat venijnt
 19205 is onderwijlen van corrupcien der geue-
 19206 nijnder luchten onderwijlen vander quaet-
 19207 heit der humoren die ghecorrumpeert
 19208 is welke humoer dominerende is inden
 19209 lichaam des menschen dye bereet is tot
 19210 sulker zuucten ende na diuersche saken sijn
 19211 diuersche teykenen want sommighe roe-
 19212 pen springen ende wonden hem seluen ende
 19213 ander luden mede ende si sculen in hoeken
 19214 van welker sceppnisse bouen gheseyt is
 19215 int vijfte boeke daer gheseyt wort van-
 19216 der passien der herssen deser medecinen
 19217 ist dat si gebonden sullen werden dat si
 19218 hem seluen ende oec andere luden niet en mis-
 19219 doen dese sijn gaerne eersaem ende verbli-
 19220 dense mit instrumenten van psalterien
 19221 ende die soete ende middelbare gheluden sijn
 19222 ende men salze houden van veruaerliken
 19223 saken ende doen hem veel solaes ende ten
 19224 lesten als die purgacien ende die electuari-
 19225 en niet en baten so moetmen hem toegaen mit-
 19226 ter hant der cyrurgijns etcetera ende ghene-
 19227 sense daer mede
 19228 Dat vi. capitel vande blintheit der reden of ver-
 19229 stants.
 19230 ¹³DEutronomij xxviii. hy sal di slaen
 19231 mit blinthenen ander boeken houden hi
 19232 sal di slaen mit veruaernisse als constan-
 19233 tinus seyt. Blintheyt der reden of des
 19234 verstants is recht als een slape als dye
 19235 oghen ghesloten sijn wanneer dye zie-
 19236 le om ghebrecs wil der gheesten niet

19237 en oerdelt noch niet en onderkent sinli-
 19238 ken van dingen die gesien sijn als die so-
 19239 domiten geslagen waren vanden doeren
 19240 lots als die gloze seyt genesi xxx. et sapi-
 19241 encie vltimo dese verueernis valt in tweer
 19242 manieren anter het geualt dat een die re-
 19243 den niet en verstaet om dies wil dat hi
 19244 daer niet na en lusteert of het coemt van
 19245 oueruloedicheden der humoren die de we-
 19246 ghen der humoren inder herssen beletten
 19247 alst schijnt inden droncken luden of van
 19248 groter coutheit der luchten die de ghe-
 19249 uoelike zenen druckende is alst schijnt
 19250 in desen die bestoruen werden inden yse
 19251 ende inden snee ende het wort oec vter con-
 19252 plexien van alle der herssen alst schijnt in-
 19253 den ghenen die de popelzye gheroert
 19254 heeft ende die in litargien leggen. Item
 19255 die verscrickinge of die veruaernis is een
 19256 stijfheit der leden ende een dwanc der eyn-
 19257 den vanden lichaem wanneert schijnt of
 19258 die leden sliepen ende te zamen gecrom-
 19259 pen werden van couden Damascenus set
 19260 noch een ander manier vander verueernis
 19261 of die verscrickinghe is een verwonde-
 19262 ringhe van enen nuwen dinghe of dat
 19263 een mensche ouerschijts een dinc hoert
 19264 segghen dat seer vreemde is daer hi af
 19265 verscricht | mer die verueernis alsoe hijt
 19266 hier neemt is een slapericheit vanden
 19267 welcken een grote siecte coemt ende son-
 19268 derlinghe coemter een aposteme af die
 19269 welke after int hoeft leyt diemen litar-
 19270 gie hiet want dese aposteme brengt ver-
 19271 ghetenisse in ende hi coemt dicwijle inden
 19272 ouden luden ende inden winter bi hem sel-
 19273 uen en coemt hi nymmermeer | mer al-
 19274 toes coemt hi van enigher suucten die
 19275 voerghaende is ende wort in die afterste
 19276 celle vanden hoofde vergadert ende dit sijn

19277 die teykenen daer af die stedighe coert-
 19278 se die orijn ontuerwet ende een dicke be-
 19279 druckinge der ogen valschen slape als-
 19280 men den sieken roept so antwoert hi nau-
 19281 we ende ist dat hi antwoert soe spreect hy
 19282 vreemde dingen ende hi leyt opwaert
 19283 ende leyt hi op die side ouer een wijle
 19284 wort hi omghekeert mit sinen properen
 19285 ghewelde so leyt hi leghe ende inden v-
 19286 tersten leden wort hi vercoudt | die boete
 19287 van desen is datmen dien sieke legghe
 19288 in een luchtende stede ende die bi hem sijn
 19289 sullen veel clappen ende kouten ende trec-
 19290 kenen bijden hare ende bijden baerde har-
 19291 delic ende men sallen dat aensicht dicwijle
 19292 beghieten mit water ende men sal hem sijn
 19293 voeten wriuen ende stinckende dinghen
 19294 voer sinen naze houden als gheyt hoer-
 19295 nen gebarnt men sal hem clisteren setten
 19296 men sallen doen nyesen ende men sal thaer
 19297 af scheren ende wriuen thoeft mit mos-
 19298 taert ende mit dinghen die dat hoeft ope-
 19299 nen ende dat alre beste teyken in deser sa-
 19300 ken is dat si nyesen moghen mer ist dat
 19301 die slapinghe al blijft ende die armen be-
 19302 uen ende die knersinge der tanden coemt
 19303 dat is een teyken des doots Item een
 19304 die freneticus waer ende hi litargicus wor-
 19305 de dat waer alte quaden teyken mer wor-
 19306 de die litargicus freneticus dat waer een
 19307 goet teyken dese dingen heb ic al gheto-
 19308 gen wt plateario ende wt constantino
 19309 Dat vij. capitel vande schemeringe des gesichts¹⁴
 19310 ¹⁵Die here mengde den
 19311 geest vander schemeringe des ge-
 19312 sichts ysaie xix. ende oec des geests | vertigo
 19313 is oec een passi recht ofmen een dinc gerin-
 19314 ge voer die oghen hielden ende lietet wech
 19315 ende weder ganghen also dat een mensche
 19316 geen bescheyt gekennen en can dit hieten

19317 die meysters vertigo die sake hier af is
 19318 oueruloedicheyt der humoren mit win-
 19319 digheden gemengt want die humoren
 19320 werden inden hoofde beroert ouermits
 19321 wint die vter magen op climt ter herssen
 19322 ende ist dat dese passie alleen inder herssen
 19323 valt so voelt die sieke zwaricheit inden
 19324 hoofde ende geluut inden oren ende corrup-
 19325 ci inden ruken dat is dat hi niet en ruuct ende
 19326 aldus sulken passie en wort niet schier ge-
 19327 laten ende ist dat die sieke walghinge ge-
 19328 uoelt inder maghen bouen inden mont ende
 19329 zericheit ende ist dat dese passi onderwijlen
 19330 aflaet ende onderwijlen weder coemt want
 19331 als die roke op climt so begint dese pas-
 19332 si ende als si niet op en climt so laet si af die
 19333 boete van desen is een medecijn die su-
 19334 uerende waer ende fleubotemeringe dat
 19335 is latinge der aderen also verre als dair
 19336 anders niet en is datter lettende is ende
 19337 men sal dye voeten der sieker int water
 19338 setten ende is die passi gescheyden so sal hi
 19339 hem hoeden voer wijn te drincken ende
 19340 oec van spisen die opblasende sijn ende
 19341 grof sijn ende men sal hem een lichte spu-
 19342 werie maken want si is seer goet
 19343 Dat viij. capitel van wakinghe dat een niet
 19344 wel slapen en mach
 19345 **16** Vigilia dat is wakinge dat een men-
 19346 sche niet wel slapen en mach dye
 19347 welcke is een passie der herssen die con-
 19348 trarie is der passien van litargien | dese pas-
 19349 sie coemt van alte veel beroerens der hers-
 19350 sen ende van droecheden der roder coleren
 19351 of der swarter van ongetemperder het-
 19352 ten ende vanden humoren die alte zout sijn
 19353 van allen desen comen ongheordineer-
 19354 de wakinghe | hier volghen droefhey-
 19355 den na Die verwe wort verwandelt en-
 19356 de die sorgen werden meerre ende oec

19357 die peynsinghe ende ghemeenlike ge-
 19358 dachten ende dat lichaem wort ghesub-
 19359 tijlt ende verdroecht ende die verduwin-
 19360 ghe wert verderft | alle die complexi des
 19361 menschen wert verwandelt die ogeleden ende
 19362 dat aensicht bestaen te heffen ende daer co-
 19363 men quade passien inden liue desen moet-
 19364 men snelliken helpen of si souden te niet
 19365 gaen Deser aensichten ende slapen be-
 19366 siden vanden hoofde salmen smeren mit
 19367 dinghen die doen slapen als mit vrou-
 19368 wen sock ende mitten zape van latuwe
 19369 ende mit melck van mancop mit opio ge-
 19370 mengt ende mit deser ghelijc
 19371 Dat ix. capitel vande vallende siecte al scu-
 19372 mende
 19373 **17** Die scumende viel in die aerde et
 19374 cetera Dat vallende euel wort van
 19375 constantinus ende vanden anderen meys-
 19376 ters gehieten epylencia ende dese suuc-
 19377 te plach inden ouden tiden te hieten die
 19378 gramscap goods | epylencia als constan-
 19379 tinus seyt is een natte humoer mitter
 19380 welker dye buucskens vander herssen
 19381 niet volcomelic ghestopt en werden ver-
 19382 biedende den sieliken geest hoer of sijn
 19383 wercken te doen ter tijt toe dat hy den
 19384 herssen sinen wech bestopt heeft van die
 19385 humoren. Dese suucte wort ghehieten
 19386 die heylighe passie want si die heylige
 19387 stede des lichaems becommert dat is
 19388 thoef dese suucte wort hercadus ghe-
 19389 hieten want dese passie is starck als her-
 19390 cules | ende si wort oec morbus caducus
 19391 ghehieten dat is een vallende suuct van
 19392 haren daden want als die zenen ghe-
 19393 stopt sijn so werden die leden die welke in-
 19394 strumenten sijn der doechden verarnt vanden
 19395 regiment der gheesten ende werden oeck
 19396 verderft ende daer om werden die menschen

19397 gedwonghen te vallen dese suucte die-
 19398 men opilencia hiet is der popelzyen al
 19399 na bi het is die selue stede van beyden want
 19400 die materi daer dese suucten wt comen
 19401 die is cout ende vuchtich of waterich hef-
 19402 fende dese schelen in desen punten dat
 19403 appoplexia dat is die grote popelzie be-
 19404 stopt alle die cellen of die huyskens van-
 19405 der herssen mitter berouinghe des ver-
 19406 stants of der reden ende mitter vermin-
 19407 ringhe des sins ende des beroerens mer
 19408 epylencia en bestopt alle die huyskens
 19409 vander herssen niet mer alleen die princi-
 19410 pael men hietse oec die kinderlike suuct
 19411 daer om dat si den kinderen dicwijle ge-
 19412 ualt een mensch die mit deser suucten be-
 19413 commert is die valt haestelic | die mont
 19414 wort hem toe ghedruct ende hi krijcht be-
 19415 uinghe ouer alle tlijf mit knerssinghe ende
 19416 toe duwinge der tanden si scumen mit-
 19417 ten monde ende laten veel oueruloedich-
 19418 eden ten monde wt ende onderwijlen ont-
 19419 reynen si hem after Item die medici hie-
 19420 ten dese epylenci appolexie¹⁸ te wesen om
 19421 drierhande saken wil als constantinus
 19422 seyt anter van fleumatigen humoren of
 19423 van melancoliosen humoren die welke
 19424 int voerste deel der herssen ghewassen
 19425 sijn of van couder ende grouer wijndich-
 19426 eit die inder herssen of in enighen lede
 19427 dominerende is als inder magen | want
 19428 wanneer enige humoer wast in dien le-
 19429 de so climt die roke op ter herssen waert
 19430 van wes grofheit die wegen des sieli-
 19431 ken gheests werden ghestopt | ende daer
 19432 af coemt dat vallende euel constantinus
 19433 seyt dat dese passie coemt tot horen ge-
 19434 setten tiden waer af dat galienus seyt dat
 19435 dese siecte wanneer dat die mane wast
 19436 so spuwet si hoer materie ende beteykent

19437 dat si vucht is want alle vuchticheit als
 19438 die mane wasset so heeft si voetsel | mer
 19439 die gene die coemt als die mane waent
 19440 ende breect so is die materie alre coutste
 19441 mer nochtans is si een luttel vucht van
 19442 deser suucten sijn drie specien nae drier
 19443 ghedaenten der steden daer si werden
 19444 als epylencia die welcke inden hoefde
 19445 wort nochtans dat die materie inder hers-
 19446 sen is mer analempticia wort als die ma-
 19447 terie in die maghe is niet inder hollich-
 19448 eit mer inden zenen ende inder arterien
 19449 vander maghen ouermits der welcker
 19450 middelbaricheyt die op siedende mate-
 19451 ri wort totter herssen gegrepen Catha-
 19452 lempsia wort vander materien die inden
 19453 vtersten leden is als in handen ende in
 19454 voeten die goet te kennen is mit horen
 19455 properen teykenen want dese cathalen-
 19456 tici voelen die siecte te voren comen want
 19457 dese suucte coemt al crupende vanden voe-
 19458 ten ende vanden handen opwaert ter herssen
 19459 ende onderwijlen wert dese suucte wel ver-
 19460 hoedt datmen die vterste leden te tide
 19461 bijndt alsmense bestaet te geuoelen dat si
 19462 niet en vallen ende als galienus seyt dese les-
 19463 te hebben dicwijle den coerts | want sonder
 19464 opsiedinge der hetten so mach die materi-
 19465 e cuym vanden nedersten totten ouersten ge-
 19466 togen werden mer analemptici dat sijn die
 19467 middelste desen comet van vervultheit der
 19468 magen ende van groter onuerduwinge ende
 19469 van oprispinge der spisen ende dese voelen oec
 19470 horen val te voren mer epilentici dat sijn
 19471 die eerste dese en voelen horen val niet te
 19472 voren mer si vallen rokeloes daer neder
 19473¹⁹ Item dese passien comen dicwijle van
 19474 bloede mer dicste vander fleumen en-
 19475 de dicwijle van melancolien ende dese sa-
 19476 ken werden onderkent bi horen properen

19477 teykenen ende sonderlinghe na dattet li-
 19478 chaem ghescaept naden bloede of nader
 19479 fleumen of nader melancolien als biden
 19480 roden aensicht of bleken of donckeren
 19481 ende bijder outheit ende bijden lande en-
 19482 de bijden dieten ende coemt si van melan-
 19483 colien so hebben si ghebreck ende werden
 19484 ghequetst int leste vanden manen schijn
 19485 ende coemt si vanden bloede of van fleu-
 19486 men soe sijn si siecke als die mane vol is
 19487 dese passien sijn alle gader seer aenclouen-
 19488 de ende si sijn quaet te ghenesen noch-
 19489 tans becoemt hem wel medecijn ende goe-
 19490 de diete | si moeten hem wachten van spi-
 19491 sen die hem hinderlic sijn ende van veel mit
 19492 vrouwen te sijn ende si sullen scuwen daer
 19493 veel volcs is te gaen want in sulken ste-
 19494 den gheuallet hem dicste si sullen goe-
 19495 de spise ende licht oerbaren die ghetem-
 19496 pert is ende des morgens sullen si meest
 19497 eten ende des auonts luttel of niet en-
 19498 de si sullen wijn te maten drincken ende
 19499 men salze mit medecinen purgeren na
 19500 dien dat die humoren sijn Item een ex-
 19501 periment dat platearius seyt tegen die e-
 19502 pilencie men sal drie dropelen bloets wt
 19503 die scouderen trecken mit hicken ghe-
 19504 lijcken als men pleecht die mit coppen la-
 19505 ten ende die salmen hem gheuen mit eens
 19506 rauen eye int eynde des toegancs alst
 19507 hem bestaet ende hi seyt dat die rauen
 19508 eyeren sonderlinghe seer helpen ende
 19509 oec seyt hi pyonien ghedraghen ende ge-
 19510 droncken dat sie seer helpen die man-
 19511 nikens den mannikens ende die wijf-
 19512 kens den wiuen ghegeuen vanden sa-
 19513 den Dit selue confirmeren galienus en-
 19514 de constantinus Item dyascorides seit
 19515 dat lubbe van enen haze ghedroncken
 19516 gheneest epylencie want hi verbiet dat

19517 die humoer niet ontbonden en mach wer-
 19518 den ende opclimmende die herssen be-
 19519 stopt ende hi seyt dat ezels leuer ghe-
 19520 braden ende gegeten is hem seer goet
 19521 mer eet hi bocx leuer of gheyten leuer
 19522 so soude hi die suucte krijghen Item con-
 19523 stantinus set veel ander experimenten
 19524 vanden welcken hij hier niet setten en
 19525 wil.
 19526 Dat x. capitel van nyesinghe of pruystinge
 19527 ²⁰Iob xli. sijn pruystinghe of nyesin-
 19528 ghe etcetera | constantinus seyt dat
 19529 sternutacio dat is nyesinghe als een men-
 19530 sche nyest | ende is een gheweldige beroe-
 19531 ringe der herssen om wt te stoten die o-
 19532 ueruloedighe roken vander herssen | de-
 19533 se nyesinghe coemt van menigherhan²¹
 19534 saken onderwijlen werct die natuer wan-
 19535 neer si den oueruloedighen roke haer
 19536 pijnnt vander herssen te verdriuen wel-
 19537 ke roken die sake sijn vander suucten of
 19538 van saken eenre toecomender suucten
 19539 Item die menschelike herssen is vuch-
 19540 ter dan enighe herssen van enighen die-
 19541 re Item die nyesinghe coemt onderwi-
 19542 len meer vander starcheyt der suucten
 19543 dan vander wtstotinge der naturen alst
 19544 valt in colica ende in peripleumonia dat
 19545 is een aposteme opter longhen Ende on-
 19546 derwijlen coemt dye nyesinghe aldus
 19547 Die pipen vanden menscheliken nazen
 19548 sijn cort waer af dat wel haestelic puluer
 19549 of ander licht dinck van buten ter nazen
 19550 inulicht ende voert totter herssen daer
 19551 die nysinghe af coemt ende oec van couder
 19552 luchten of vander hetten der sonnen ende de-
 19553 ser ghelijck ende wanneer dese nyesin-
 19554 ge coemt in scarpes coertsen sonder reu-
 19555 men dat is een goet teyken want dat is
 19556 een teyken dat dye natuer ghestarct is

19557 dat si van haer gesteken heeft dat haer
 19558 hindereude²² was mer coemt die nyesin-
 19559 ghe mitten reume so ist een quaet tey-
 19560 ken ende beteykent wtuloyinge der ma-
 19561 terien waer af dat quade toeuallen co-
 19562 men want vele nyesinge maect reume
 19563 ende daer om ist inden genen quaet teyken
 19564 die apostemen hebben opter leueren of
 19565 opter longen ende in deser gelike die nye-
 19566 singe beroert die herssen ende belastse en-
 19567 de slaet alle tlijf mede | mer als si wt is
 19568 so verlicht si alle tlichaem van groter be-
 19569 roeringhe der luchten die inden nazen
 19570 coemt so maect si een barstinge die wel-
 19571 ke ist dat si niet wtgestoten en wort nader
 19572 beroeringe so quetst si dat lichaem ende
 19573 daer comen onderwijlen quade passien
 19574 af Dese passie sal ghedwongen werden
 19575 mit medecinen als mit suffumigacien dye
 19576 de geesten dwingende sijn ende wederma-
 19577 kende ende die de oueruloedicheden ver-
 19578 terende sijn als is camillen mentastrum
 19579 rozen yreos nigella ende deser gelike
 19580 Dat xi. capitel van scuddinghe of beuinghe
 19581 des hoefts
 19582 ²³Die here heeft gheset in cayn be-
 19583 uinge ende scuddinghe des hoefts nader
 19584 glozen strabi dat is des mans die alsoe
 19585 hiet of des scheluwen mans ende seyt al-
 19586 dus Alle scheluwe die mi vindt bijder be-
 19587 uinge ende beroeringhe des rasende ghe-
 19588 dachts die kent mi dat ic des doots scul-
 19589 dich ben Item die beuinge des hoefts
 19590 diemen iactacio hiet | als constantinus seyt
 19591 dese suucte coemt van ghebreke ende der
 19592 cranckicheit der craften die daer regie-
 19593 rende is inden zenen vanden rugknoken
 19594 des hals ende inden lacerten der leden In
 19595 deser suucten sijn twee beroeringe dye
 19596 deen tegen dander sijn die een wort op-

19597 waert beroert ende dander nederwaert die
 19598 ouerste werct die natuer ende die nederste
 19599 die suucte | die zuuct pijnt haer dat lit ne-
 19600 derwaert te drucken mer die natuer die
 19601 dat lit niet en verset van sinen regiment
 19602 pijnt hoer dat sijt regiert ende voer set-
 19603 tet in sijn eyghen settinge ende alsoe op-
 19604 waert te heffen ende daer om wt sulcker
 19605 contrariecheyt der beroeringhe coemt
 19606 beuinghe. Item de sake des beghins
 19607 vander beuinghe is gebrec der craften
 19608 die de lacerten beroert als coustantinus²⁴ seit
 19609 welcke craft onderwilen gebreect om der
 19610 quader complexien wil of vanden toeual-
 19611 len²⁵ der zielen als vander beuinghe om
 19612 die geesten die totter harten vloyen waer
 19613 of dat die leden om hare zwaericht²⁶ wil
 19614 gaen zij nederwaert want die natuer niet
 19615 tijts genouch en heeft totten regement
 19616 des leeds datter toe vloierende is en mach
 19617 dat lit altemael niet onthouden in zij-
 19618 nen wesen of vlstandicheden²⁷ ende daer
 19619 om coemter vluchs een beuinghe ende
 19620 alsulcken beuinghe is een dispositie ter
 19621 poplexien sonderlinghe ist datter een
 19622 stadighe beuinge coemt wes sake is ver-
 19623 couttheyt die de substanci der zenen co-
 19624 aguleerende is ende bestoppende vp dat
 19625 die gheuoelike deucht die substanci niet
 19626 doerschieten en soude Item alle popel-
 19627 sie²⁹ die mit beuinghe is die is lichter te
 19628 genesen dan die sonder beuinghe is want
 19629 inden eersten soe en is dat altemael niet
 19630 ontset vander natueren ghelijckerwijs
 19631 alst altemael ontset is in die ander po-
 19632 plexien Item alsulcke beuinghe mit-
 19633 ter slapinghe te gader salmen ghenesen
 19634 ³⁰mit dinghen die daer verwarmende
 19635 ende verteren ende oec scheydende sijn
 19636 als theodoricon ende oec yeralogodion

19637 ende deser ghelijck | badinghe ende wriuin-
 19638 ghe mit verwarmende cruden ende die o-
 19639 penende sijn dese sijn oec goet daer toe
 19640 ende suffumigacien op dat die zweetga-
 19641 ter geopent mogen werden ende dat die o-
 19642 ueruloedighe humoren verteert mogen
 19643 werden ende dat die geesten verweect mo-
 19644 ghen werden ende die zenen gestarct mo-
 19645 ghen werden

19646 Dat xij. capitel van spasmo dats een ghe-
 19647 weldige aentreckinghe der zenen

19648 **31** SPasmus dat is cramp ende is een ge-
 19649 weldighe te zamen treckinge der
 19650 zenen afhalinge der williger beroerin-
 19651 ghe ende vertragende alsulke aentreckin-
 19652 ge der zenen coemt onderwijlen van al-
 19653 te grote veruullinghe onderwijlen van al-
 19654 te grote ydelinghe onderwijlen van gro-
 19655 ter vercoutheit als men sien mach inden
 19656 handen ende inden lippen der geenre die
 19657 verureeuwet sijn die welcke nauwe ho-
 19658 re woerden gheformereren of spreken mo-
 19659 ghen ende zij en kunnen cume hoer ving-
 19660 ren te zamen setten of gecrommen Item
 19661 alsulke aentreckinge der zenen van al-
 19662 sulker couden wort ontbonden inder warm-
 19663 ten ende en behoeft anders gheen mede-
 19664 cijn niet mer die sieke sal hem wachten dat
 19665 hi hem inden eersten niet en brenge in al-
 19666 te groter hetten mer alleynsken sal hi
 19667 hem ondoyen ende verwarmen want hy
 19668 en soude geen cleyn sericheyt liden int
 19669 vterste vanden zenen waert dat hi die cou-
 19670 de mit groter haesteliker hetten weder-
 19671 sloeghe Item dese teyken bewisen den
 19672 cramp die coemt van ydelheden | daer
 19673 gaet onderwijlen voer een lopinghe die
 19674 onghemaect is vanden bloede of vanden
 19675 buke of vander moeder onderwijlen ar-
 19676 beyt of vastinge ouer die macht des ar-

19677 beyders of des geens die daer vast on-
 19678 derwilen ongematighe hetten als in-
 19679 den lichaem des menschen die den scar-
 19680 pen coerts heeft onderwilen diepicheit
 19681 eenre wonden of starcheit der genomen-
 19682 der medecinen In allen desen gheualt
 19683 die cramp van alte groter droechten der
 19684 naturen ende vander verteringe der sub-
 19685 stancialiker vuchticheit waer af dat die
 19686 zenen te zamen loept ende wort cramp | als
 19687 parkement of fransijn dat men int viere
 19688 leyt ende also wort dat leuen der gheesten
 19689 ouermits den zenen ondergrepen en-
 19690 de die doecht die dat leuen regieren soude
 19691 wordt belet | alle alsulke cramp ist dat hi
 19692 lange duert is dodelic waer af men seit
 19693 int boeke vanden amphorismen die cramp
 19694 die vanden ellebor coemt is dodelic de-
 19695 sen cramp helpt nochtans int begin vrou-
 19696 wen melc dat warm is ist dattet ghego-
 19697 ten wort opten muzen vanden kinnebac-
 19698 ken ende op dat rugbeen al langes ende op
 19699 den hals ende opten wortelen vanden zenen
 19700 Item totten seluen is oec goet laeuwe
 19701 water mit olyen mit buke wolle van sca-
 19702 pen ende op die steden der zenen gheleyt
 19703 ende die derde manier van cramp die van
 19704 veruultheden coemt die welke den vet-
 19705 ten ende den brassers toe coemt dese wort
 19706 ghenesen mit saluen mit warmen baden
 19707 ende mit nyesinge ende mit gargarismen dat
 19708 is als een mensch water of ander wateri-
 19709 ge of natte dingen inden mont neemt ende
 19710 leyt sijn hoeft inden necke ende gorghelt
 19711 mitter kelen ende spuwet weder wt dat hiet
 19712 gargarizeren | dese punten set constantinus
 19713 ende ist dat den sieken die coerts toe coemt
 19714 inden cramp so wort hi vanden cramp ge-
 19715 nesen Item dair sijn drie specien van cramp
 19716 als epytestanus dat is wanneer die after-

19717 ste zenen crimpen ende epyotecanus dat is
 19718 wanneer die voerste zenen bijder borsten
 19719 crimpen ende thetanus dat is als die voir-
 19720 ste zenen ende die afterste crimpen dat hem
 19721 een mensche gherichten noch ghebughen
 19722 en kan. In desen drien ne is gheen
 19723 volcomen cure als van idelheden coemt.
 19724 Dat xij. capitel vander gichten.
 19725 **32** PAralisis dat is gyecht ende is een
 19726 **33** quetsinghe eens deels vandes
 19727 menschen lichaem mit verminringhe of
 19728 berouinghe des beroerens of des sins
 19729 of der beider | onderwilen coemt si van
 19730 couden die dwinghende is | onderwilen
 19731 vanden humoren die bestoppenden sijn
 19732 ende besluitende | onderwilen vander het-
 19733 ten die verterende is ende die gheuo-
 19734 like zenen te samen treckende is | onderwi-
 19735 le van wonden die ghesneden sijn | van de-
 19736 sen saken ende van anderen so wort die
 19737 ganc des zieliken gheests benomen dat
 19738 die gheest totten instrumenten des voe-
 19739 lens ende des beroerens niet ghangen en
 19740 mach want waert dat die geuoelike ende
 19741 die beroerlike zenen bestopt ende ontween
 19742 gesneden waren so worde flit onberoeric **34**
 19743 ende oeck ongheuoelic Item waer dat sake
 19744 dat die bestoppinghe niet al vol en waer
 19745 ende dat die ganck den gheesten niet al be-
 19746 nomen en waer so coemter een beuin-
 19747 ghe van eenre materien diese druct als
 19748 bouen gheseyt is Die giecht coemt sonder-
 19749 linge van oueruloedicheden der spisen
 19750 ende sonderlinge van veel drancx vanden wel-
 19751 ken coemt grote winninge der humoren
 19752 ende ontbindinghe ende daer af coemt van
 19753 node dan bestoppinge der zenen si coemt
 19754 oec van couden die de zenen dwingt | ende
 19755 onderwijlen van quaden toeuallen een-
 19756 re andere suecten als wanneer die min-

19757 ste popelzye inder giechten gheeyndt
 19758 werd Item die giecht is sommels ouer
 19759 alle tlichaem aen die een zide | ende on-
 19760 derwijlen in enen lede | of aldus die giecht
 19761 is die een vniuersael ende die ander perti-
 19762 culaer die vniuersael is die een side van-
 19763 den mensche becommert heeft al op ende
 19764 die perticulaer is die mer een lit vanden
 19765 lichaem en becommert als die hant of den
 19766 arm of den voet of die tonge Item die
 19767 materi der bestoppinghe vanden zenen
 19768 die de giecht maect is onderwilen daer
 19769 die zenen eerst beghinnen ende daer om-
 19770 trent gheuoelt hi stupen ende ongheuo-
 19771 licheit als int aensicht ende int beghin van-
 19772 den rugghe bouen ende ist int lit daer die
 19773 giecht is so lijdt dat lit alleen ende die o-
 19774 uerste niet als galienus seyt die welke seit
 19775 dat hi een plaester af gedaen hadde dat
 19776 die sophiste op dye hant geleyt hadde
 19777 ende hi soudet opten hals geleyt hebben
 19778 vten welken men mercken mach datmen
 19779 die medecijn verwandelen moet nae dien
 19780 dat die stede der suecten is Item die giecht
 19781 die coemt vander snidinghe der zenen en
 19782 machmen niet ghesesen ende also is die v-
 19783 niuersael giecht die in allen is ende sonder-
 19784 linghe inden ouden daer in wortse cu-
 19785 me genesen mer inden iongen so werct
 19786 die medecijn geringer ende bat Inden eer-
 19787 sten salmen in aldus sulken sieken bestaen
 19788 te wercken mit dingen die morwen en-
 19789 de ontslappen of ontbijnden alsoe wel
 19790 binnen als buten | daer na mit drogende
 19791 dingen ende die dwingende sijn want waert
 19792 sake dat si eerst bezichden droghende
 19793 dinghen die starkelike droechden ende
 19794 die natste delen verteert waren so sou-
 19795 de dat ander te meer ghedicket werden ende
 19796 daer om moetmen daer beheyndeliken

19797 toe gaen als mit bequameliker suueren-
 19798 der medecinen van binnen ende die leden
 19799 buten mit saluen gemorwet ende sullen or-
 19800 baren selue ende beuerzijn in wine gheso-
 19801 den Item veel andere medecinen mach-
 19802 men soeken in platearum³⁵ ende in viatico con-
 19803 stantini etcetera
 19804 Dat xiiij. capitel vande passie der oghen
 19805 ³⁶DEn oghen pleecht zericheyt toe
 19806 te comen onderwilen van buten als
 19807 van wonden van stof van puluer van roke
 19808 van couden winde ende van groter hetten
 19809 van groter claricheit der sonnen van schin-
 19810 deringhe eens steens of des gelijcs of
 19811 van groter donckerheit van quader dye-
 19812 ten van dronckenscap of van te veel mit
 19813 vrouwen te wesen alle dese hinderen den
 19814 ogen vander saken van buten onderwilen
 19815 liden si vander saken van binnen als van
 19816 humoren die te hete te cout te droghe
 19817 of te vucht sijn Item die eerste ende die
 19818 voerste zericheit die van binnen coemt is
 19819 een hete aposteme wassende op twit van-
 19820 den oghen van humoren die vloyende
 19821 sijn totten pupillen ende maken daer een
 19822 aposteme ende dat geualt van cranckich-
 19823 eit des oges diet ontfaet ende van ouer-
 19824 uloedicheit ende scarpicheit der humoren
 19825 die daer toe vloyet ende vander herssen ne-
 19826 deruult ende in alsulken aposteme so hef-
 19827 fet oghe traendt ende wort root ende die sie-
 19828 ke geuoelt steecten hetten barninge ende
 19829 ander zericheit sonderlinge wanneer cole-
 19830 ra die sake is so dunct enen mensche dat-
 19831 tet oghe doerschoten wort Item is dat
 19832 die coude humoer inder saken is of wijn-
 19833 dicheit so wert dat oghe bezwaert ende
 19834 wort des nachts bedraghen ende daer lo-
 19835 pen veel humoren wt ende die sijn taye | ende
 19836 dese wert meest gepijnt inden vren als

19837 fleuma regneert Item ist dattet bloet in-
 19838 der saken is so worter ioecte geuoelt ende
 19839 lopinge der tranen ende hetten der tranen als
 19840 si wt lopen ende lichte prekelinge meer-
 19841 re heffinge ende zericheyt int voerhoeft
 19842 ende meeste inder vren alst bloet regneert
 19843 Ist sake dat dese siecte van buten coemt
 19844 so sal die sieke mitten hoefde rusten ende
 19845 sal hoge mitten hoefde legghen om die
 19846 lopinghe der tranen ende hi sal scuwen die
 19847 blinckinge des lichts ende hi en sal niet lu-
 19848 de roepen om te scuwen dat sijn gesicht
 19849 niet ghesceyfelt en werde op dat van-
 19850 den arbeyde der stemmen gheen starcke
 19851 ontbijdinghe en werde inder herssen
 19852 Men sal coude spise ende licht gheuen
 19853 die goet te verduwen is op dat die lo-
 19854 pinghe vanden reume niet ghemeer-
 19855 ret en werde ende men sal clær water
 19856 drincken ende warm want vander na-
 19857 turen sijns roecs verteert die roken en-
 19858 de starct die zenen ende saeft die steecten
 19859 ende die barninge | ende hi sal orbaren soete
 19860 baden die getempert sijn ende als men de-
 19861 se punten hout so en behoeften gene
 19862 andere medecinen Item is dat sake dat
 19863 die zericheit vanden binnensten humoren
 19864 coemt so salmen die quade humoren pur-
 19865 gieren anter mit laten of mit bequame-
 19866 liker purgacien der medecinen ende men
 19867 sal hem daer in doen saeftinge die dat o-
 19868 ghe saeftet als roeswater mit vrouwen
 19869 soch als constantinus seyt Die tranen sal-
 19870 men cureren mit dinghen die stempen-
 19871 de ende dwinghende sijn Int beghin sal-
 19872 men die zericheit saeftelic wederslaen
 19873 ende die oec saeftelic maken inden staet
 19874 ende inder vermeringhe middelbaer-
 19875 lic scheyden ende men sal daer dinghen
 19876 toe doen die verteren ende altoes con-

19877 fortatiue daer mede dat sijn dingen die
 19878 mede sterkende sijn Item ghi sult we-
 19879 ten dat bijden apostemen vanden oghen
 19880 gheen ripende dingen gedaen en sullen
 19881 werden op dat die substancie des oechs
 19882 die welke teder is niet verderft en wer-
 19883 de Item is dat sake dat die materi seer
 19884 heet is ende die zericheit starck soe en sal-
 19885 men geen sterke repercussijf leggen reper-
 19886 cussiue dat sijn dinghen die een seer we-
 19887 derslaen of doen gaen sitten want die ma-
 19888 terie mocht wederslagen werden tot ner-
 19889 uum obticum dat is een holle zeen ende
 19890 coemt vander herssen ten oghen ende als
 19891 die gestopt waer so mocht een mensch
 19892 blind werden eweliken Lippitudo dat is
 19893 een passie der ogen die taye ende limic is
 19894 ende een oueruloedicheit sulker materien
 19895 hangende aen den oghebraeuwen van
 19896 fleumatiger ende melancolioser humoren
 19897 beghinnende inden hoeken der oghen ma-
 19898 kende die ogebraeuwen grof ende verkeren-
 19899 se in lelicheden dese passie verrot die o-
 19900 ghebraeuwen ende maect dat vleysch al
 19901 raeuwe In aldus sulcken lipen oghen
 19902 sijn dye pupillen ghesont als die glose
 19903 seyt super leuiticum xxi. mer als die humo-
 19904 ren neder lopen so werden die lippen van-
 19905 den oghen grof van welke lopinge ist dat
 19906 si lange ende stedeliken duert soe werden
 19907 die scarpicheit vander pupillen ghelastert
 19908 ende beteykent die ghene der welcher sin
 19909 hi seyndt totter bekennisse der waerheit
 19910 mer die vleyschelijke werckinge des le-
 19911 uens verdonckeret
 19912 Dat xv. capitel noch een sonderlinge siect
 19913 der oghen
 19914 ³⁷DAer is een ander passie der oghen die
 19915 welke wi smet hieten die albugo of pan-
 19916 nus hiet als constantinus seyt ende wort aldus

19917 eerst wert daer een lopinge vander reu-
 19918 men totten ogen dair obtalmia of coemt
 19919 dat is een zweringhe ende een aposteme
 19920 ende als die qualiken ghescheyden is so
 19921 blijfter een smit die licht is dat te lesten
 19922 alst langhe duert een web wert oft een
 19923 spinweb waer ende wert dicke ende becom-
 19924 mert bi na alle den appel vanden oghen
 19925 ende dat web wast voert in pannum dat is
 19926 in enen doeke ende dat wert noch dicker
 19927 ende becommert dat gesicht noch meer want
 19928 die doeke becommert alle tzwart vanden
 19929 oghe ende ten lesten wort pannus vnguis
 19930 dat is een nagel die noch dicker ende har-
 19931 der is ende elc van desen is ongheneselic
 19932 ist dattet veroudt is nochtans salt ghe-
 19933 scheyden worden nader settinge vander
 19934 stede ist dattet geset wort bider cristalli-
 19935 gher humoren int diepe so ist incurabel
 19936 een half iaer | int beghin ist cume te ge-
 19937 nesen ende ist dattet geset wort onder die
 19938 coniunctie of oec daer bouen so macht
 19939 in x. iaren werden ghecureert ende wan-
 19940 neer die smette versch is ende cleyn so
 19941 machment genesen mitten zape van man-
 19942 cop als constantinus seyt root mancop is he-
 19943 te inden eersten grade ende droge inden
 19944 anderen ende daer om heuet macht te dun-
 19945 nen ende te drogen Item die filosofhen
 19946 seggen als constantinus seget dattet bloet vten
 19947 ouersten vanden rechteren vloegel der du-
 19948 uen of der zwaluen of vander hoppen geto-
 19949 ghen ende op die versch smet ghedaen al
 19950 warme verdrijft die smette ende scoertse
 19951 machteliken wantet bloet van desen voge-
 19952 len is seer vierich ende scheydende vander
 19953 naturen der vogelen vanden welken dat bloet
 19954 coemt
 19955 Dat xvi. capitel noch vander passien des oechs
 19956 ³⁸EEN ander lelicheit ende passie pleecht

19957 den ogen toe te comen als smettinge van
 19958 bloede die welke constantinus een korstken
 19959 vanden bloede hiet wanneert van enigen
 19960 geual vloyende ten oghen verdroecht
 19961 wort in enen korstken het geualt oec wel
 19962 dattet wt zweet vanden aderen ende van-
 19963 den arterien ter ogen ende dat daer som-
 19964 mige zeenken gescoert werden inden
 19965 rock diemen coniunctiua hiet ende van toe-
 19966 uoyende bloede dat wel alsulken lelicheit
 19967 int oghe coemt aldus sulken gheconge-
 19968 leerden bloet scheyt dat bloet vander tor-
 19969 telduuen of van eenre ander duuen als con-
 19970 stantinus seyt | dat selue doet vrouwen sock
 19971 mit wieroecke ende dat selue doet versche
 19972 case sonder soute mit honich gemengt ende
 19973 daer op geleyt Item constantinus settet veel
 19974 ander experimenten.
 19975 Dat xvij. capitel vande lopinge der oghen
 19976 **39**Die lopinge der tranen diemen niet
 19977 keren en mach coemt den oghen
 19978 toe onderwijlen van saken van buten als
 19979 van slaen ende van dissolucien der warmer
 19980 luchten of van grote dwange der cou-
 19981 der luchten ende van bitinghe des rokes
 19982 of van stof of van rukinge des oyuns of
 19983 des lokes. Item onderwijlen coemt die
 19984 sake van binnen als van heten humoren of
 19985 van couden of van oueruloedicheit der hu-
 19986 moren van dattet een mensche niet onthou-
 19987 den en kan om dat die doecht also cranc
 19988 is van onthoude der herssen ende van starc-
 19989 heit diet wt drijft ende ist datter hete hu-
 19990 moren inder saken sijn so verwarmen die tra-
 19991 nen die daer vallen dat aensicht ende bar-
 19992 nent daer om sijn hem hete dingen quaet
 19993 ende die coude goet | ende ist dat die humo-
 19994 ren cout sijn so sijn die ogen wit of donc-
 19995 ker ende die tranen sijn oec cout dese en bi-
 19996 ten dat aensicht niet die coude medecijn

19997 is hem quaet ende die warme goet Item
 19998 tegen die traninghe die van slaen coemt
 19999 ende van anderen saken die van buten comen
 20000 die ouerste boete dair tegen is puur was-
 20001 se gemengt mit puluer van comijn ghe-
 20002 warmt ende dat dicwile daer op geleyt de-
 20003 se plaester verdrijft die zericheit die tra-
 20004 nen ende die swarticheit | ende ist mit eenre
 20005 wonden so moeder een cirurgijn toe tot-
 20006 ten anderen saken die van buten comen is
 20007 genoeg badinghe mit laeuwen water
 20008 also dat die laeuwicheit meer ganghe der
 20009 coutheyden dan ter warmtheyden ende
 20010 ist van lopinge ende van oueruloedicheden
 20011 der humoren so moetment purgeren so sal-
 20012 men geuen dyaolbanum mit winen daer
 20013 wieroeck in gecoect is ende dat ist best in
 20014 deser saken ende men sal den siecken con-
 20015 strictiue leggen inden slape besiden van-
 20016 den hoofde ende voer dat voerhoeft ende
 20017 dese dinghen sijn alle goet tegen lopen-
 20018 de ogen is die sake van hetten of van cou-
 20019 den constrictiue ende restrictiue dat sijn din-
 20020 gen die de humoren dwingen ende bijnden
 20021 dat si niet lopen en mogen
 20022 Dat xviii. capitel vant gebreck des gesichts
 20023 **40**Dat gebreck des ghesichts coemt
 20024 den ogen toe in meniger manieren
 20025 onderwijlen van quader complexien onder-
 20026 wilen van corrupcien des roecx die op-
 20027 climmende is vter magen onderwijlen van-
 20028 der verstoppinghe der zenen diemen ner-
 20029 uus obticus hiet die vander herssen int o-
 20030 ghe coemt ende van katharacten dair voir
 20031 af geseyt is van doeken ende van smetten
 20032 onderwijlen van quader dyeten ende van lan-
 20033 ger qualen ende van vasten ende van veel yoy-
 20034 ens ende van veel anderen saken als van ou-
 20035 derdom ende deser gelike. Item die saken
 20036 salmen onderkennen ende ondersoeken of on-

20037 derscheyden na horen properen teyke-
 20038 nen want ist gebrecke van rokicheyden
 20039 der magen so en is tghebreck des ghe-
 20040 sichts altoes niet | mer nv ist | mergen en
 20041 ist niet na dat een mensche spise ghenomen
 20042 heeft so wertet gemeerret of geminret
 20043 mer coemt dat gebreck vander herssen soe
 20044 ist quaet altoes naden eten ende voir den
 20045 eten ende coemtet van verstoptheden der ze-
 20046 nen vanden oge so is die substanci luch-
 20047 tende puyr ende claer | die ander teykenen o-
 20048 penbaren bi hem seluen Item om dit ge-
 20049 breck te benemen ist vanden gebreke der
 20050 humoren so salmen die humoren suueren
 20051 ymmer alle tlijf ende thoeft ten voersten
 20052 daer na salmen medecinen van buten leg-
 20053 gen diemen in viatico constantini vijnt ende
 20054 inden anderen boeken van medecinen
 20055 Dat xix. capitel vande blintheit.
 20056 **41**CEcitas dat is blintheyt ende is een
 20057 berouinge des ghesichts | die mensche
 20058 wort beroeft vanden gesicht onderwij-
 20059 len om gebrecx wil vanden instrumen-
 20060 ten ende dat die pupillen niet te pas en sijn
 20061 totten leuendigen geest tot dien dattet
 20062 gesichts geformt wort so behoeftmen
 20063 daer een betamelike gelikenis des in-
 20064 struments die den gheest ontfaende is
 20065 als bouen geseyt is vanden gesicht libro iij.
 20066 onderwijlen om die bestoppinge der bin-
 20067 nenster zenen | ende ist die zeen diemen ner-
 20068 uus obticus hiet die welke een stuerin-
 20069 ge is des sienliken gheests in sinen be-
 20070 ghin of int middel of van oueruloedich-
 20071 eit enigher vleischelicheit of van ouer-
 20072 uloedicheden der slimiger humoren wort
 20073 die zeen altemael bestopt ende die ganc en
 20074 coemt niet totten pupillen ende aldus coemt
 20075 die blintheit int oge ende onderwijlen co-
 20076 met van verteringhe der humoren ende der

20077 gheesten als men sien mach inden ouden
 20078 der welker ogen eerst donckeren ende li-
 20079 den gebreck ende ten lesten als die doecht
 20080 gebreect vanden sien so wort sijn macht
 20081 mit allen verderuet onderwijlen coemt die
 20082 blintheit van saken van buten als ouermits
 20083 die wondinge der ogen ende om dat die o-
 20084 gen also seer tranen ende dat mit ghestelic-
 20085 heden ende verhardinghe der humoren die
 20086 daer vergadert werden ende so en kan die
 20087 pupille den sienliken geest niet te hulpe
 20088 comen also datter blintheit na coemt o-
 20089 uermits die haestige verdroginghe der sub-
 20090 stancialiker humoren inder pupillen alst on-
 20091 derwijlen gheualt inden menschen die
 20092 medecijn genomen hebben of inden ge-
 20093 nen die gelaten hebben die welke sommi-
 20094 ge also veel laten dat si blind werden ende
 20095 onderwijlen om der scheydinge die haes-
 20096 telic toecoemt der substancialiger vuch-
 20097 ticheit des sienliken gheests mit verdro-
 20098 gingen alst schijnt inden beere die wel-
 20099 ke also meere blind wert dat hi een ber-
 20100 nende becken aen siet dat seer luchtende
 20101 is tegen der sonnen wes vierige doecht
 20102 verderft den roke des oechs mitten cris-
 20103 talligen humoer ende verteret ende des seluen
 20104 is die claerheit die welke ongelijc | dat
 20105 gesicht verscheyfelt ende also brenget van
 20106 node een ewige blintheit Item die blint-
 20107 heit is die ongheuallichste passie onder
 20108 alle geuoelike pinen als constantinus
 20109 seyt want hi en kan niet kennen wit voir
 20110 swart noch root voer blaeuwe ende als hi
 20111 oest sal gaen so gaet hi ten westen ende dair
 20112 om ist een ongeuallige passie die enen men-
 20113 sche niet wee en doet ende echter men ge-
 20114 ue hem den kuere van enen silueren pen-
 20115 ninc ende van enen coperen hi sal den sil-
 20116 ueren kiezen mer als hi toe tasten sal so

20117 neemt hi den coperen voer den silueren
 20118 ende also wort hi bedrogen ouermits sijn-
 20119 re blindheit aldus groot is die onsalich-
 20120 eit des blinden also dat hi alleen den kin-
 20121 deren of quaden knechten dien stueren ende
 20122 leyden sullen onder den voeten werpt
 20123 mer oec den honden want sal hi ouer een
 20124 vonder of ouer een brugge gaen hi moet
 20125 den honde bat gelouen dan hem seluen
 20126 Item een blinde man is een arm man
 20127 want wanneer hi sinen voet op heffen sou-
 20128 de so stoet hi en tegen den steen of tegen
 20129 anders wat ende alsoe verkeert ende hi gaet
 20130 slaen mit enen stocsken ghens ende her-
 20131 wert om den rechten wech te vinden ende
 20132 soe wat dat hi doet dat is hem altoes in
 20133 twiuelinghe ende altoes ducht hi dattet
 20134 also niet wesen en soude onderwijlen als
 20135 hi waent gedect te sijn so is hi naect ende
 20136 als hi waent datmens niet en siet so sieten
 20137 alle man Item onderwijlen siet hi op-
 20138 waert ten hemel mer hi en mach sijn o-
 20139 ghen niet mengen mitten hemelschen
 20140 licht Item die blijnde pleecht sinen ley-
 20141 der te slaen ende te stoten mer dat ontgelt
 20142 hi ten lesten selue al weder want dicwijl la-
 20143 ten dat kint staen op een brugghe of op
 20144 een ander sorchlike stat ende gaet lopen ende
 20145 daer om is die blinde man een arm men-
 20146 sche ende als hi opten wege after ghela-
 20147 ten wort so is hi in groter vresen want
 20148 hi denct of hi verdrencken mocht of hi
 20149 denct quamen hem boeuen toe die mochten
 20150 meynen dat hi veel ghelts hadde ende
 20151 moerdenen | of datten die woluen eten
 20152 mochten bleue hi des nachts inden vel-
 20153 de nochtans is die manier der geenre
 20154 quader die oghen hebben dan die blind
 20155 sijn want die oghen sijn vianden ende ro-
 20156 uers des menscheliken moeds der wel-

20157 ker weelden als wi die volgen so ghe-
 20158 uen wi ons totten alre wreetsten vian-
 20159 den als die expositoer seyt ouer dat treni
 20160 Mijn oghe heeft mine siele beroeft ende
 20161 is den mensche beter datmen hem sijn o-
 20162 ghen wt wint ende blind maket dan ogen
 20163 te hebben ende mit hare smekinghe bedro-
 20164 gen te werden ende verleydt | als gregorius
 20165 seyt Het is di beter scheluwe ten leuen
 20166 ingegaen dan di is te hebben twe ogen
 20167 ende geseynt te werden in dat ewige vier
 20168 Dat xx. capitel van doefheyt
 20169 **42**SVrditas dat is doefheit of ghe-
 20170 breck des horens die welke als
 20171 constantinus seyt is die doere des ghe-
 20172 dachts ende het gheualt datmen dat ho-
 20173 ren altemael verliest ende soe hietet pro-
 20174 perlick surditas ende dit coemt ouermits
 20175 dat die hoerlike zenen verstoppt sijn al-
 20176 soe datter gheen gheluut in comen en
 20177 kan ende onderwijlen en wert dat horen
 20178 niet al benomen na dien dat die humoer
 20179 verminret is ende wort gehieten swaricheit
 20180 des horens ende onderwilen is daer geluyt
 20181 ende tambueringe also dat die sieke waent
 20182 dat hi bi enen moelen is of bi orgelen ende dat
 20183 coemt van grouen winde die daer binnen
 20184 besloten is ende dat geschiet onderwilen
 20185 sonder aflaten ende dan ist vander beroef-
 20186 der saken ende onderwijlen mit aflatinge
 20187 ende dan comet vander sake die verre is |
 20188 ende onderwijlen en wort van buten niet
 20189 ghehoert om der bestoppinge wil mer
 20190 dat horen wort vanden binnensten ver-
 20191 keert also dat die sieke waent dat hi ghe-
 20192 hoert wort vanden butensten twelc hi voelt
 20193 vanden binnensten ende daer na wort dat horen
 20194 bedrogen in vele andere maniere wort
 20195 dat horen des menschen becommert Item onder-
 20196 wijlen lijdt dat oer zericheit of een aposte-

20197 me ende dat coemt van hetten diet ont-
 20198 bijnt ende scheydt of van couden diet dwin-
 20199 get ende ist van hetten die scheydende is
 20200 so is die zericheyt scarp die stede wort
 20201 root die warme dingen sijn hem contrarie
 20202 ende die coude baten hem ende ist van couden
 20203 so is die zericheit swaer ende wichtich ende
 20204 die stede is bleke die couden sijn hem con-
 20205 trari ende die warme sijn hem goet | onderwij-
 20206 len coemt die zericheit van enen aposte-
 20207 me die hete ende vucht is ende so volcht
 20208 daer na totten voerscreuen teykenen star-
 20209 ke coerts want altoes coemt die coerts
 20210 naden aposteme vanden oren mer die se-
 20211 richeit is minre inden couden apostemen
 20212 dan inden heten Item onderwijlen blijf-
 20213 ter een wonde inden oren vanden voer-
 20214 gaenden apostemen ende dat wort gekent
 20215 van zericheit van tintelinghe ende van etter
 20216 datter wt vloyet onderwilen comen dair
 20217 wormen in die oren van heten humoren
 20218 die daer binnen vertayt ende onthouden
 20219 waren Item die teyken of daer wormen in
 20220 waren sijn rokinghe ende tintelinghe ende
 20221 men machse onderwijlen wel sien ist dat-
 20222 ment oer ter sonnen waert hout onder-
 20223 wijlen coemt die zericheit van saken van
 20224 buten als wateren of steenkens die dair
 20225 in gecomen waren onderwijlen van sla-
 20226 uinge des welc teyken is datter bloet
 20227 wt gaet nochtans gaet daer bloet wt van
 20228 oueruloedicheden ende datter niet onthou-
 20229 den en mach werden waer af constanti-
 20230 nus seyt Is dat sake dattet bloet hae-
 20231 steliken wt den oren coemt sonder enighe
 20232 openbaer sake dat is een teyken datter
 20233 wat inden hoofde is dat die natuer gaer-
 20234 ne wt hadde ende daer om moetmen dye
 20235 oren van beghin sueren Die ander pas-
 20236 sien vanden oren soect bouen int derde

20237 boeke vanden horen | ende int vijfte vanden
 20238 oer daer isser veel gesettet Item die ze-
 20239 richeit vanden oren is die van hetten ende
 20240 sonder aposteme so salmen hem te hulpe
 20241 comen mit couden dingen ende mit dingen
 20242 die de hetten veranderen | men sal die
 20243 stede besmeren mit roes olye of mit o-
 20244 lye van vyolen ende mit deser gelike alsul-
 20245 ke olye salmen laeuwe inden oren drupen
 20246 ende men sal nemmermeer coude dingen
 20247 int ore doen ende coemt die zericheit van
 20248 couden ende sonder aposteme so salmen ter
 20249 curen gaen mit warmen diugen⁴³ die ver-
 20250 anderende sijn als mit olyen van bayen
 20251 mit ruten olye ende mit deser gelike Item
 20252 is die zericheit van enen heten aposteme
 20253 so salmen hem eerst toe gaen mit couden
 20254 ripenden dingen daer mit dinghen die
 20255 suueren ende contrari dingen geuen inder
 20256 medecinen ende als die aposteme ghe-
 20257 schoert is datter vergadert wert vanden
 20258 etter soe salment eerst suueren ende daer
 20259 na heylen het wort ghesuuert mit war-
 20260 men wijn die mit honich gemenget is |
 20261 ende dat daer in gedaen ende het wort ghe-
 20262 consolideert dat is toegeheylt mitten
 20263 puluer van wieroeck ende van mastic ende
 20264 mit deser gelijc Item ist datter wormen
 20265 in sijn soe salmen daer in drupen warm
 20266 sap van persiken of van alssen ende ander bitter
 20267 dingen als olye van bitteren amandelen
 20268 want mit aldus sulken bitteren dingen wer-
 20269 den die wormen gedoot ende als si veruult
 20270 sijn so werden si mitten etter wtgedreuen
 20271 Item ist datter een steenken in is dat sal-
 20272 men beheyndeliken wt nemen mit enen
 20273 subtilen oerlepelken ende en mach dat niet
 20274 geschien so moetmen in die oren mit war-
 20275 men dingen smeren ende men sal den sieken
 20276 doen pruysten of nyesen of men sal daer

20277 een lose cop op setten Item om doefheit
 20278 te verdriuen of te minsten te verlichten sijn
 20279 veel dingen goet die constantinus set mer voir
 20280 alle dinc isser balzem goet in gedropen
 20281 mer die doef geboren is dien en mach-
 20282 men niet helpen ende die drie iaren duert aen
 20283 enen ghanghe machmen qualiken gene-
 20284 sen Item die tutinghe die van wijnde
 20285 coemt die wert genesen mit dingen die
 20286 den wijnt dunnen als mit dille mit ca-
 20287 lamenten ende mit berch polleye ende mit de-
 20288 ser gelijc mit welken cruden men dat oer
 20289 stouen sal ende so sal die wint gescheyden
 20290 werden ende hier mede wort die tutinghe
 20291 genesen
 20292 Dat xxi. capitel van quaet vleysch dat inde
 20293 mensche wast
 20294 **44** Polipus dat is een stinckende vleysch
 20295 dat inder nazen wasset twelc van oueruloe-
 20296 digen humoren coemt | dese passie volcht
 20297 altoes een vule stanc na ende nochtans en
 20298 **45** wort die stanck vanden seluen sieken niet ge-
 20299 broken om dies wil dat die zeen die daer
 20300 rukende is bestopt is want alsulken men-
 20301 sche en heeft geen onderscheyt tusschen
 20302 stincken ende ruken | dese stanck der nazen
 20303 coemt also wel vander nazen ouermits
 20304 sommige humoren die daer vergaderen
 20305 wt den hoofde als van polipus Item die
 20306 groue humoren vloyen totten nazegaten
 20307 te midswegen vander nazen binnen ende
 20308 daer van lancheyden des tijts ende ouer-
 20309 mits werckinge der hetten werden si dair
 20310 gedicket ende werden daer verkeert alsoe
 20311 meer in een vleyschelike substancie ende
 20312 als die gecorrupteert is want daer een
 20313 rokicheit af ghescheyden is ende mitter
 20314 luchten gemengt wt ademende ende in a-
 20315 demende worter een stanck ghemaect
 20316 ende alsulken siecte hietmen polipus ende

20317 onderwijlen valter neder een vuchticheyt
 20318 totten naeslocken ende daer sal aen bliuen
 20319 cleuen een spongiose gaticheit ende daer
 20320 vervulende sal daer een vretinge maken
 20321 ende enen stanck ende onderwilen soe maken
 20322 daer hete humoren ouermits hare scar-
 20323 picheit puusten inden naeslocken die wel-
 20324 ke die stede doen zweren ende veruellen al-
 20325 so wel vander corrupcien des vleysch ende
 20326 der humoren als vanden dwange des a-
 20327 dems | ende want die herssen niet gepuert
 20328 en mach werden soe moeter van node
 20329 stanc comen Item die eerste boete teghen
 20330 dese passie is datmen thoeft mit starker
 20331 ende mit bequamer medecinen zuuert ende
 20332 datmen dan die lopinghe onderuat daer
 20333 na sal die sieke warm water mitten naze
 20334 na hem trecken op dat die humoren die dair
 20335 verslijnt leggen gescheyden mogen wer-
 20336 den Item om die nazen te purgeren sijn
 20337 goet dese pillen dyacastoree mitten sa-
 20338 pe van wijnrute ende mit laeuwen wine
 20339 gesmouten ende inden nazen gedropen Item
 20340 om die lopinghe te dwingen vander hers-
 20341 sen totten nazen sijn wonderliken goet coer-
 20342 nen van witten wieroeck ist datmense dic-
 20343 wijle neemt Item ist dat polipus gheconfir-
 20344 meert is ende dat die purgacien voer ge-
 20345 gaen sijn ende die stoppende pulueren en-
 20346 de oec die corrosiue medecinen ende dat de-
 20347 se al niet en baten soe moetmen daer toe
 20348 gaen mitter ghiseernen dat is mitten mes-
 20349 se als die cyrurgijns doen
 20350 Dat xxij. capitel vande passie der menschen
 20351 **46** Die nazen bloeden dicwijle ende coemt
 20352 inden mannekens om drierhande sa-
 20353 ken wil alleen die bloedinge coemt van-
 20354 der herssen ende dan wortet mit nyesingen
 20355 ende mit pruustingen ende mit sweringhe ende
 20356 **47** steecten vanden voerhoefde of vander le-

20357 ueren ende dan wort die zericheit geuoelt
 20358 inder rechter side omtrent der leueren ende dan
 20359 coemt dat bloet vter rechter nazen of van-
 20360 der milten ende dan is die zericheyt aen
 20361 die luffer side ende vloyet dan wt der luffer
 20362 nazen ende daer om coemt die bloedinge
 20363 inden wiuen vander moeder ende dan is die se-
 20364 richeit omtrent den nauel dese vloyinge
 20365 is onderwijlen nut ende onderwijlen niet Item
 20366 inden scarpes coerts ende inder frenesien ende
 20367 inden dage dat creticus dies is alsoe ple-
 20368 ghet te comen vander beroeringe der na-
 20369 turen ende dan is die bloedinge goet want
 20370 die lopinge is goet wanneer hi voer den
 20371 dach wort van alte groter opsiedinge ende
 20372 hetten des binnenste bloets want ouer-
 20373 mits sijnre scarpicheyt so openet die a-
 20374 deren ende maect een lopinge van desen ende
 20375 van menighen anderen saken coemt die
 20376 bloedinge Item ist dat die lopinge coemt
 20377 totter rechter tijt of van quaden toeualen
 20378 so en salmen die lopinge int begin niet
 20379 stempen op dat crisis niet belet en wert of
 20380 op dattet bloet totten anderen steden niet
 20381 en lope ende op dat die quade toeualle niet
 20382 qnader⁴⁸ en make als versmoringhe ende de-
 20383 ser gelike ende waert dat die lopinge alte
 20384 seer ghemeerret worde ende dat die sieke
 20385 starck waer so mochtmen den sieken een
 20386 luttel laten ende die vterste leden salmen
 20387 vast binden ende dan dwingende pulue-
 20388 ren leggen mitten witten vanden eye inden
 20389 siden vanden hoofde ende op tvoerhoeft
 20390 ende int aensicht sprenkelen mit water ende
 20391 mit edick ende coemt die bloedinge vander
 20392 leueren so salmen omtrent der leueren loze
 20393 copen setten ende comet vander milten so sal-
 20394 men copen op der milten setten ende comet
 20395 vander moeder so salmen copen setten op
 20396 die moeder of op die mammen

20397 Dat xxij. capitel vande stanc des monts
 20398 ⁴⁹Die stanc vanden monde die coemt
 20399 onderwijlen van corrupcien der tan-
 20400 den of des tantvleysch onderwijlen van
 20401 sweringen des mondes ende des raex ende
 20402 onderwijlen datter een vule nest leyt ver-
 20403 gadert recht beneden der kelen bijder lon-
 20404 gen of van corrupcien der geesteliker leden
 20405 onderwijlen van putrefaccien der humoren
 20406 die inder magen leggen ende onderwijlen van
 20407 ongesontheit alle des lichaems als in-
 20408 den malaetschen der welker adem stinc-
 20409 kende is ende besmettende | onderwijlen
 20410 coemt dien stanc der spisen als van loke
 20411 of van oyuyne | onderwijlen van corrupcien
 20412 der gheesteliker leden ende van ghemeyn-
 20413 re corrupcien der humoren die geuenijnt
 20414 sijn | dese siecte en machmen niet gene-
 20415 sen mer machse wat verschonen mit wel
 20416 rukende cruden also langhe als die in-
 20417 den mont dueren ende daer theynden so
 20418 stincken si weder want die stanc is altoes
 20419 sonder enich middel | ende die stanck die
 20420 wt der magen coemt die is onderwijlen
 20421 ende onderwijlen niet want voer den eten
 20422 is die stanck meerre ende naden eten min-
 20423 re of niet ende desen stanck machmen ge-
 20424 nesen mit dingen die de maghe wel su-
 20425 ueren ende mit wel rukende cruden ende
 20426 mit cruden die de maghe starcken In-
 20427 den eersten salmen die materi die wel-
 20428 ke de sake is des stancs inden mage ver-
 20429 duwen | ende men salse scheyden ende wt
 20430 driuen nae den eten dicwijle mit corin-
 20431 ghe op dat die vilmen vander maghen
 20432 ghesuuert moghen werden van dier ver-
 20433 rotter spisen ende men sal drincken goe-
 20434 den welrukende winen ende eten goe-
 20435 de cruden die de maghe starcken | en-
 20436 de ist dat die stancke coemt van vuylen

20437 tanden die salmen wt laten trecken en-
 20438 de coemt hi vanden vuylen tantvleysch
 20439 so salmen dat wriuen ende suueren mit wi-
 20440 ne daer rosen in gesoden sijn of in laeu-
 20441 wen edick ende oec salmense wriuen mit
 20442 puluer van wieroeck ende van mastic mit
 20443 honich gemengt ende wriuen die wortel-
 20444 len vanden tanden daer mede
 20445 Dat xxiiij. capitel vande pijn der tanden
 20446 **50**DOLor dencium dat is tantzweer de-
 20447 se coemt onderwijlen van gebreck
 20448 der magen onderwijlen vanden gebreck
 20449 der herssen wanneer die coude of die he-
 20450 te humoren al sigende die zenen der tan-
 20451 den venijnden ende verderuen ende maken
 20452 daer grote zweringe Die tantsweer co-
 20453 met oec vanden gebreck der magen als
 20454 van heter humoren die inder magen sijn
 20455 van welken humoren wanneer die roke
 20456 gescheyden wort so climt hi opwaert ter
 20457 herssen ende daer stuyt hi als tegen enen
 20458 solre ende sighet goliken neder inden wor-
 20459 telen vanden tanden quetsende die zeen-
 20460 kens vanden tanden ende quetsset sonderlin-
 20461 ge seer ende maecter stanck ende comet van
 20462 scarpes ende van heten humoren so is die
 20463 zericheit scarp ende stekende mit roothe-
 20464 den des aensichts ende mit groter ser-
 20465 picheden ende droecheden der kelen mit
 20466 dorst ende bitterheden des monds ende is
 20467 die zericheit van couden so is si minre mit
 20468 swaricheden vanden hoofde mit een lut-
 20469 tel heffinge vanden aensicht ende mit bleec-
 20470 heden mit enen sueren oprispen ende mit
 20471 onsmakelicheyte des monds Item dye
 20472 weete die vten hoofde coemt die duert
 20473 lange sonder enige rustinge want onder-
 20474 wijlen thien vren of meer ende die vter ma-
 20475 gen coemt die duert drie of vier vren ende
 20476 daer na rust hi daer om die sake des tant-

20477 sweers als constantinus seyt sijn vervulinge
 20478 stanck scoringe doergaetheit beroerin-
 20479 ghe of waggelinge ende slimichede Item
 20480 die tanden werden doergaet ende onder-
 20481 wijlen gebroken ende si werden onderwi-
 20482 len verwandelt in gheelre in groenre of
 20483 in swerter verwen die welke alle comen
 20484 van verrotter vuchticheden welke vuch-
 20485 ticheit vander magen totten ghebijnden der
 20486 tanden vloyen of vloyet ende oplimt ende
 20487 is oec die selue sake der ontslappinge ende
 20488 dat die tanden waggelen ende vallen want
 20489 die scarpe humoren doerschieten die tan-
 20490 den inder wortelen der tanden ende verte-
 20491 ren dicwijle die tanden ende makense slap
 20492 dat si waggelende werden waer af dat
 20493 si die sake sijn dat si vallen ende dat die wor-
 20494 telen slap werden ende veruulen Item die
 20495 wormen wassen inden kieses van verrotten
 20496 humoren die daer verrot sijn inden hol-
 20497 lichen der tanden ende dat wort bekend
 20498 van iokinghen ende van tintelinge ende dat
 20499 die doergegheten werden ende datter
 20500 stanck wt coemt ende van menich ander ma-
 20501 niere soect bouen int vijfte boke inden
 20502 tractaet vanden tanden Item dese sieke
 20503 passien der tanden ist dat si comen van ge-
 20504 breke der humoren inder herssen of inder ma-
 20505 gen so salmense purgeren mit bequame-
 20506 liker medecinen ende men sal die tanden dic-
 20507 wijle wriuen mit dingen die den tanden
 20508 goet sijn als voer gheseyt is ende constantinus
 20509 setter gadinge af in sinen boeken die wor-
 20510 men werden gedoot mit mirren ende mit o-
 20511 pio ende ist dat si waggelen so salmense
 20512 wriuen mit puluer van mastic ende van wie-
 20513 roeck ende dat selue doet een gargarismus
 20514 van gallen ende vander scorssen vander ap-
 20515 pelen van garnaten ende van balaustia mit
 20516 edick bereyt

20517 Dat xxv. capitel vande passie der tonghen
 20518 **51**Lingua dat is die tonge dese lijdt
 20519 menigerhande passien | onderwij-
 20520 len coemter die giecht of popelzie in |
 20521 ende dan en machse die sieke niet beroeren
 20522 ende hi en mach niet spreken als constanti-
 20523 nus seyt wes sake is gebrecke der beroer-
 20524 liker doecht ouermits den geest die van-
 20525 der herssen coemt of het coemt vander
 20526 zenen der sieliker craften der humoren
 20527 die daer bestopt is of van enen aposteme
 20528 of het mach gheuallen vander properre
 20529 steden onder die tonghe als van quader
 20530 complexien der tonghen ende van ongetem-
 20531 pertheit diese vercoudt geeft of van het-
 20532 ten of van droecheden of van enigher
 20533 humoren onderwijlen crijcht die tonge
 20534 wel apostemen ende dan heft si | ende die
 20535 sprake wort becommert | ende onderwijlen
 20536 wert si ontslapt van natter humoren en-
 20537 de onderwijlen wort gheweyct of mor-
 20538 we gemaect die zeen vander tongen ende
 20539 wort alte weeke ende morwe ende daer om
 20540 so en mach die sieke niet spreken onder-
 20541 wijlen wort die tonge te samen getogen
 20542 ende gerimpelt vander humoren die alte he-
 20543 te ende alte droge is ende dan wort die spra-
 20544 ke mit allen benomen ende onderwijlen wort
 20545 si gequetst van quaden vlceren ende puus-
 20546 ten dan mach die sieke qualiken spreken
 20547 ende qualiken smaken Item al is dat sake dat
 20548 die tonge ya die substanci der tongen ge-
 20549 sont is ende dat si gheen smetken en he-
 20550 uet nochtans wort si wel becommert in
 20551 horen spreken vander zenen die vander herssen
 20552 coemt als die bestopt wort onderwijlen ver-
 20553 liest een mensche die sprake van verloren ge-
 20554 dacht als in frenesi in welcker zuucten
 20555 die sieke niet en gebruuct ymaginaci me-
 20556 mori of verstant ende daer om en ist gheen

20557 wonder dat hi die sprake verliest die welke
 20558 een instrument is der reden soect bouen int
 20559 v. boeke vander gesonder ende vaster tongen
 20560 Dat xxvi. capitel van heescheit
 20561 **52**RAucedo dat is heescheit dese coemt
 20562 menichsins want si coemt van droech-
 20563 eyden of van vuchticheden of van gebrec-
 20564 kelicheit der gheesten ende der craften van
 20565 droeheyden geuallet twiuoudelic anter
 20566 die droecheit maect een ongelikicheyt
 20567 of si dwingt ende bijnt die wegen want wan-
 20568 neer vander droecheit die arterie versarpt
 20569 wort ende ongelikicheit vander zerpicheit
 20570 ende vander onghelikicheit heescheit so
 20571 volchter gebreck der stemmen na Item
 20572 vander droecheit die de pipen der longen dwin-
 20573 get so volcht elc vanden voerscreuen ende van-
 20574 der vuchticheit geuallet oec twiuoude-
 20575 lic anter vander vuchticheit die daer inden
 20576 vaten gehouden is ende sonderlinge inden
 20577 bloede of van fleumen drupende vanden o-
 20578 uersten want een oueruloedich bloet steect
 20579 die aderen wt waer af dat die toepaden ge-
 20580 engt werden ende so volchter heescheyt der
 20581 stemmen mede ende also oec die fleume neder-
 20582 gaende inden pipen der longhen werct ende
 20583 maect gebreck der stemmen Item die stemme
 20584 wort oec becommert vanden ghebreke des
 20585 gheests ende der doechden twelke open-
 20586 baert want sijn crafte wort volbracht van-
 20587 den gheest ende vander doecht ende ist van
 20588 droeheyden so wortet bekend van droegen
 20589 hoest van desen ende van menighen anderen
 20590 saken coemt die hoest die welke die stem-
 20591 me becommert of die heescheit wort be-
 20592 kent van stekingen inder borsten oft van doer-
 20593 nen gemaect waer ende oec van magher-
 20594 heit des hals ende van alle den lichaem
 20595 ende alst bloet inder saken is dat be-
 20596 kennen wij vander hoest die een lut-

20597 tel gevuchticht is mit rootheyden des
 20598 aensichts ende dat die aderen gheheuen
 20599 sijn ende bij dat die mont soet is ende als
 20600 die fleume inder saken is dat bekennen
 20601 wi vander hoest die een luttel ghevuch-
 20602 ticht is ende bi onsmakelicheit des mon-
 20603 des ende bi dien datter oueruloedicheyt
 20604 des spekels is ende wi bekennen oec ghe-
 20605 breckelicheit der gheesten te wesen inder
 20606 saken van cranclicheit ende van verteringe
 20607 alle des lichaems ende als daer stanc voer
 20608 gaet of van vastinge ende van buuceuel
 20609 ende van allen dingen die dat lichaam verte-
 20610 ren Item is dat sake dat dese heescheyt
 20611 coemt van droecheyden ende van hetten
 20612 so sal hem die sieke wachten van gesouten
 20613 dinghen die heet sijn ende droge gesoden
 20614 ende gebraden hi sal oerbaren die getem-
 20615 pertlic cout ende vucht sijn of middelbaer-
 20616 lic hete ende coemt dese passie vanden bloe-
 20617 de so salmen bloet laten ter aderen ende
 20618 coemt si van fleumen so salmen purga-
 20619 cien geuen ean⁵³ opiaten die welcke noot
 20620 sijn in couder saken ende coemt si van ghe-
 20621 breck der gheesten so salmen hem te hul-
 20622 pe comen mit dinghen die conforteren en-
 20623 de weder craft geuen die selue is die cu-
 20624 re der heescheit in plateario ende in constantino
 20625 Dat xxvij. capitel vande squinanci ende wor-
 20626 ghinge der stroten
 20627 ⁵⁴Squinancia is een aposteme inder ke-
 20628 len ende is een smoringe der stroten ende
 20629 coemt van enen aposteme inder stroten van-
 20630 den welken sijn drie species in die eerste
 20631 specie wort alle die materi vergadert bin-
 20632 nen in enen balschem binnen tracheam ar-
 20633 teriam ende ysophagum ende wat trachea ar-
 20634 teria is ende ysophagum dat is voer geseit
 20635 dat sijn die pipen daer die spisen ende dranc
 20636 doer gaen ende dese aposteme wort be-

20637 kent van groter zericheit die inder kelen
 20638 is ende datmen daer geen heffinge buten
 20639 en siet ende al luuctmen den mont op soe
 20640 en sietmen nochtans geen drijntinghe
 20641 binnen ende het wort oec bekend van enen
 20642 coertse diemen hiet cathucasina ende van
 20643 gebreck der stemmen ende vander wisinge des
 20644 sieken si en mogen niet swelgen | ende dese
 20645 specie is incurabel dat is ongheneselic
 20646 dese passie doot dicwijle den mensch op-
 20647 ten eersten dach Die ander specie squi-
 20648 nancia is wanneer daer minre materi in
 20649 vergadert van binnen ende meerre buten
 20650 ende heeft alle die teyken die deerste had
 20651 mer saefter ende minre ende daer openbaert
 20652 een heffinge buten ende dese speci mach-
 20653 men cume ghenesen | die derde speci is
 20654 wanneer alle die materie buten vergadert
 20655 wort ende dese hiet sinancia wes teykenen
 20656 sijn grote drijntinge van buten ende die se-
 20657 richeit is cleyn ende die sieke heeft den sa-
 20658 ge gehadt | ende hi mach sinen adem wel
 20659 wt ende in halen ende dese specie en doot niet
 20660 ten waer dat die heffinge inwaert toge
 20661 dese passie coemt principaliken vanden
 20662 bloede ander weruen vanden fleumen ende van-
 20663 der melancolien ende nymmermeer vander
 20664 colera | dese saken werden bekend bi desen
 20665 teykenen Die eerste cure deser passien
 20666 is wt treckinge des bloets ende des een
 20667 groot deel vander hoeft ader ende nae van
 20668 onder der tongen ende men sal den sieken doen
 20669 nyesen ende setten hem coppen inden hals ende
 20670 in-
 20671 den scouderen daer na salmen daer dingen
 20672 op leggen die saeften ripen ende suueren
 20673 soect bouen libro v. vander stroten
 20674 Dat xxvij. capitel vande swaricheyt des a-
 20675 dems
 20675 ⁵⁵Die swaricheyt des adems wt en-
 20676 de oeck in te laten ghaen die hiet

20677 asma of dyasma ende coemt van tweerhan-
 20678 de saken als van droeheyden die daer
 20679 dwingende is want wanneer dye longen
 20680 niet vryliken ghewijdt ende ghenauwet en
 20681 mach werden daer coemt asma af dat
 20682 is corten adem of onderwijlen wort dat be-
 20683 roeren der longen becommert vander hu-
 20684 moren want wanneer dair oueruloedich-
 20685 eit der humoren int ouerste vander longen
 20686 leyt so en mach haer die longen niet vryli-
 20687 ken beroeren noch gebreyt werden of
 20688 genauwet ende dat is een specie vanden
 20689 corten adem diemen sangwisugium hiet
 20690 dat is een bloetzukinke⁵⁶ van sangwisu-
 20691 ga twelc een echel is inden water want
 20692 mit geweld trect si die lucht na hair om
 20693 dat hert te vercoelen Item onderwijlen o-
 20694 ueruloyt daer humoren inden pipen vander
 20695 longen ende wanneer die humoer dan dair
 20696 tusschen is so en mach die longen niet ge-
 20697 engt werden ende onderwijlen oueruloyter
 20698 humoren binnen ende buten daer si oec haren
 20699 rumen ganc niet af en mach hebben en-
 20700 de dan ist die specie diemen orchona hiet
 20701 dat is geest der rechticheit want die sie-
 20702 ke arbeyt effen gelijc inden adem in ende
 20703 wt te halen ende aldus sijn daer die speci-
 20704 en vanden corten adem na drien settingen
 20705 der humoren ende ist van droeheyden en-
 20706 de van hetten so salmen hem toegaen mit
 20707 saluen ende mit electuarien ende mit couden
 20708 syropen ende also verkeert
 20709 Dat xxix. capitel vande passien vallende in-
 20710 den spekel
 20711 ⁵⁷INden spekel geuallen oec passien
 20712 alst schijnt inden genen die gebreck op-
 20713 ter leueren hebben inden welken dat spe-
 20714 kel etterich is ende groenachtich ende inden
 20715 genen die bloet spuwen Empyema dat
 20716 is een passie wanneer datmen etter wt

20717 reexende ende dat geualt in reumatigen
 20718 saken als in quader leueren in quader longen
 20719 ende in anderen apostemen der borsten of
 20720 der magen ende dit geschiet in deser manie-
 20721 ren als die humoer neder druupt vanden
 20722 ouersten inder longen ende so wort die lon-
 20723 gen wederslaghen ende vanden wederslaen
 20724 wort si gequetst ende van dier quetsinge
 20725 coemt dat etter of so wort die longen ge-
 20726 ulcereert of dat die humoer neder driuen-
 20727 de is tot eniger stede wort daer tot enen
 20728 aposteme vergadert ende daer wort hi ver-
 20729 wandelt in etter welke etter mitter crach-
 20730 te der naturen of der quader toeuallen
 20731 in etter geresolueert wert also geydelt
 20732 ende nochtans en wort een ygelic niet emp-
 20733 toycus gehieten die bloet spuwet | pleu-
 20734 retici dat sijn die enen aposteme opter le-
 20735 ueren hebben dese spuwen etter ende noch
 20736 veel andere ende nochtans en sijn si niet emp-
 20737 toyci mer die gene die besmet sijn inder
 20738 longen ende die mit etteriger humoren cor-
 20739 rumpeert sijn der welker teyken sijn dese spe-
 20740 kel dat vol etters is | magerheit des li-
 20741 chaems cleynicheit des hals ende hoestin-
 20742 ge mit zwaricheden des ademens ende wan-
 20743 neer dat aensicht gedronten is ende dat een
 20744 ⁵⁸die ringe vanden ogen wee doen emoptoy-
 20745 ci dat sijn die gene die bloet ten monde
 20746 wt spuwen dat geualt bi openinge eniger
 20747 aderen bi veelheit der humoren ende bi ha-
 20748 re rokicheit ende biden ouerganc der het-
 20749 ten want als die hetcen⁵⁹ die zweetgaten
 20750 opent dat bloet dat daer af wt gaet dat
 20751 is claer puer ende luttel ende sonder pijn
 20752 des sieken ende die adem wort hete ge-
 20753 uoelt ende vanden anderen leden we-
 20754 deruloyet totten monde als vander
 20755 herssen ende dan is dat aensichte mit
 20756 rootheden ende drintinghe der oghen

20757 onderwilen vander longhen ende dan ist
 20758 bloet al scumich mit hoestinghen ende mit
 20759 zericheyden der lufter mammen ende also
 20760 vanden anderen leden inden welken san-
 20761 gwis colericus bouen gaet twelc mitter
 20762 cracht der naturen ten monde wtgeseynt
 20763 wert ende gezuuert ende die eerste passie
 20764 als die etterige spuwinge wort ghenen-
 20765 sen mit dinghen die gescheyden sijn ende
 20766 suuerende ende afwisschende ende die ander
 20767 passie als der gheenre die bloet spuwen
 20768 wert genesen mit dinghen die suueren-
 20769 de sijn ende mit dwinghender medecinen
 20770 als in viatico gehouden wort.
 20771 Dat xxx. capitel vande teringhe
 20772 **60**PTisis is verteringe der natuerliker
 20773 humoren comende vten vlceren der lon-
 20774 ghen ende wort onderwijlen van reumen die
 20775 vander herssen neder druupt opter lon-
 20776 gen welke drupinge die longen quetst
 20777 alst lange geschiet ghelikerwijs dat die
 20778 droppinge vanden huzen een gat maect
 20779 in enen harden steen ende die theringe
 20780 coemt oec van dat die substanci der longen
 20781 also seer droge wort die welke als si al-
 20782 so ghedorret is so wortse schier ghe-
 20783 schoert | ende oec coemt die theringe van-
 20784 den bloede als wanneer enige ader ge-
 20785 scoert wort inder longhen alsulck bloet
 20786 wort onderwilen in etter verkeert ende dat
 20787 bloet venijnt ende vlcereert die longhen
 20788 waer af dat ypocras seyt vten bloede vten
 20789 spuwe coemt ptisis ende die lopinge etcetera
 20790 ende vander vlceracien der longen wort al-
 20791 le dat lichaem verteert | eerst ouermits
 20792 sijnre breydinghe vanden butensten so
 20793 trect si die lucht na haer welke lucht si
 20794 voert dient der hetten totter saeftinge
 20795 sijnre ingeborenre hetten welke longen
 20796 wanneer dat si gequetst wort of gheulce-

20797 reert om tgheuoelen haerre poperre **61**
 20798 quetsinge doet si haer beroeren daer toe
 20799 noch si en wort niet breet ghemaect na
 20800 hare behoerten waer af dat si der herten
 20801 luchten ghenoech niet gheuen en mach
 20802 also dat die hetten alleynsken ontsteken
 20803 wort ende also wort dat lichaem alleyns-
 20804 ken verteert Item die coertse diemen e-
 20805 thica hiet volcht ptisim na welke coert-
 20806 se verteert die vrye vuchticheit des li-
 20807 chaems want alle ptisicus is ethicus mer
 20808 niet verkeert ende aldus sulcken passie en is
 20809 niet lichtelic te ghenesen | ende constantinus set
 20810 die reden waer om | alle wonden wor-
 20811 den swaerlic genesen ten si datse gesu-
 20812 uert wert ende die sweer vander longen en
 20813 mach niet ghesuuert werden dan mitten
 20814 hoest ende die hoest en laet een wonde niet
 20815 sluten want die hoest maectse wijt ende o-
 20816 pentse waer af dat si vastelic meer vul-
 20817 nissen tot hoer in neemt ende vergadertse
 20818 ende wanneer si een deel vergadert ende een
 20819 deel suuert so is die aposteme ongene-
 20820 selic wanneert also omgaet daer om die
 20821 ptisim wil genesen die sal die wonde van-
 20822 der longen eerst ghenesen eer si bestaet
 20823 te vulen Item dit sijn die teyken van pti-
 20824 sis die geconfirmeert is | die hetten is al-
 20825 toes traech inden palmen vander hant
 20826 ende vanden voeten een scarpe rodicheit
 20827 inden kinnebacken mit magherheyden op-
 20828 geblasen dorst mit zerpicheyden der ton-
 20829 gen subtilicheit des hals verteringe alle
 20830 des lichaems dwanc of bijndinghe der
 20831 naghelen ende der vterster leden hollich-
 20832 eit omtrent den rinck der oghen | weete
 20833 der lufter scouderen totten ouersten vanden
 20834 arme vallinghe des haers ende dat teyken
 20835 is den doot naeste als die stinckende spe-
 20836 kel ende venijnt ende dat die adem meer

20837 stinct dan hi pleecht beteykent dat alle
 20838 die substanci der longen gecorrumpeert
 20839 is dien mensche salmen voeden mit dye-
 20840 ten dye vercoelt ende heylt ende wederoedt
 20841 ende starket men sal hem geuen die middel-
 20842 baer cout sijn ende die de hetten des coerts
 20843 saeftigen | men sal hem den buke solueren
 20844 mit dingen die middelbaren camerganc
 20845 maken mer ymmer niet te seer | want qua-
 20846 me die lopinge so quaem die doot ende
 20847 fleuen ghinge en wech als egidius seyt
 20848 Hem sijn goet dingen die vuchtigen en-
 20849 de die de humoren die daer verteert sijn
 20850 weder starken
 20851 Dat xxxi. capitel van hartuanck
 20852 ⁶²TRemor of cardiaca passio dat is be-
 20853 uinge of hertuanc want dese pas-
 20854 sie begint vanden gebreck des herten dic-
 20855 wijle | dese cardiaca passio is tweerhan-
 20856 de als dyaforetica dat is dat si die zweet-
 20857 gaten openende is want si veruolcht die
 20858 openinghe der zweetgaten Die ander
 20859 hiet beuende want ouermits eenrehan-
 20860 de beuinghe wort die beroeringe des
 20861 herten geuoelt dyaforetica is een hete
 20862 sake ende een ongetempertheit der het-
 20863 ten bijden geesteliken leden omtrent der
 20864 borsten waer af dat die zweetgaten ge-
 20865 opent werden | die humoren ende die roken
 20866 werden gescheyden welke roke wtgaen-
 20867 de biden sweetgaten wort ghedicket in
 20868 swete ende van alsulken stedigen sweet co-
 20869 met water of ethica passio ende alsulcke
 20870 sieken van ghebreck der doechden of der
 20871 crachten beswimen dicwijle | cardiaca
 20872 passio die benende ⁶³ is coemt onderwilen van
 20873 couden saken onderwilen van melancolien
 20874 ende onderwijlen van fleumen want wanneer
 20875 alsulken humoer oueruloyende is inder
 20876 longen soe bedruet si wel onderwilen die

20877 substanci des herten waer af die rechte
 20878 ganck des herten becommert wort ende
 20879 die aderen werden bestopt biden wel-
 20880 ken die leuendighe gheest lopende is
 20881 ende alsulke saken brengen een haestighe
 20882 versmoringhe ende daer om hiet alsulcken
 20883 passie beuende | want ist dattu die hant
 20884 houtste op thert du en sulstes niet voelen
 20885 betameliken breet werden of slaen mer
 20886 alleen een luttelken ende cleylicken be-
 20887 roert werden mit eenrehande beuinge
 20888 onderwilen is die passie mit enen tragen
 20889 coerts | onderwijlen mit enen starcken
 20890 koerts ende dan is die vrese meest | on-
 20891 derwijlen is si sonder coerts onderwij-
 20892 len is die melancolie in die sake ende dye
 20893 vallen in een passie diemen phyaldes
 20894 hiet | onderwijlen valt si vanden ghe-
 20895 breck der leueren van welcker leueren
 20896 der herten niet voetsels gheseynt en
 20897 wert waer af dattet hert ghebreck lijdt
 20898 ende wort vercranct als constantinus seyt
 20899 onderwijlen valt die passie van quader
 20900 disposicien der andere leden van welker
 20901 aenbindinghe dat herte dicwijle liden
 20902 moet als wanneer een deerlic roke of
 20903 een quade humoer ouer geseynt wert
 20904 vander herssen of vander maghen tot-
 20905 ter herten waer af dat dan die substan-
 20906 ci des herten ghequetst werdet ende ge-
 20907 breect ende wort belast | ende daer om
 20908 gheualt alsulken sieken beuinghe des
 20909 herten van scarpicheit des rokes of der
 20910 materien die daer steect of prekelt dye
 20911 substanci des herten waer af dat in hem
 20912 beuinghe coemt ende hem gheualt dorst
 20913 om die nauwicheit des herten | ende om
 20914 dattet ghedruet wert ende om die groot-
 20915 heit der hetten waer af dat coemt droech-
 20916 eyt | dorste | suchtinghe | hoghen adem

20917 want dat hert arbeyt om die lucht nae
 20918 hem te trecken wantet hem niet breyden en
 20919 mach het gheualt oec van melancolio-
 20920 ser fumen dat is roke die den geest be-
 20921 droeuende is inder droecheyt het geualt
 20922 oec vetticheit want die natuerlike hetten
 20923 gebreecter ende daer af coemt traecheyt
 20924 van gebrecs wegen ende van cranckicheyt
 20925 des herten ende der geesten ende daer ghe-
 20926 ualt beswiminge diemen pascuacio hiet
 20927 ende dat coemt onderwijlen van toeuallen der
 20928 sielen als van anxt die dat hert also seer
 20929 bijndt onderwijlen van alte groter blij-
 20930 scap of van gramscap die dat hert alsoe
 20931 wijt maect ende die de geesten wt laet wa-
 20932 semen ende ontbijtse onderwijlen geual-
 20933 let van toeuallen des lichaems als van
 20934 quader complexien ende van alte grote ver-
 20935 vullinge of van alte grote ydelinge van
 20936 verstoptheyden der aderen ende vanden dwan-
 20937 ge der gheesten | onderwilen van alte veel
 20938 sweets van deser beswiminge lopen dye
 20939 luden wel in haren haesteliken doot wan-
 20940 neer die hol ader bestoppet is bijder wel-
 20941 ker dat bloet ende die leuendige geest tot-
 20942 ter herten gedragen wort of dattet toe-
 20943 pat bestoppet is biden welken die longen
 20944 die coude lucht pleecht te gripen ende
 20945 van haer die oueruloedigen roke af te
 20946 doen of en wech | onderwijlen oec van druc-
 20947 kinge der maghen die alte seer veruult
 20948 is In allen desen perticulen is dat dye
 20949 homoer inder saken is so salmen conforta-
 20950 tiuen geuen dat sijn dingen die den men-
 20951 sche starc maken ende die den gheest weder
 20952 vuncken ende vernuwen Item ist van alte gro-
 20953 ten vloyinge of lopinge des buucs of
 20954 van alte groten sweten so salmen die lo-
 20955 pinghe onderuatten ende men sal den
 20956 sweet verdrucken ende ist van alte groter

20957 veruullinge so salmen die mage ydelen
 20958 Item tegen die beuinghe des herten
 20959 salmen dinghen gheuen die conforte-
 20960 rende sijn als dyamargariton ende elec-
 20961 tuarien of medecinen mit welken confor-
 20962 tatiuen men gout doen sal ende muscus ende
 20963 peerlen ende beenre vten herte des hir-
 20964 ten lignum aloes ende spodium ende deser
 20965 gelijc alle dese dingen sijn goet tegen den
 20966 hartuanc ende tegen beswiminghe ende te-
 20967 ghen ander passien des herten etcetera son-
 20968 derlinge wanneer si gheuallen sonder
 20969 coerts mer in heten coertsen en salmen-
 20970 se niet gheuen
 20971 Dat xxxij. capitel vander coertsen
 20972 **64** Febris dat is coerts dese valt en-
 20973 de coemt van onghetempertheyt
 20974 des herten want als constantinus seyt Febris
 20975 is een hetten die niet natuerlic en is wt-
 20976 comende vander herten geuangen tot al-
 20977 le den leden des lichaems scadende der
 20978 werckinghe ende belettende Item ypo-
 20979 cras seyt oec inder epydimien Febris of
 20980 die saghe is een hetten die wt den lope
 20981 der naturen gaet hinderende in horen
 20982 wercken Item auicenna seyt aldus Die
 20983 coertse is een hetten van buten of een vreem-
 20984 de hetten inder herten gehouden gaen-
 20985 de voert van hem ouermits den ghees-
 20986 ten ende ouermits den bloede biden ade-
 20987 ren ende biden arterien in alle tlichaem ende
 20988 wort onsteken mit eenre vlammen die
 20989 welke deert den natuerliken wercken
 20990 Item die coerts als yprocras tuycht is
 20991 een fleume voertgaende vander borsten in
 20992 alle tlichaem Item die coertse wort di-
 20993 uers gemaect drie sins na drien dinghen
 20994 bijden welken dat menschelike lichaem
 20995 ghemaect wort het wort ghemaect wt
 20996 subtilen dinghen als wt vuchten ghees-

20997 ten ende wt humoren ende vasten dichten li-
 20998 chamen ende vten leden Ende die eerste
 20999 coerts is wanneer die gheesten ongetem-
 21000 pert werden inder hetten ende dese hiet ef-
 21001 fimera | die ander inden humoren ende dese
 21002 hiet putrida Die derde die welke ghe-
 21003 ualt in vasten dichten leden ende dese hiet
 21004 ethica ende die coerts diemen effimera
 21005 hiet is gelijk den warmen wijnde want een
 21006 vat gheuullet mit hetten dat moet warm
 21007 werden dat selue doet oec een geest die ver-
 21008 warmt is bijder herten ende ouer alle tlich-
 21009 aem ende die coerts diemen putrida hiet
 21010 is gelijk den warmen water want als men
 21011 een cout vat vullet mit warmen water dat
 21012 water verwarmt dat vat ouermits sijne
 21013 hetten alsoe doen die humoren die ver-
 21014 warmt sijn verwarmen tlichaem ende al-
 21015 le die leden ende die coerts diemen ethi-
 21016 ca hiet is te geliken enen warmen va-
 21017 te dat vol couts waters is want dat cout
 21018 water wort warm van dien warmen vate
 21019 also doet dese coerts diemen ethica hiet
 21020 want hi gewortelt is inden leden soe ver-
 21021 warmt hi thert ende die ander humoren des
 21022 lichaems ongetempert hi ende verwandeltse
 21023 Dat xxxij. capitul vande simpele coertse
 21024 ⁶⁵EFfimera febris dese wort gheseyt
 21025 van effimeron dat is simpel of slech-
 21026 te want dese coerts coemt van ongetem-
 21027 pertheyden die welke wort in eenre sub-
 21028 tijlre substancien als inden geest of als ysa-
 21029 ac seyt int boeke der coertsen | effimera
 21030 coemt van effimeron een groot lelic dier
 21031 want die mensche sterft inden seluen dage
 21032 van desen coerts ende hi hietet dier belua
 21033 dat meyn ic dat die doot is of men seyt wel
 21034 op anderen steden belua marina dat is
 21035 wonder of een groot visch inder zee of
 21036 effimera wort gehieten hetten van enen

21037 daghe want sijn hetten duert selden lan-
 21038 gher dan enen dach | want hi die men-
 21039 sche doet steruen rasch naden eersten dach
 21040 of hi keert in enen coerts diemen putri-
 21041 da hiet of ethica als constantinus ende ysaac seg-
 21042 gen | dese coerts coemt van saken van bin-
 21043 nen ende van buten van buten coemt hi twe
 21044 sius⁶⁶ als van couden ende van hetten van cou-
 21045 den als wanneer die sweetgateren open
 21046 sijn ende datter dan een coude lucht van
 21047 buten coemt haesteliken ende sluter die
 21048 warme roke binnen ende als die hetten al-
 21049 so binnen vergadert blijft so coemter af een
 21050 ongetempertheit des herten Item on-
 21051 derwijlen geuallet van hetten ende van on-
 21052 getempertheit der luchten of der sonnen
 21053 ende onderwijlen wort die geest der sielen
 21054 ongetempert vanden wederslach der ra-
 21055 dien ende om die coppinge der gheesten
 21056 ende der humoren so wort die mensch alte-
 21057 mael ongetempert vander binnenster sa-
 21058 ken onderwijlen van hetten der geesten
 21059 ende der humoren wort die complexi des
 21060 menschen mit enighen geual verkeert
 21061 als van alte groten arbeyde die voer ge-
 21062 weest hadde of van alte groter stedich-
 21063 eit der hetten ende der ander humoren van
 21064 welker stedeliker gewoenten die hetten
 21065 ontsteken wort dicwijl ende daer coemt dan
 21066 af febris effymera Item dese specie van
 21067 coertsen crijcht een alre lichtelijcste ende
 21068 hi is quaetste te genesen want hi is seer
 21069 vreselic ende swaer wanneer hi verwandelt
 21070 wert in putridam ende in ethicam dese ghe-
 21071 ualt sonderlinghe vanden apostemen die
 21072 onder den armen coemt of inden liesschen
 21073 die wi clieren ghemeynliken hieten | die
 21074 medici hietent bubones want inden am-
 21075 phorismen wort geseyt dat in alsulken a-
 21076 postemen alle coertsen sijn sonder effime-

21077 ra alleen etcetera Die teykenen van desen sijn
 21078 dat haer vrijn niet veel en scheelt vander
 21079 ghesonder vrinen ende een weynich hete
 21080 ende wat subtyl | die pols snel ende hardt
 21081 ende altoes duerende niet veel gaende van-
 21082 den getemperden pols mer die ander
 21083 doechden ende appetiten ende die willige
 21084 beroeringhe werden luttel verkeert | dese
 21085 coerts wort lichtelic genesen ist dat die
 21086 sieke goede dyeten hout ende hem wacht
 21087 van dinghen die hem quaet sijn
 21088 Dat xliij.⁶⁷ capitel van verloren appetijt der magen
 21089 ⁶⁸EThica febris is die quetste die vas-
 21090 te ende die dichte leden | onderwij-
 21091 len is ethica febris een suuct bi hair sel-
 21092 uen | onderwijlen om een ander suucte
 21093 wort hi sieck bi hem seluen | onderwilen van
 21094 spisen ende van dranck die alte heet sijn | on-
 21095 derwijlen om alte veel arbeys van stu-
 21096 deren of van waken ende deser gelike van-
 21097 den welken die gheest der sielen verwarmt
 21098 wort ende daer om wort oec verwarmt dye
 21099 gheest des leuens ende also wort die na-
 21100 tuerlike vuchticheit verhet ende gemin-
 21101 ret ende daer af coemt ethica onderwilen
 21102 coemt hi oec wel van eenre ander suuc-
 21103 ten als van effimera ende van putrida in-
 21104 terpolata of acuta febre | ende oec om enen
 21105 heten aposteme | het geualt onderwij-
 21106 len dat die effimera febris den derden
 21107 dach bouen gaet wesende in eenre ge-
 21108 daenten ende inder huut des sieken open-
 21109 baert eenrehande donckerheit ende een
 21110 ghelicheyt ende een verteringhe ende so
 21111 wert die effimera verkeert in ethicam
 21112 ende sonderlinghe die effimera die van ar-
 21113 moeden coemt of van toerne of van droef-
 21114 heyden of van studeringhe of van wa-
 21115 ken ouer mate of ouer tijt ende van desen
 21116 gheliken ende die natuerlike hetten maect

21117 die leden warm ende maectse droghe om
 21118 des scarps coertsen wil | want hi maect
 21119 dat bloet hete ende verteert die substancia-
 21120 lighe vuchticheit ende onderwijlen wort
 21121 dat bloet ghedunnet ende daer en is dan
 21122 gheen bequaem voetsel der leden waer
 21123 af dat die verteringhe coemt gheliker-
 21124 wijs als in enen boem dye verdroecht
 21125 wert van hetten ende van droechten dye
 21126 de vuchticheit der luchten inden somer
 21127 verteert of van afhalinge des voetsels alst
 21128 geualt inden winter als die bladeren val-
 21129 len vander corrupcien des voetsels ende
 21130 wanneer daer wort afftreckinghe des
 21131 voetsels om die onmoghentheit der na-
 21132 turen die spise te verduwen ende die leden
 21133 weder te starken die haer macht verlo-
 21134 ren hadden alst gheualt inden ouden wan-
 21135 neer die vreemde hetten den lichaem bo-
 21136 uen gaet verdrogende die substanciali-
 21137 ke vuchticheit verderuet ende verteert twelc
 21138 pleecht te geuallen in ethica die van scar-
 21139 pen coerts coemt of vanden toeuallen der sie-
 21140 len wanneer dat bloet datter geuoedt sou-
 21141 de werden die wortelige leden verwandelt
 21142 van hare soeticheit ende smake alst geualt
 21143 vanden langen apostemen die dat lichaem ver-
 21144 hetten ende verteren die van ethica febris sijn
 21145 Int gemeyn sijn dese teykenen als coert-
 21146 se hinderlike hetten die ghelijc is in elken
 21147 deel des lichaems Dat ander teyken is tra-
 21148 ge hetten ende niet stekende als of die sie-
 21149 ken geen coerts en hadden Dat derde
 21150 teyken is dat haer hetten doncker is of lo-
 21151 dich of geel Dat vierde teyken is dat hoir
 21152 lichamen sijn zerp ende die ogen hol wtseyn-
 21153 dende een droge leepicheit vanden ogen want
 21154 haer voedende vuchticheit is hem af ge-
 21155 haelt Item die perticulaer teyken sijn diuers
 21156 of menigerhande na diuerschen specien

21157 des coertsen die speci wort diueers ge-
 21158 maect naden diuerschen vuchticheden
 21159 Auicenna seyt datter vier vuchticheden
 21160 sijn Die eerste is inden eynden der cleyn-
 21161 re aderen die van onder ingaende sijn dat
 21162 wesen der geliker leden ende wanneer de-
 21163 se vuchticheit ontsteken wert so wert si
 21164 febris putrida ende niet ethica mer lich-
 21165 telijck maect si ethicam die ander vuchtich-
 21166 eit is die inden zweetgateren der gheli-
 21167 ker leden is als die douwe want hi wort
 21168 douwe gehieten vanden auctoren ende als
 21169 dese bouen ontsteken wort so wort si pro-
 21170 perlic die eerste speci van ethica Die der-
 21171 de vuchticheit is die verkeert is mitter
 21172 werckinge der geliker leden vanden deel
 21173 der naturen ende der complexien dier leden
 21174 ende staet inden stat der verlorenre ende daer
 21175 om so hiet si vanden auctoren causalium ende
 21176 wanneer dese bouen ontfengt wort so
 21177 coemter af die ander speci van ethica en-
 21178 de daer is die vierde vuchticheit die al-
 21179 le die leden te gader bijnt ende is vander
 21180 spermatigher vuchticheit ende dese hiet
 21181 glutinum percium dat is dat si die leden te
 21182 samen lijmt die welke als si verteert wert
 21183 en wortse niet weder gemaect | ende dese
 21184 brengt die derde speci van ethica in | dye
 21185 welke oncurabel is dat is dat si onghe-
 21186 neselic is | want waer dat sake datmen de-
 21187 se vuchticheit weder vermaken mocht of
 21188 vernuwen so soude een wederomganc
 21189 werden vander outheit totter ioecht een
 21190 out man soude dan weder ionc werden als
 21191 auicenna seyt Item die eerste speci als
 21192 ysaac seyt int boeke vanden coertsen is
 21193 licht totter cuur mer swaer totter ken-
 21194 ninge Mer ist dat die hetten gemeerret
 21195 wert ende dat die vuchticheit verdroecht
 21196 wert so wort die naeste vuchticheit dat

21197 een lubbe is die ander speci ende is lich-
 21198 ter teken ende swaerre te genesen ende wan-
 21199 neer die hetten also seer ontsteken wert
 21200 dat si die vuchticheit droecht die de le-
 21201 den te samen hangt ende bijndt so worter
 21202 die derde speci die licht te kennen is | mer
 21203 onmogelic te genesen. inder eerster spe-
 21204 cien mitten gemeynen teykenen wort die
 21205 hetten vermeerret voer den eten Inder
 21206 ander specien naden eten wort die het-
 21207 ten meest geuoelt mer in die derde spe-
 21208 cie alre meest wes sake ysaac bewijst int
 21209 boeke vanden coertsen segghende | die
 21210 vuchticheit der spisen is contrari der on-
 21211 materialiker hetten want die smoertse
 21212 onderwijlen altemael als in dye eerste
 21213 specie die welke cranck is ende daer om die
 21214 hetten is voer den eten meest Item ist
 21215 dat die vuchticheit die hetten niet gesmoren
 21216 en kan so sal te minsten die hetten die van
 21217 binnen ontslaep is gheworden ontwect
 21218 werden bi sinen contrari ende dat vliende con-
 21219 trari gaet wt totten vtersten leden gelijc
 21220 als geworpen wert cout water op leuen-
 21221 de calke dat niet gelescht en is | die der-
 21222 de specie als ysaac seyt die is den sin o-
 21223 penbaer want dat aensicht wort verwan-
 21224 delt in eenre donckere verwen om der sub-
 21225 tijlre vuchticheit wil die daer ghedroe-
 21226 get is ende om dat ghebreck der machten
 21227 Die naslocken sijn subtijl ende scarp die o-
 21228 ghen hol die slapen vanden hoofde ser-
 21229 pe want als die vuchticheit verteert is
 21230 so openbaerter een zerpicheit der been-
 21231 re ende tveruolch mitten beroeren der oech-
 21232 braeuwen ende der wijnbraeuwen wort
 21233 swaer om die droecheyt der ogen | want
 21234 sonder wil sluten si die oghen of si be-
 21235 swaert waren vanden slape om gebrecs
 21236 wil der craften ende si sijn cout ende dro-

21237 ghe inden tasten mer ouer een wile wert
 21238 die meerre hetten ontsteken ende als men-
 21239 se ondeckt so schinen si gheen darmen te
 21240 hebben ende int tasten sijn si oft tafelen wa-
 21241 ren ende ist dattet die huut op gheheuen
 21242 wort so en gaet si niet weder nederwaert
 21243 om ghebreck der vuchticheit Item die
 21244 pols is cranck dicke ende hardt ende die
 21245 vrijn is ghelijck olye inder vuchticheit
 21246 ende ist datmen die vrijn ghiet op enen
 21247 steen so gheeft hi ghelut als olye de-
 21248 se suucte nader eerster specien te spreken
 21249 wert lichteliken genesen op dat die sie-
 21250 ke in die ander specie niet en valt die swaer
 21251 te ghenesen is Item si wort gecureert
 21252 biden dyete die middelbaeric ghetem-
 21253 pert is ende mit medecinen die de hetten
 21254 verdrucken ende die sterkende sijn ende mit
 21255 medecinen die verloren humoren weder
 21256 doen vuncken ende dat is te voersten elec-
 21257 tuarium patris Men pleechtse te baden
 21258 mit rozen ende mit violen ende mit pappelen
 21259 ende mit anderen cruden die seer starken-
 21260 de sijn ende vuchtende ende tbat en sal niet al-
 21261 te heet sijn | mer alsoe meer als laeuwe
 21262 op dat die verteringhe der humoren niet
 21263 alte groot nae en volghe ende men sal niet
 21264 langhe in tbat wesen ende men salse sme-
 21265 ren mit saluen die de humoren doen we-
 21266 der comen ende die conforteren ende die coe-
 21267 len ende die vuchten als mit olyen van vi-
 21268 olen mit witten honige ende mit vrouwen
 21269 socke die een knechtken soect | plateari-
 21270 us seyt sonderlinge datmen ethicis ende
 21271 ptisicis nochteren drincken gheuen sal
 21272 gheyten melck daer riuier steen in ghe-
 21273 ⁶⁹lescht sijn
 21274 Dat xxxv. capitel vande stinckende coertsen
 21275 ⁷⁰FEbris putrida dat is een coerts
 21276 die van verrotten humoren gheco-

21277 men is Item ysaac seyt dat dese verrot-
 21278 ⁷¹tinghe aldus coemt van quaden ende ouer-
 21279 uledighen humoren die erghent in enen
 21280 hoeke des lichaems te samen vergadert
 21281 sijn van vreemder ende onnatuerliker het-
 21282 ten in wat manieren dat si coemt so wor-
 21283 ter een bedroefenis der humoren want
 21284 die humoren werden beroert bi dier het-
 21285 ten ende sieden op mer nochtans en wer-
 21286 den si niet verduut | ende als si gheschey-
 21287 den so en werden si niet ghesuurt tus-
 21288 schen den delen die louelic sijn ende niet lo-
 21289 uelic Mer als die opsiedinghe ghedaen
 21290 is so werden si te samen ghemengt ende
 21291 daer om moeten die delen van node ghe-
 21292 corrupteert werden ende daer om want
 21293 die groue ende taye materien inden li-
 21294 chaem also vergadert moet beroert wer-
 21295 den vander hetten so ist noot dat si ghe-
 21296 scheyden wort in enen wasem welke wa-
 21297 sem gedruet wort ende nochtans grof in
 21298 hem seluen bliuende gaet hi in die vuch-
 21299 ticheit ende daer om want hi niet vriliken
 21300 wt wazemen en mach om sijnre grof-
 21301 heyt wil ende oec om die grofheit der ma-
 21302 terien die hem wederstaende is wort si
 21303 ghecorrupteert ende stinckende | tot de-
 21304 ser putrefactien of verrottingen sijn wel
 21305 toe ghestelt te krijghen die ionghe lu-
 21306 den ende oeck die heet ende vutht ⁷² van con-
 21307 plexien sijn wanneer die ouerganck is in
 21308 hetten ende in vuchticheden ende die ghene
 21309 die cout ende droghe is van complexien die
 21310 en is niet bereet totter verrottinge en-
 21311 de daer om krijghen die grandeu dat
 21312 meyn ic dat melancolici sijn dese krijgen
 21313 selden desen coerts diemen febris pu-
 21314 trida hiet want die droecheit der complexi-
 21315 en droecht die humoer ende wort te samen
 21316 vergadert ende oec coemt die droecheit der

21317 scheydinghe ende der breydinghe vander
 21318 materien teghen ende verwectse die welke
 21319 middele disposicien totter verrottingen
 21320 Item die coutheit wederstaet die het-
 21321 ten die opsiedinghe maect Het is open-
 21322 baerlic te verstaen want die sake die pu-
 21323 trefactien makende sijn dat sijn dese als
 21324 die vuchticheit die daer disponerende
 21325 ende ordinerende is ende die hetten die daer
 21326 beroerende is ende makende opsiedinge
 21327 inden humoren der welker heffen niet ge-
 21328 deylt en werden noch gesuuert en wer-
 21329 den als ysaac seyt mer ymmer werden
 21330 si onderlinge te samen ghemengt ende
 21331 daer om werden si van node ter verrottin-
 21332 ghe geschiet tot deser putrefactien hel-
 21333 pet seer die toeslutinghe vanden sweet-
 21334 gaten des lichaems want als die sweet-
 21335 gaten gestopt sijn so en machter gheen
 21336 ontbijndinghe noch scheydinghe wesen
 21337 der oueruloedicheyt noch daer en mach
 21338 gheen wtwaseminghe wesen ende daer om
 21339 ist noot datter een meerre beroeringhe
 21340 of corrupci der humoren werden moet o-
 21341 uermits der hetten wil also want alsul-
 21342 ken hetten onnatuerlic is ende oec die na-
 21343 tuer niet en regiert mer si corrumpert
 21344 die natuer Item daer sijn oec sommige
 21345 dinghen die van buten comen die welke
 21346 oec helpen totter verrottinghe als onge-
 21347 ordinerlicheit der dieten ende der ex-
 21348 ercicien dat is der beroerens na dien dat
 21349 een veel of luttel arbeyt ende oec als me-
 21350 decinen ende deser ghelike die welke al-
 21351 le gader totter verrottinge binnen inden
 21352 lichaem wanneer dat dese dinghen den
 21353 lichaem van buten ontameliken toe ge-
 21354 wijst werden ende in bequameliken tiden
 21355 ende als dese vuchticheyt in enighen deel
 21356 des lichaems aldus gheputrificeert of

21357 vervult is soe wort die warme ghecor-
 21358 rumpeerde roke ghescheyden die wel-
 21359 ke dan dat hert begheert ende ontempe-
 21360 ret ende quetsset ende daer na soe steecten
 21361 thert van hem tot alle den aderen ende arte-
 21362 rien ende brengt den lichaem in desen coerts
 21363 die veruyt⁷³ is ende men febris putrida
 21364 hiet als ysaac ende constantinus seggen ende
 21365 als die materi aldus verrot is die wel-
 21366 ke die saeck is van febris putrida | anter
 21367 si wort ghehouden in enigher hollich-
 21368 heit des lichaems als inder maghen of
 21369 inder leueren of anderswaert dan is si
 21370 een sake eens coertsen diemen hiet fe-
 21371 bris interpolata dat is een coerts die som-
 21372 mels en wech gaet ende dan weder coemt
 21373 onderwijlen die enen mensche altoes niet
 21374 en quellet of hi wort ghehouden binnen
 21375 den vaten als inden aderen ende inden ar-
 21376 terien ende dan is si een sake des coertsen
 21377 diemen febris continua hiet dat is dye
 21378 stedeliken duert Item die sake des coert-
 21379 sen die verrot is ende stedich is dat is cor-
 21380 rupci der humoren ende dwanc des wa-
 21381 sems die barnende is inden arterien en-
 21382 de inden aderen ende aldus openbaert die
 21383 sake van allen coertsen die verrot sijn int
 21384 ghemeyn sijn si stedelike of niet stede-
 21385 lic of interpolaet
 21386 Dat xxxvi. capitel van teykenen der voer-
 21387 seyder coertsen
 21388 ⁷⁴VAn desen verrotten coertsen sijn som-
 21389 mige gemeyn beteykenissen | die
 21390 eerste is want die materie alsulcs coert-
 21391 sen blijft langhe inden lichaem | ende als
 21392 daer dan een vreemde sake van buten o-
 21393 uer coemt so verwarmt die materie en-
 21394 de beghint te veruulen inder daet en-
 21395 de inden werke Die ander beteykenis
 21396 is want alsulkenen coerts voer gaet een

21397 scuueringhe van couden ende sonderlin-
 21398 ghe ist dat die materi binnen den vaten
 21399 is of den voeliken leden herde na bi want
 21400 vter couder materien werden sommige
 21401 fumen gheresolueert die welke die ge-
 21402 uoelike leden quetsset daer die hesikin-
 21403 ghe af gewonnen wort Die derde betey-
 21404 kenis is dat alsulken coerts heeft een
 21405 ware interpolaci dat is rustinghe inden
 21406 interpolaten dat sijn die coertsen die on-
 21407 derwijlen rusten of alsulken sage heeft
 21408 enen openbaren afganc dat is dat hi be-
 21409 staet en wech te gaen als hi doet inden
 21410 stedeliken coertsen want alsulken coerts
 21411 wint grote vrese ende anxt om die veel-
 21412 heit ende grofheit des rokes dat is der fu-
 21413 men die vander verrotter materien gheco-
 21414 men is om welke materie die ordinan-
 21415 cie der hetten ende der craften wort totten
 21416 binnensten leden ter tijt toe dat hoer die
 21417 natuer ontcommert heeft van dien bodem
 21418 ende die tijt wert diuers gemaect inder sub-
 21419 tilicheit ende inder grofheit om die meni-
 21420 gherhandicheit der materien want ist sake
 21421 dat die materi subtyl is ende die macht
 21422 starck mit snellicheden wort si ontbon-
 21423 den ende ghesprayt ouer tlichaem ende die
 21424 craft coemt weder totten leden als si eerst
 21425 dede Ende ist dat die materi grof is ende
 21426 die macht cranck so salt verkeert sijn Die
 21427 vijfte beteykenis is inden staet des coert-
 21428 sen want dan ghemoeten daer toeual-
 21429 len die beteykenen die complexien der ver-
 21430 rottinghe als hoeftswer quaden adem
 21431 dorst ende deser ghelike Die seste betey-
 21432 kenis is wanneer die lichamen niet volco-
 21433 meliken ghezuuert en werden bijder rus-
 21434 ten des coertsen mer inden lichaem bli-
 21435 uen noch quade gedaenten om die wel-
 21436 ke die cranckicheit inden lichaem bliuet

21437 ende die coertsen comen weder ende die toe-
 21438 ganghen dat sijn die quade stupen Dye
 21439 seuende beteykenis is dat hi niet en bli-
 21440 uet in eenre formen als die ander coert-
 21441 sen bijder solucien dat is bijder ontbijn-
 21442 dinghe mer hi rustet alte mael inden in-
 21443 terpolaten ende gaet af als inden stedeli-
 21444 ken coertsen ende onder den peroxcismen
 21445 sijn veel ander beteykenissen diemen in-
 21446 den perticularen coertsen bewisen sal
 21447 Dat xxxvij. capitel vande dagelixe coertse
 21448 **75** DE febribus interpolatis etcetera dat
 21449 is vanden saghen die onderwilen
 21450 rusten | sommige comen van simpelen hu-
 21451 moren die verrot is buten den vaten als
 21452 van natuerliker fleumen coemt cotidi-
 21453 aen af | ende vander roder coleren die ter-
 21454 ciaen | ende vander swarter colera die quar-
 21455 teyn ende sommige werden ghewonnen
 21456 van gecomponeerder humoren als die coti-
 21457 diaen ende sommige van zuere fleumen
 21458 ende sommige van glasenre fleumen som-
 21459 mige van zueter ende sommige van gesou-
 21460 tenre fleumen ende dese menigerhandich-
 21461 eyt der coertsen werden onderkent bi ho-
 21462 ren properen teykenen ende in desen coert-
 21463 sen valt ghemeynliken dye hoeftsweer
 21464 ende onsmakelicheit des monts swarich-
 21465 eit des lichaems een voergaende cou-
 21466 de ende een nauolgende hetten ende die toe-
 21467 ganc wort alle daghe vernuwet ende dat
 21468 quaetste is hi wort onderwijlen gedubbelt
 21469 die materie des coerts behoeft een be-
 21470 tamelike medecijn Men sal die materi
 21471 verduwen wt driuen ende scheyden ende die sie-
 21472 ke fel geregiert werden mit bequameli-
 21473 ker dyeten ende die meyster sal oec voer-
 21474 hoeden dat hi niet geeyndt en werde inden
 21475 quarteyn of in ethica
 21476 **76** Dat xxxviij. capitel
 21477 van de terciane ende teykenen ende remedien

21478 **T**erciana febris wordt vander co-
 21479 lera die vervult is buten den va-
 21480 ten ende niet vergadert tot enighen aposte-
 21481 me Item die terciæen sommige coemt
 21482 van natuerliker colera ende sommige van
 21483 onnatuerliker colera als vander gheel-
 21484 re colera diemen colera citrina hiet | of
 21485 van colera diemen colera vitellina hiet
 21486 naden doder vanden eye die coertsen ter-
 21487 ciaen die ghemaect sijn van natuerliker
 21488 colera sijn dit die teykenen | hi quelt van-
 21489 den derden dage inden derden ende mach-
 21490 telicste bi terci tijt dat is bijder derder v-
 21491 ren vanden daghe eerst mit hesekinghen
 21492 daer na mit hetten mit sweringhen des
 21493 voerhoefts mit bittericheden des mon-
 21494 des mit dorst mit tintelinghe der oren
 21495 mit veel wakens ende die vrijn is root sub-
 21496 tijl ende dun xxiiij. vren te meesten mach
 21497 hi hebben inden arbeyde ende xxiiij. inden
 21498 rusten ende nae menigherhande settinge
 21499 der materien werden die teyken verwan-
 21500 delt want is die materi inden mont der
 21501 magen so is die hoeftzweer meerre of
 21502 vanden voerhoeftde sonderlinge | ende
 21503 dorst mit scarpicheden droecheit der ke-
 21504 len ende des monds ende die vrine is alte
 21505 seer geuerwet ende ist dat si inden darmen
 21506 is soe en sijn die voerscreuen teyken soe
 21507 groot niet | ende ist inder leueren of inder kis-
 21508 ten der gallen so is die vrijn meer ghe-
 21509 uerwet mit enen soffranigen scwm | ende
 21510 is die coerts van colera citrina of vitel-
 21511 lina so werden die teyken een deel ver-
 21512 wandelt want hi quelt ende pinet eerst mit
 21513 hesekinghen daer na mit tragher het-
 21514 ten tusschen die vre dat colera gheroert
 21515 wert ende der vren van fleumen | die vrijn
 21516 is gheel ende middelbaer dun ende meer
 21517 gaende ter dunuicheit **78** ende wort beroert

21518 mit onsekeren manieren want nv grijpt
 21519 hi voert nv belet hi ende dan sijn dese dair
 21520 bi als zweringe des voerhoefts etcetera
 21521 | ende die ander die voerscreuen sijn | mer si
 21522 sijn inden eersten minre dese coerts als
 21523 die cotidiaen | is onderwijlen simpel ende
 21524 onderwijlen ghecomponeert | die simpel
 21525 is die wt eenre materien coemt ende in een-
 21526 re stede alleen verrot | mer die componeer-
 21527 de of die dubbelde is die coemt van me-
 21528 nigherhander coleren ende in diuerschen
 21529 steden gheputrificeert gelikerwijs dat
 21530 die coerts diemen febris continua hiet
 21531 dat is die coerts die stadeliken ende al-
 21532 toes is dubbelt wort wanneer meniger-
 21533 hande fleumen beghint te rotten in di-
 21534 uerschen steden dat teyken van sulken ter-
 21535 ciaen is dat hi alle daghe quellet ende pi-
 21536 net eerst mit hesikinghe ende na mit het-
 21537 ten mer vanden derden inden derden dage
 21538 swaerliker ende in diuerschen vren Item
 21539 die vrijn is middelbaer root of rode-
 21540 lachtich ende bouen een luttelken donc-
 21541 ker ende als men die sake vanden simpel ter-
 21542 ciaen so salmen ten eersten die dyete or-
 21543 dineren nader etaten nader tijt ende nader
 21544 ghedaenten der naturen daer na sal dan
 21545 een bequaem medecijn volgen men sal
 21546 die materie eerst digeren dat is verdu-
 21547 wen mit syrupo acetoso | ende als si verdu-
 21548 wet is so salmense purgeren mit oximel
 21549 laxatiuo of het is een ander contrari me-
 21550 decijn Item is die materi inden mont van-
 21551 der maghen so salmen een coringe ma-
 21552 ken mer eerst sal die materie verduut sijn
 21553 ende als die verduwet is so moetmen mede-
 21554 cijn gheuen ende roeren die niet raeuwe en
 21555 sijn als geseyt wort inden amphorismen
 21556 die materi wort bekend bijden voertste-
 21557 ken des toegancs of der couden ende

21558 der hetten of si wort bekent bijder lanc-
 21559 heit der pinen ende dat die vrijn dick wort
 21560 daer om wanneer alsulke teykenen der
 21561 verduwinghe openbaren soe salmen die
 21562 materie des coertsen purgeren is si dub-
 21563 bel of simpel mer dit sal een meyster mer-
 21564 kende wesen ist dat die materi simpel is
 21565 soe sal die medecijn simpel wesen ende is
 21566 die materi dubbel soe sal dye medecijn
 21567 dubbel wesen
 21568 Dat xxxix. capitel vander quarteynen die tey-
 21569 kenen daer of ende remedien
 21570 ⁷⁹QVartana dat is die coerts vanden
 21571 vierden daghe diemen quarteyn
 21572 hiet ende dese coemt van melancolien die
 21573 verrot is buten den vaten ende niet vergadert
 21574 tot enighen aposteme dese coerts coemt
 21575 van natuerliker melancolien ende onder-
 21576 wijlen van onnatuerliker melancolyen
 21577 der quarteynen die ghecomen sijn van na-
 21578 tuerliker melancolien sijn dit die teyken
 21579 dese pinicht den mensche vanden vierden
 21580 inden vierden dage mit eenre quader dis-
 21581 posicien die inden lichaem coemt van een-
 21582 re coertseliker materien int eerste daer
 21583 na mit trager hetten xxiiij. vren int hoech-
 21584 ste te arbeyden ende xlviij. vren te rusten
 21585 ende hi quelt den mensche inder vren vander
 21586 melancolien als vander neghender neder-
 21587 waert ende hout sijn zeker tiden des toe-
 21588 gancks ende die vrijn is naden acces dat is
 21589 naden toeganck ghelu of wat gheluwe
 21590 ende inden middel daghen als hy rustet
 21591 so is si raeuwachtich bleke ende onderble-
 21592 ke dat is min dan bleke wittachtich en-
 21593 de dun ende is die materi in die mage so
 21594 is die mont zuerachtich mit groten hoeft-
 21595 sweer diemen scotomia ende vertigo hiet
 21596 ende mit anderen quaden teykenen ende onge-
 21597 ordineerden want dan isser bi droeuch-

21598 eyt vrese ende anxt ende ander sware passien
 21599 der sielen | ende van des lichaems wegen is
 21600 daer swaricheit traechheit onuerduwe-
 21601 licheit opblasinghe swaricheit der siden
 21602 ende daer is onrustelicheit van slapen ende
 21603 onswackinge der dyen ende der benen anst
 21604 inden slaep swarticheit inden nagelen en-
 21605 de inden lippen sonderlinghe inder tijt des
 21606 toegancks ende die sieke crijcht oec zerich-
 21607 eit inden leynden ende bijden luffteren onder-
 21608 scote omtrent der milten mit heffinge
 21609 der milten starcheit des appetijts want
 21610 die spise wort neder geduwet totten bo-
 21611 dem vander maghen vander swaerre ende
 21612 wichtigher melancolioser humoren waer
 21613 af als die mont der magen ydel blijft so
 21614 wort die appetijt verwect Die ander specien
 21615 die gheuallen mit toemenghinghe een-
 21616 re andere humoren dese werden noche ge-
 21617 hieten ende in dien werden die teyken ver-
 21618 wandelt na die ghedaenten der humo-
 21619 ren die mitter melancolioser humoren
 21620 ghemengt werden mer die onderscheydin-
 21621 ge der coertsen en willen wi thans hier
 21622 niet verclaren ende als die sake vanden quar-
 21623 teyn wel bekent is bi sinen properen dif-
 21624 ferencien so salmen van beghin gheuen
 21625 sterke verduwinghe want die materi is
 21626 dicke ende vast in een ghepact ende daer om
 21627 salmen alsulke dinghen gheuen die de
 21628 materi verduwen ende sueren | als oximel
 21629 simplex ende squilliticum ende deser gheli-
 21630 ke ende als die materi verduwet is so salmen
 21631 den mensche purgeren mit medecinen
 21632 die daer toe behoert als mit heten ende o-
 21633 penende cruden ende die zuuerende sijn ende
 21634 men sallen baden ende suffumigeren ende die
 21635 sieke sal hem wachten van spisen die melan-
 21636 colie maken ende van anderen die hem hinder-
 21637 lic mochten sijn hi sal orbaren electuarien

21638 ende hete pulueren ende die mede confortere-
 21639 ren ende die de melancoliose humoren verte-
 21640 ren ende veranderen ende blijscap in brenghen
 21641 als sijn dyasene dyaborago leticia gali-
 21642 eni ende deser gelijc | ende men sal den sieken
 21643 smeren mit warmen saluen die warmen-
 21644 de sijn ende conforterende
 21645 Dat xl. capitel vander ghedurender coert-
 21646 sen
 21647 ⁸⁰FEbris continua | dese coerts coemt
 21648 van eenre humoren die verrot is binnen den
 21649 aderen wes roke dat hert begherende
 21650 quetst dat hert ende brengt den lichaem in
 21651 enen coerts diemen cotidiaen hiet dat
 21652 is den dagelixen coerts dese humoer
 21653 is onderwijlen simpel onderwijlen dub-
 21654 belt die simpel is bloet dat veruyt⁸¹ inden
 21655 vaten ende brengt in febrem continuam die-
 21656 men sinothus hiet ende wanneer hi niet en
 21657 veruyt⁸² mer dat hi inder grootheit ouer-
 21658 uloyende getreden wort of ghequetst ende
 21659 als die roke dan becommert wert so wer-
 21660 den si ongetempert ende hete | ende als die
 21661 dan ongetempert sijn so maken si den le-
 21662 uentliken gheest ongetempert ende daer
 21663 volcht dan na synocha inflatiua dat is
 21664 een coerts diemen so hiet ende is opghe-
 21665 blasen | onderwijlen veruyt⁸³ die colera inden
 21666 alren subtijlsten aderen des monds van-
 21667 der magen ende des herten der leueren ende
 21668 der longen diemen causon hiet want de-
 21669 se barnt ende onsteect die geestelike leden
 21670 ende oec verrot hi onderwilen in anderen a-
 21671 deren ende dese hiet terciana continua | ende
 21672 onderwilen verrotten oec die colera ende
 21673 tbloet te zamen mitten vaten mer dat mees-
 21674 te deel vanden bloede ende dan werter fe-
 21675 bris synochides ende ist dattet meeste de-
 21676 le van colera verrot so hiet hi causonides
 21677 Item nae die verwandelinghe der saken

21678 werden die teyken verwandelt van syno-
 21679 thus sijn dit die teyken | febris continua
 21680 sweringhe des voerhoefts ende der sla-
 21681 pen vanden hoofde die te mael scarp is
 21682 groten dorst soeticheit des monds | die
 21683 vrijn root ende dicke ende een luttel brunach-
 21684 tich Item het sijn vol na die selue teyke-
 21685 nen in synocha wtgenomen die brunach-
 21686 ticheit der vrinen Item die oghen schinen oec
 21687 geheuen te wesen mit volheit der aderen
 21688 ende mit rootheyden des aensichts ende mit
 21689 swaricheit alle des lichaems ende in cau-
 21690 son ende in anderen schijnt dye vrijn root
 21691 ende dun ende oeck subtijl mit eenrehande
 21692 swarticheyt bedect of bewolket ende die
 21693 sweringe vanden voerhoeft ende vanden
 21694 slapen des hoefts also groot dat enen men-
 21695 sche dunct dat hem dair nagelen doer ge-
 21696 schoten werden hetten inden lichaem ghe-
 21697 mengt mit geelheyden ende onghebreke-
 21698 liken dorst dat is dat hem altoes dorstet
 21699 ende veel te waken zerpicheyt der tonghen
 21700 ende verbarninge mit stoppingen des buycs
 21701 ende ist dat die colera daer misdoet inder ge-
 21702 daenten ende inder grootheit so geualter lo-
 21703 pinghe des buucs ende veel coringhe | die
 21704 selue teyken openbaren in causonides ende in
 21705 synochides ende nochtans wort dat onder-
 21706 scheydt van desen tweem seer wel onderkent
 21707 bijder vrinen In desen stedeliken coertsen die
 21708 vanden bloede ghewonnen sijn salmen
 21709 bloet laten van beyden armen ist dattet
 21710 die sieke liden mach ende dat hi te maten
 21711 oudt is | haer diete sal aldus sulc wesen
 21712 als dun dat is cleyn ende cout als broot
 21713 in water ghewasschen prumen gecoect
 21714 ende deser ghelijck. Dye medecijn sal
 21715 wesen die dat bloet verdruct ende ver-
 21716 andert | syrupus acetosus | syrupus vy-
 21717 olacius ende deser ghelijck | ende te-

21718 ghen die quade toeuallen als tegen wa-
 21719 kinghe teghen die zweringhe vanden
 21720 voerhoefde ende teghen deser gheliken
 21721 salmen hardeliken in die weer wesen om
 21722 die te veruallen dese suucten werden on-
 21723 derwijlen salichliken gheeyndt mit swe-
 21724 ten of mit bloeden ter nazen of anders-
 21725 waert
 21726 Dat xli. capitel vander fleumen
 21727 ⁸⁴Die fleume verrot onderwijlen in-
 21728 den vaten ende maect cotidianam con-
 21729 tinuam dat is den stedighen cotidiaen
 21730 wes teyken sijn stedige hetten | mer des
 21731 nachts meer ende sonder enighe qua-
 21732 de hesikinge swaerheit des hoefts on-
 21733 smakelicheit des monts ende die vrijn is
 21734 wat gheuerwet ende dicke hi heeft xvij.
 21735 vren inden hoechsten arbeyt ende vi. inden
 21736 rust Item onderwijlen verrot die me-
 21737 lancolie inden vaten ende maect den stedi-
 21738 ghen quarteyn wes teyken sijn stedige
 21739 hetten Mer vanden vierden dage inden
 21740 vierden altoes meerre ende daer coemt swa-
 21741 richeit des hoofds sonder vriesinghe ende
 21742 dese zericheit en is niet groot | ende dese ij.
 21743 leste coertsen en werden niet lichteliken
 21744 onderkent bijder vrinen Item onderwij-
 21745 len verrot die fleume wel buten ende die co-
 21746 lera binnen ende dan die coerts gheone-
 21747 ⁸⁵delt wort ghehieten die minre enutrici-
 21748 us wes teyken sijn alleens mitten cotidi-
 21749 ana continua ende dan coemt dien des a-
 21750 uonts couden toe ende die vterste leden
 21751 werden hem seer cout ende dat hoeft wert
 21752 hem swaer ende die oghe lede bedruet ende
 21753 wort mit valschen slape ghemoyet | hy
 21754 heeft xvij. vren inden ouersten arbeyt
 21755 ende vi. inden ouersten niet | mer dese die dat
 21756 ouerste niet en is is die ouerste inden ouersten van
 21757 cotidiana continua Item onderwilen verrot die

21758 fleume binnen ende die colera buten ende
 21759 wort die middel enutricius⁸⁶ wes teyken
 21760 sijn stedige hetten mer vanden derden da-
 21761 ghe inden derden wort hi ontfergt en-
 21762 de wort mit couden voergaende ende
 21763 mit hoeftsweer ende aldus heeft hi xxxvi.
 21764 vren inden ouersten arbeyt ende xij. in val-
 21765 scher rusten die vrijn is root middelbaer
 21766 dunne of dicke of doncker onderwijlen
 21767 verrot die melancoli buten ende die cole-
 21768 ra binnen ende wort die meerre emitrice-
 21769 us in die welke meerre hetten is ende al-
 21770 le toeuallen quader dan inden eersten
 21771 onderwijlen is die vrijn groen onderwij-
 21772 len swart onderwijlen doncker geel ende
 21773 ontuerwet die alle teyken sijn des doots
 21774 ende heeft xl. vren inden hoechsten arbeit
 21775 ende xij. inden genen die de ouerste niet en
 21776 sien Item een vroet medicus mach cwm
 21777 onderkennen die specien ende die onder-
 21778 scheyden deser gecomponeerder coert-
 21779 sen want als ypocras seyt in amphorismis
 21780 datmen altoes niet gheweten en kan in
 21781 scarpes suucten of een sieke steruen sal
 21782 daer af of ghenesen | want als galienus seyt
 21783 dat een volmaect medicus in alsulken suuc-
 21784 ten onderwijlen dwaelt om die snellich-
 21785 eit des loeps der materien vander suucten
 21786 of oeck dat die sieke alte cranck is ende sie-
 21787 ker dan die meyster weet ende hier mede
 21788 geuen wi van desen een eynde etcetera als
 21789 van desen coertsen ende hebbense hier ge-
 21790 set van ysaac van constantijn van auicenna
 21791 van alexander ende van galienus ende wi heb-
 21792 bense waer gheuonden mer dit en salmen
 21793 niet vergheten laten dat die minre emi-
 21794 triceus wort mit groten arbeyde ghe-
 21795 nesen ende die midbelste⁸⁷ nauwe nochtans
 21796 wort hi onderwijlen genesen mer die mees-
 21797 te emitriceus nymmermeer dan mitter

21798 godliker hant als galienus tuycht
 21799 Dat xlij. capitel van een toeuallinghe der
 21800 coertsen
 21801 **88**Horripilacio dat is eenrehande qua-
 21802 de disposici inden lichaem comende
 21803 van eenre materien des coertsen ende is
 21804 voertbrengende die toeganghen des
 21805 coertsen ende voergaende ende hi spruut van
 21806 couden roke die geresolueert is van cou-
 21807 der fleumatigher of melancolioser mate-
 21808 rien die haer haesteliken ouer alle die
 21809 leden des lichaems sprayet ende si raect
 21810 die zenen ende die muzen van hare gedaen-
 21811 ten ende dwingt of bijnt die huut want al
 21812 dwinghende die wortelen vanden hare
 21813 sluyt si die sweetgaten ende die stiue roke
 21814 maect die haren recht ende stijf | want als
 21815 ysidorus seyt so is horripilacio een lelike op-
 21816 richtinghe van haer wanneer die haren van-
 21817 den hoofde haesteliken recht op gaen
 21818 staen van eniger vresen die verueerlic of
 21819 vreselic is want si haesteliken trect dat
 21820 bloet inwaert totten binnensten leden ende
 21821 daer om als die hetten vanden ouersten
 21822 des lichaems ghetoghen wert van bu-
 21823 ten so trect hem die swoerde te samen | ende
 21824 also moeten dan die haren recht op gaen
 21825 staen tegen sinen danck ende daer om ist die
 21826 selue reden ende die selue sake inden genen
 21827 die coertsen vander horripilacien ende van-
 21828 den scudden of beuen ende vander couden
 21829 ende vander stiucheyt
 21830 Dat xliij. capitel van verloren appetijt der ma-
 21831 **89**ghen
 21832 **90**DAer geuallen menigerhande pas-
 21833 sien omtrent den voedeliken leden
 21834 ende is dat verdriet omtrent der maghen so is
 21835 daer honger sonder mate ende coringhe
 21836 ende deser ghelike als dat enen niets niet en
 21837 lust so watmen hem biedt Item fastidium is

21838 een verkeringe des appetijts als constantinus
 21839 seyt Item fastidium is te seggen faciens te-
 21840 dium dat is verdriet makende want een
 21841 mensche als die also is dat hem etens
 21842 noch drinckens en lust die passi die hiet
 21843 fastidium stomachi die welke der voede-
 21844 liker doechden groot hinder in brengt
 21845 want waer dat een ander mensche genoecht
 21846 in heeft daer heeft hi verdriet in dese pas-
 21847 sie coemt in drier manieren als van ghe-
 21848 breckelicheit der geesten ende van bestop-
 21849 pinghe der geuoeliker zenen ende van al-
 21850 te grote veruullinghe der heter of der cou-
 21851 der humoren. Dat eerste openbaert want
 21852 wanneer die gheesten sijn instrumenten der
 21853 craften dat sise verwecken sullen om haer
 21854 wercken te doen ende van haren gebreke so
 21855 wort die werckinghe der begheerliker
 21856 craften belet Item dat ander is oec open-
 21857 baer als die appetijt twelck is proper-
 21858 lic ghenoeemt begheerte der maghen
 21859 ende wort van twiuoudiger doecht vol-
 21860 bracht | als vander natuerliker die be-
 21861 gherende is ende vanden inuloyende
 21862 die gheuoelende is ende daer om mit-
 21863 ten gheuoeliken zeenen die bestopt sijn
 21864 so en mach die gheest der zenen niet ne-
 21865 dergaen totten mont der maghen om
 21866 den appetijt te volmaken ende daer om
 21867 en ist niet onbilliken als die principael
 21868 veranderinghe ghebreect dat dan die
 21869 appetijt ghebreect Dat derde openbaert
 21870 oec want wanneer een mensche zeer ver-
 21871 vullet is ende wort die mage ende dye
 21872 darmen gheydelt so coemter een appe-
 21873 tijt Item die teyken wanneer enen mensch-
 21874 den appetijt gebreect om tgebreck der ghees-
 21875 ten wil sijn dese | als magherheyte alle
 21876 des lichaems vanden coerts die voer
 21877 gaet van alte veel vasten van wakinghe

21878 ende van lopinghe des buucs wi kennen
 21879 die bestoppinghe der zenen wt dien dat
 21880 die de sieke inden dinghen die hi aen-
 21881 ghenomen heeft gheen ghenoecht en
 21882 lijdt ende dan lijdt die maghe grote on-
 21883 uerduwinghe Item die maghe om ge-
 21884 brecs wil der gheesten wort die spise ver-
 21885 cout ende inden ouerliden wort si cout ge-
 21886 uoelt om der seluer saken wil Item wi
 21887 kennen die oueruloedicheyt der heter
 21888 humoren vander bittericheit des monts
 21889 ende vander droecheit der tonghen mit
 21890 dorstinghe ende vanden heten roke die
 21891 welke tghehemelt des monts raeuwe
 21892 maect ende ontuellet | ende onderwijlen is-
 21893 ser oec soffranighe coringhe Item die
 21894 coude humoren kennen wi te wesen inder
 21895 saken van sueren oprisinghen ende van
 21896 onsmakender ende stinckender ende van
 21897 onuerduwelicheit ende van swaricheit der
 21898 maghen Item wanneer tghebreck der
 21899 gheesten inder saken is so salmen tegen
 21900 die wercken om die welke die gheesten
 21901 int ghebreck sijn want ist vanden coerts
 21902 so salmen teghen den coerts werken en-
 21903 de sijn si verloren van vasten of van ver-
 21904 teringhe des lichaems so salmense we-
 21905 der starken mit goeder spisen ende mit e-
 21906 lectuarien die sterkende sijn ende alsoe
 21907 van alle den anderen | of men sal hem
 21908 saussen gheuen die sterkende sijn die den
 21909 crop vander maghen enen appetijt ma-
 21910 ken als van edick ende van menten ende
 21911 van deser ghelike ende men sal voer den na-
 21912 se dicwijle houden die wel rukende sijn
 21913 ende ist datter bestoppinghe inder saken is
 21914 ende dat daer niet hinderens inden wege
 21915 en is soe sal die sieke laten in die medi-
 21916 aen dat is in die hart ader vanden luf-
 21917 teren arme ende men sal gheuen warme

21918 dinghen die scheydende sijn | ende dye
 21919 warm ende confterende sijn als dyati-
 21920 minum ende deser gelike ten waer dat-
 21921 ter alte groten hetten inder saken waer
 21922 dan salmen orbaren syropo acetoso en-
 21923 de men sal die materi wt doen ende yde-
 21924 len mit bequameliker medecinen Item
 21925 ist datter coude humoren inder saken sijn
 21926 so salmen die maghe purgeren mit be-
 21927 nedita of mit een ander bequameliker
 21928 medecinen ende starkense mit warmen
 21929 dinghen ende men sal hem menigher-
 21930 hande spisen gheuen al waren si een lut-
 21931 telken deerlic ist dat hijse begheert op
 21932 dat in hem een appetijt verwect worde
 21933 vanden welcken ypocras seyt Die archste
 21934 spise ende die quaetste drancke salmen som-
 21935 mels nemen voer die beste ende voer dye
 21936 ghenochlicste na dien dat den sieken lust
 21937 Dat xliiij. capitel van honts ende onnatuerlike
 21938 appetijt
 21939 ⁹¹BOLismus is een ongemaect appetijt
 21940 ende also meer als een appetijt diemen hiet
 21941 appeticus⁹² caninus dat is een honger als die
 21942 honden hebben desen hongher wort van cout-
 21943 heden des monds vander maghen bouen
 21944 gaende of wesende mitter humoren | want
 21945 die grote coutheit die genomen spise mit-
 21946 ter craft der wtduwinge geuet totten ne-
 21947 dersten op dat die mage also geydelt om
 21948 der ydelingen wil een appetijt crijcht Item
 21949 die mage wort van menigherhande saken
 21950 vercoudt als van alte couder dyeten ende deser
 21951 gelijc Item galienus seyt dat die bolismus dat
 21952 is die honthonger coemt van alte groter
 21953 hetten der leden der welker aderen ghe-
 21954 toghen werden vander leueren ende die
 21955 leuer trecket wt bijden aderen diemen
 21956 hiet meseraycas vander maghen vanden
 21957 welken die mage haestelic geydelt wort

21958 ende daer volghet na een stedighe ap-
 21959 petijt ende onghematich ende hi wort onder-
 21960 kent bijder hetten vander vrinen want
 21961 die coemt haestelic toe nochtans en ge-
 21962 breect bi hem die doecht niet | desen be-
 21963 coemt een coude medecinen ende een gro-
 21964 ue dyeten vanden honger diemen honts
 21965 appetijt hiet sijn dit die teyken als wan-
 21966 neer een mensch meer begeert dant be-
 21967 hoerlic is ende meer eet dan hi ghewoen
 21968 is ende nochtans vander ghenomenre spi-
 21969 sen en worter niet ghecorrumperts toe
 21970 ghedaen mer hi wort meer gedunt en-
 21971 de ghemaghert Item daer coemt dic-
 21972 wijle af dat buuceuel het gheuult onder-
 21973 wijlen dat die appetijt verwandelt wort
 21974 also dat een mensche wel begheert deer-
 21975 like dinghen als colen aerde soute en-
 21976 de deser ghelijc ende dese coemt van melan-
 21977 colioser of colerigher humoren die den
 21978 mont der magen besmetten of venijn-
 21979 den of brenghen een suucte in waer af
 21980 is dat die maghe gheuenijnt is om der
 21981 ghelikenissen wil begheert alsulke din-
 21982 ghen alst openbaert inden vrouwen dye
 21983 ⁹³kinder draghen van ghebrecke der ghe-
 21984 roester spisen of van dat si menstruum op
 21985 houden inden welken die roke die ontbon-
 21986 den is van dien onreynen bloede venijnt
 21987 die gheuoelike zenen vander maghen
 21988 ende verkeert den appetijt | tegen dese pas-
 21989 sie salmen gheuen warme dinghen die
 21990 de maghe conforterende sijn | ende men sal
 21991 oec gheuen smerighe spise ende gemaect
 21992 mit veel vetticheden om dat die vettich-
 21993 eit driuen mocht in die crop vander ma-
 21994 ghen ende winnen daer een verdriet ende een
 21995 onlust des etens ende waert datter een
 21996 coude fleumatighe humoer inder saken
 21997 waer alst dicwijle geualt so salmen ten

21998 lesten die maghe purgeren mit warmen
 21999 electuarien van binnen. ende smeren mit
 22000 warmende saluen van buten ende also sal
 22001 si ghestarct werden ende aldus wort ghe-
 22002 nesen die ongheordineerde appetijt
 22003 Dat xlv. capitel van nockinghe
 22004 ⁹⁴Singultus dat is een geluut der
 22005 gheweldigher beroeringe vander
 22006 maghen comende vander crampigher
 22007 disposicien der maghen die wi gemeyn-
 22008 liken nockinghe hieten | dese coemt prin-
 22009 cipaliken van tweerhande saken als van
 22010 alte grote vervullinge of van alte gro-
 22011 te ydelinghe ende onderwilen van cou-
 22012 den want van desen saken werden die ze-
 22013 nen der maghen te gader ghetoghen
 22014 ende als die te gader ghetogen sijn wort
 22015 ⁹⁵die bodem der maghen opwaert ghe-
 22016 heuen want die regierlike doecht pijn
 22017 haer die maghe weder te brenghen tot
 22018 hare natuerlike settinghe ende van alsul-
 22019 ken opganghe ende nederhanghe wort
 22020 alsulken gheluut datmen singultus hiet
 22021 of als mi dunct als wanneer die bodem
 22022 der magen op gheheuen wort soe is daer
 22023 een lucht int middel ghehouden mitter
 22024 crachten der wtstotinge ende als die wt
 22025 gaet ende als dan die lucht der andere
 22026 luchten teghen coemt in enen enghen
 22027 weghe soe maket een gheluut diemen
 22028 nockinghe hiet of singultus Item alst
 22029 geualt van veruullinge so comet mit co-
 22030 ringen der humoren of der spisen daer comen
 22031 oec rissinghe van menigerhande sma-
 22032 ke nader menigerhandicheit der oueruloe-
 22033 diger humoren ende dat lichaem is vol van
 22034 corrupter humoren ende die dyete die
 22035 daer voer ghinck was te milde | ende
 22036 wanneer dat gheuult van ydelheden
 22037 soe wortet bekennet bijden coertse of

22038 bijder lopinge des buucs of des bloets
 22039 ende bi anderen die dat lichaem maghe-
 22040 ren mer alst gheualt van coutheiden soe
 22041 wortet bekent bi coutheyte der luchten
 22042 of bijder couder dieten die daer voer ge-
 22043 gaen is ende deser gelike Item tegen de-
 22044 se passie die van vervultheden coemt sal-
 22045 men spuwinge ende coringhe orbaren ende
 22046 ander dingen die doen ydelen ende ver-
 22047 warmen ende die doen droghen mer te-
 22048 ghen die passie die van ydelinge coemt
 22049 ende ist sonder coertse soe salmen orbaren
 22050 dinghen die wederstarcken ende vuch-
 22051 ten mer ist mitten coerts soe ist sorchli-
 22052 ker ende teghen dese passie die van cout-
 22053 heden coemt toeuallentlic so salmen or-
 22054 baren die machteliken warm sijn Item
 22055 pruuustinge ende nyensinge is oec goet | ende
 22056 vrese is oec goet waert datmen enen on-
 22057 uerhoets veruuerde of datmen hem din-
 22058 ghen aen strede dair grote scande in sta-
 22059 ke want die hetten die weder gheroepen
 22060 waer totten binnensten die scheyt ende ont-
 22061 bijnt den roke welke roke die materie is
 22062 des nockens ouermits scaemte of anxt
 22063 Dat xlvi. capitel van ouergheuinghe of co-
 22064 ringhe
 22065 ⁹⁶VOMitus dat is coringhe ende is een
 22066 craftighe wtwerpinghe der spi-
 22067 sen ende der humoren vander maghen ende
 22068 wort in deser manieren anter vander craf-
 22069 ten der naturen of vander craft der qua-
 22070 der toeuallen wanneer die hete of dye
 22071 coude humoren inder magen oueruloy-
 22072 en want die coringhe gheualt onderwij-
 22073 len van hetten die de opsiedinge maket
 22074 ende die de humoren scheydt ende ontbijnt
 22075 want gelikerwijs dat die grote couden
 22076 inden mont der magen ouermits cracht
 22077 des druckens die humoren ende die spi-

22078 se nederwaert verdrijft | ende is een sake
 22079 der solucien ten camerganc also beroert
 22080 die sterke hetten onderwijlen die humo-
 22081 ren ende die spise opwaert wyt te gaen
 22082 ende is een sake der ydelinghe ouermits
 22083 coringhe onderwijlen coemt dese corin-
 22084 ghe van oueruloedicheden der spisen
 22085 ende des drancx die welke also die na-
 22086 tuer die niet regieren of verduwen en
 22087 mach so cruudt sise van haer recht als
 22088 dinghen die haer oueruloedich sijn ende
 22089 derende ouderwijlen⁹⁷ gheuallet vander
 22090 gedaenten der spisen ende des drancs ende
 22091 van hare scarpicheit want die bijt dye
 22092 zenen der maghen ende maect een co-
 22093 ringhe | onderwijlen coemt coringe van
 22094 cranckinghe des onthoudens ende starc-
 22095 kicheden des wt driuens want wanneer
 22096 die maghe niet in haer ghehouden en
 22097 kan dat si in ghenomen heeft so moeter
 22098 een coringhe af comen onderwijlen wor-
 22099 ter oec een coringe als wanneer die ne-
 22100 derste inden buke alsoe sterke sijn datse
 22101 die ouerste niet neder gedruken en kon-
 22102 nen ende dan so moet die spise weder bo-
 22103 uen wt want die natuer walget van dier
 22104 oueruloedicheit ende stotet weder van
 22105 haer ouermits coringe onderwijlen ge-
 22106 uallet oec ouermits druckinghe ende op-
 22107 heffinghe der maghen ende vander aen-
 22108 coppinge der andere leden als si mit
 22109 enighen ongheual sieke werden als van-
 22110 der moeder want wanner een vrouwen
 22111 naem dicwijle ouergheeft dat is een tey-
 22112 ken dat si kint ontfaen heeft als galie-
 22113 nus seyt Die coringhe is goet wanneer
 22114 dat hi coemt mit cracht ende mit wer-
 22115 kinghe der naturen of alst wort alst be-
 22116 hoert ende wanneer dattet noot is mit-
 22117 ter hulpen der medecinen wanneer dat-

22118 tet wort inden derden daghe ende dat
 22119 dye sieke verlicht wort vander coringe
 22120 want een louelic ouergeuen zuuert die
 22121 maghe ende dient der verduweliker
 22122 doechden ende ontlast alle dye natuer
 22123 van veel suucten ende verlicht alle des
 22124 menschen lichaem endr⁹⁸ is die ouerge-
 22125 uinghe onprijselic soe werct si alle din-
 22126 ghen contrari Item die natuerlike be-
 22127 roeringhe ende die beuinge der lippen
 22128 gaen voer alle choringhe ende dese an-
 22129 der oeck hier na volghende als grote
 22130 persinghe der gheesteliker leden ende
 22131 walghinghe | oplukinghe des monds
 22132 wtstekinghe der tonghen ende der ade-
 22133 ren ende der arterien ende der zenen |
 22134 traninghe inden oghen wtlatinge des
 22135 zweets verkeringhe der strotten bitter-
 22136 heit der tongen des raecsen ende des
 22137 monts Ist dattet noot is so salmen een
 22138 ouergheuinghe maken ende is die co-
 22139 ringhe te groot ende deerlic so salmen
 22140 dien dwinghen Item teghen die corin-
 22141 ghe die van couden saken coemt sijn goet
 22142 warme dinghen ende die conforteren-
 22143 de sijn also wel electuarien als saluen en-
 22144 de oec isser goet toe dyanisum dyacimi-
 22145 num ende deser ghelijc ende teghen die
 22146 hete coringhe sijn goet die coude ende
 22147 droghe sijn dwinghende ende starcken-
 22148 de als zucara rosaet dyarodon abbatis
 22149 triasandali ende deser gelijc
 22150 Dat xlvij. capitel vande passie des buucs of
 22151 der maghen
 22152 ⁹⁹Die zericheit der maghen coemt
 22153 van veel saken als van hetten die
 22154 ontbijndende is ende van couden diese
 22155 dwinghende is ende van wijndicheit die-
 22156 se wtstekende is ende van enigher apos-
 22157 teme diese druckende is of van heten

22158 ende couden humoren die de vilmen der
 22159 maghen beslimende sijn | ende waer het-
 22160 ten inder saken is so is die zericheit ste-
 22161 kende ende die oprisinghe hete ende
 22162 die vrijn alleyncsken grof die spisen wer-
 22163 den wel verduwet die subtile werden ver-
 22164 barnt | ist van enen aposteme die de ma-
 22165 ghe druct ende perset of van heter of van
 22166 couder humoren die de maghe beslimen
 22167 ¹⁰⁰soe is daer bittericheit des monds die
 22168 de camerganck hete ende droge ende vrijn
 22169 soffranich Item daer coutheit is mit-
 22170 ter humoren inder saken so is die zerich-
 22171 eit swaer ende dye harde dinghen wer-
 22172 den qualiken verduwet ende die lichte
 22173 ende die subtijl werden bat verduut soe
 22174 pleechter te wesen fleumatighe corin-
 22175 ghe ende raeuwe stoppinghe des buucs
 22176 ende zuere oprisinge Item is die windich-
 22177 eit inder saken dat wort bekent van gorge-
 22178 linge ende van rommelinge ende van onsmaken-
 22179 de oprisinge vanden welken die mensche
 22180 verlicht wert sommels beneden ende som-
 22181 mels bouen. Item is daer een aposteme
 22182 inder saken dat wort bekent vanden coerts
 22183 die daer of nauolgende is ende van steec-
 22184 ten ende van hetten ende van onuerduelich-
 22185 eit ende vander wtstekinghe des crops van-
 22186 der magen Item is daer hete humoren inder
 22187 saken so salmen die humoer verduwen ende
 22188 die mage sal verduwet werden mit prope-
 22189 ren medecinen ende gestarct werden mit cou-
 22190 den electuarien ende buten mit couden saluen
 22191 besmeren ende is daer coutheit mitter hu-
 22192 moren inder saken so salment cureren mit con-
 22193 trarien dinghen | ende is daer wijndicheit inder
 22194 saken so salment cureren dye wijnden doen
 22195 scheyden als mit dyamarateum dyacimi-
 22196 num ende deser gelike ende dese grote wijnden
 22197 plegen inden darmen te comen | dese salmen

22198 cureren als die maghe ende waert dat die
 22199 wint waer omtrent den nauel so mocht-
 22200 men daer loze coppen op setten ende trec-
 22201 ken den wint daer mede wt want constan-
 22202 tinus seyt dat die wint dat lichaem seer
 22203 pijnt in veel manieren ende in veel saken
 22204 meer dan die humoren alst schijnt in men-
 22205 schen die gaen mit groten buken of si twa-
 22206 ter laden Item die selue seyt dat so wye
 22207 stedige gesontheit des lichaems heb-
 22208 ben wil die moet die maghe wachten dat
 22209 si niet te veel spisen en neem want die ouer-
 22210 ste ende die volcomenste medecijn is ab-
 22211 stinenci als constantinus seyt int derde capitel
 22212 vanden verdriet der maghen dat is die fas-
 22213 tido stomachi
 22214 Dat xlvij. capitel van passie der darmen
 22215 **101** Den buke coemt oec wel zericheit
 22216 toe ende persinge als die selue con-
 22217 stantinus seyt van humoren die inden dar-
 22218 men beslijmt leggen als dat lanceuel ende
 22219 deser gelijc Item dese suucten gheual-
 22220 len onderwijlen van wijnden die daer bin-
 22221 nen besloten sijn die daer inden darmen
 22222 een persinge ende een wtsteking maken
 22223 ende onderwijlen van oueruloedicheyt der
 22224 humoren die de substanci der darmen be-
 22225 swaren onderwilen van enen aposteme die
 22226 quetsinge der substancien vanden darmen
 22227 inbrenge ende onderwijlen van veel pieren
 22228 die welke de darmen binnen vreten ende
 22229 onderwilen van aenbindingen andere le-
 22230 den die den darmen pine doen | ende onder-
 22231 wijlen van scarpicheit der humoren die
 22232 de substanci der darmen vlceren | ende de-
 22233 se passien hebben hoer proper saken en-
 22234 de hoer proper beteykenissen | ende daer
 22235 om die raeuwe ende die groue wijndich-
 22236 eit die vanden humoren ghescheyden is
 22237 wanneer dat si mitten heffen binnen den

22238 darmen gesloten wert soe maect si veel
 22239 steecten ende is dat sake dat die wijndich-
 22240 eit geresolueert is vander bloediger ma-
 22241 terien so sal die weete zeer vast daer in
 22242 steken als die commentator seyt ende ist van
 22243 coleriker materien so steect ende prekelte-
 22244 se noch meer ende ist van fleumatiger ma-
 22245 terien so is die weete wt duwende | en-
 22246 de ist van melancolien so is die weete ver-
 22247 swarende ende ist van fleumen so blijft si
 22248 daer gecongeleert ende ist alleen van wijn-
 22249 de so wandert die weete nv hier nv daer
 22250 ende aldus seyt die commentator van woer-
 22251 de te woerde ouer iohannicio Ende dese woerden
 22252 gebruiken dicwijle die meysters ende dye
 22253 auctoers Item dese passie wort genesen
 22254 mit medecinen die wt doen wazemen ende
 22255 die den wint doen scheyden wanneer dat
 22256 si die groue slimige darmen vervullen
 22257 soe maken si grote passien ende pinen die
 22258 darmen werden gebonden ende die slimich-
 22259 eden werden bewrongelt vander ouer-
 22260 uloedicheyt | want die natuer en mach
 22261 haer niet ontcommeren vander oueruloe-
 22262 dicheit waer af dat van node torsioen co-
 22263 men moet ende druckinge der darmen van-
 22264 den wederslaen der ouerster fumosity-
 22265 ten daer alte grote pine af coemt ende on-
 22266 derwijlen die doot alst openbaert in co-
 22267 lica ende yliaca passione datmen int ghe-
 22268 meyn lanceuelen hiet Item in alsulken
 22269 siecten pleechtmen eerst te leggen din-
 22270 ghen die morwende sijn | ende die harde
 22271 materi vuchtende sijn daer na die een lut-
 22272 tel bitende sijn ten lesten die suuerende
 22273 sijn ende also dan als die binnenste ontlast
 22274 sijn so wort die natuer weder gebracht
 22275 tot goeden punten Item wanneer die a-
 22276 posteme die maghe becommert of die
 22277 darmen soe worter steecte ende zericheyt

22278 gheuoelt vander wtstreckinge des apos-
 22279 teems ende oec swaricheit inder magen ende
 22280 inden darmen | ende nader ghedaenten ende
 22281 nader grootheit des aposteems soe is
 22282 die zericheit groot of cleyn Item dese
 22283 apostemen becoemt also wel binnen als
 22284 buten ende medecijn die middelbaerlic ver-
 22285 coelende is ouermits den coerts te saef-
 22286 tigen ende om die weete te ripen ende dan te
 22287 suueren ende int leste den aposteme te slu-
 22288 ten ende te heylen om anxt wil of daer een
 22289 ander sweringe of verrottinghe af comen
 22290 mocht ende van desen dingen vintmen veel
 22291 in viatico ende in plateario | mer die hier
 22292 te setten waer oueruloedicheit ende te ve-
 22293 le te seggen Item wanneer die pieren
 22294 inder saken sijn so isser oec seer grote steecte
 22295 ende ist dat die wormen lanc ront ende scarp
 22296 sijn dat coemt van slimighen raeuwen hu-
 22297 moren die daer inden binnensten ghewa-
 22298 sen sijn die welke ist dat si geworden sijn
 22299 inden subtijlsten ende inden langsten darmen
 22300 so werden si lumbrici ghehieten | want si
 22301 lanc sijn als constantinus seyt ende ist dat si ghe-
 22302 worden sijn inden nedersten ende inden groef-
 22303 sten darmen so werden si ascharides ge-
 22304 hieten | ende dese na diuerschen materien
 22305 daer si wt comen hebben diuersche ghe-
 22306 daenten ende figuren want van gesouten-
 22307 re fleumen comen langhe gracelike scar-
 22308 pe pierkens | want die hetten van dier
 22309 fleumen die welke hoer beroeren heeft
 22310 vanden centro totten circumferencien maect
 22311 die nature des worms in lancheyden
 22312 mer die droecheyt die welke al ist dat si
 22313 haer beroeren totten centrum heeft ende
 22314 mach die materie widen ende breiden bijndt
 22315 ende dwingt dien ter rondicheit | ende daer
 22316 om sijn alsulke wormen lang ende ront ende
 22317 vander soeter fleumen comen langhe wor-

22318 men ende breed lang om ver¹⁰² hetten wil want
 22319 die hetten doetse lang werden | ende si sijn
 22320 daer om breed want die humoer scheydt
 22321 hoer ende breytse ende vander fleumen die
 22322 zuer is die welke cout ende droghe is so
 22323 werden die pieren cort ende ront want bey-
 22324 de die gedaente al ist dat si beroeren tot-
 22325 ten centrum heeft nochtans wederstaet si der
 22326 breedheit ende der lancheit ende vander na-
 22327 tuerliker fleumen want si cout ende vucht
 22328 is so worden si cort ende breed cort om der
 22329 coutheit ende breed vander humoren | ende
 22330 dese hieten ascharides of cucurbutiny
 22331 want si den zade vander cucurbiten ge-
 22332 liken Item van glasenre fleumen ouer-
 22333 mits der groter coutheit ende worter niet
 22334 leuende gemaect dese pieren brenghen
 22335 die meeste steecten in | hier is die coert-
 22336 se bi ioekinghe der nazen knersinghe der
 22337 tanden walghinghe der spisen veruremt-
 22338 heyt ende verueernis des herten roepin-
 22339 ghe inden slape | beuinge des lichaems
 22340 wtstekinghe der tongen ende kauwinghe
 22341 mitten tanden al ist dat si daer niet tusschen
 22342 en hebben ende alle dese gheuallen sonder
 22343 colliganci dat is sonder aenbindinge der
 22344 darmen totten instrumenten der sinnen ende
 22345 totten kinnebacken ende daer om als con-
 22346 stantinus seyt ist noot dat si schier op ghe-
 22347 licht moeten werden anders wort dat li-
 22348 chaem van hem verteert ende die leden weder
 22349 ghemorwet noch si en werden niet wtge-
 22350 dreuen dan als si steruen | ende wanneer
 22351 dat si leuende sijn mitten darmen beslijmt
 22352 so en gaen si niet lichteliken wt | mer als
 22353 si doot sijn so is die nature daer af ver-
 22354 saecht ende so werden si dan wtghewor-
 22355 pen nochtans ghaen si onderwijlen wt
 22356 recht of si doot waren ende dan steruen si
 22357 vluchs Item si werden oec mit bitteren

22358 dinghen ghedoot als mit alssen ende mit
 22359 deser ghelike die constantinus alle ver-
 22360 telt int selue capitel ende alsulke dingen sul-
 22361 len ghegeuen werden mit honighe of
 22362 mit melke of mit enige soete dingen want
 22363 die wormen minnen tsoet die welcke als
 22364 si hem daer mede vergaderen doden hem sel-
 22365 uen mitter bittericheyt want daer scuult
 22366 een hanghel onder die spise Item wan-
 22367 neer die moeder of die blaze lijt so liden
 22368 die darmen mede om des wil dat si daer
 22369 vluchs mede bi sijn want als die hals van-
 22370 der blasen gestopt is ende die vrine ghe-
 22371 houden wort so wort die blaze wtghe-
 22372 steken ende als die blaze also wtgherect
 22373 is so wort die darm die der blasen naest
 22374 leyt gedruet ende wort belet die groue
 22375 heffen wt te steken ende als daer dan wint
 22376 binnen besloten wert so coemter tlanck e-
 22377 uel af datmen colica passio hiet dese pas-
 22378 sie als constantinus seyt int vijfte boeke coemt
 22379 ende wort ghewonnen in enen darm die-
 22380 men colon hietet dat is hol ende is in die
 22381 rechter side des nedersten buucs omge-
 22382 gort als mit enen snoer tot inder luffer
 22383 ziden toe Die sake deser passien is seuen-
 22384 derhande als die selue seyt Die eerste
 22385 is een vierighe hetten mit colerigher
 22386 coertsen ondermengt drogende die vuch-
 22387 ticheyt der heffen ende hardense ende laten-
 22388 se niet wt gaen Die ander sake is grofheit
 22389 der drogher ende der stoppender spisen ver-
 22390 biedende den dreck wt te gaen Die der-
 22391 de is slimicheit der fleumen beslutende
 22392 die wegen der egestien dat is des dings
 22393 datter wtghanghen soude als der gro-
 22394 uer heffen Die vierde is groue wijndich-
 22395 eyt die hair menghende ende wtstekende
 22396 is mit tayer ende slimigher humoren Die
 22397 vijfte sake is wanneer een aposteme in-

22398 den darne wassende die heffige substan-
 22399 ci verbiedende is vryliken wt te gaen Die
 22400 seste sake is veelheit der corter pieren ende
 22401 der langher die doot ende beslijmt sijn in
 22402 desen darm niet wtgaen en mach Die se-
 22403 uende sake is ongeuoelicheyt des dar-
 22404 mes ende letsel der heffen niet gheuoelen-
 22405 de noch wtdriuende dese passi van wat
 22406 saken dat si coemt breegt¹⁰³ den lichaem
 22407 veel pinen in want si hebben ghemeyn
 22408 ende proper toeuallen hem coemt gemeen-
 22409 liken coringe toe walghinge pijn ende on-
 22410 uerdrachlike weete aen dye side daert
 22411 is | stoppinge des buucs ende coemt dese
 22412 passi van heter saken so dunct enen men-
 22413 sche dat sijn buuc vol naelden steect wair
 22414 af dat die sieke schier sterft ist dat hi geen
 22415 boete en heeft ende ist van couder saken soe
 22416 wort alte groten zwaricheyt gheuoelt
 22417 nochtans is die zericheyt cleyn ende in een-
 22418 re stat | ende ist van wijnde so is die weete
 22419 wtstekende ende verkeert die stat mit rom-
 22420 melinghen ende mit opheffinghen ende ist
 22421 van enen aposteme soe wort hetten ghe-
 22422 uoelt ende soe isser coerts mit dorst ende zer-
 22423 picheit der tonghen ende ist vanden lan-
 22424 gen smalen wormen so volchter zerich-
 22425 eit ende walghinghe nae | onderwijlen
 22426 schietmense ter kelen wt ende is mit corten
 22427 woerden een suucte dair die doot af co-
 22428 met snelliken ist datmen den sieken niet
 22429 haesteliken te hulpe en coemt ende wij-
 22430 selic | eerst salmen die saken der suucten
 22431 saeftighen ende scheyden ende verder-
 22432 uen mit badinghe ende mit warminghe
 22433 die scheydende sijn ende ist dat die zerich-
 22434 eyt hier mede niet en vergaet so moet-
 22435 men noch mit starkeren dingen toe gaen
 22436 als in viatico ende in anderen boeken wel
 22437 staet als mit medecinen die scheyden-

22438 de sijn ende purgerende | deser passien nich-
 22439 te is yliaca passio dat is oec een lanc e-
 22440 uel dat sinen naem heuet van enen darm
 22441 die ylion hiet ende is een gracelic darm en-
 22442 de lanck die de ander darmen al omme
 22443 gaet ende is vanden vleysch ondeckt want
 22444 die darm is seer geuoeliken ende dese pas-
 22445 si hiet vanden scarpsten want si in enen of
 22446 in tween daghen doot ende daer om is si
 22447 vreseliker dan colica passio ende si wort al-
 22448 so ghecureert ende si coemt oec volna van
 22449 alsulken saken mer dicste van enen aposte-
 22450 me als constantinus seyt
 22451 Dat xlix. capitel vant rode buuceuel
 22452 **104** ONderwijlen lijdt die buke oec van
 22453 vellicheden der spisen ende der hu-
 22454 moren ende vander scarpicheit als van dissen-
 22455 teria lyenteria ende dyarria ende dese sche-
 22456 len onder malcanderen want als constan-
 22457 tinus seyt ende platearius Dissenteria is
 22458 een buuceuel mit veruellinge des darms
 22459 mit bloedigher wtwerpinghe ende wort
 22460 gheseyt van afsniden want in desen passi-
 22461 en werden die darmen gesneden ende hi
 22462 coemt van natuerliker colera of van on-
 22463 natuerliker die darmen also corrodeert
 22464 ende villet | onderwilen coemt hi van gesou-
 22465 trenre fleumen ende onderwijlen van ghe-
 22466 barnder melancolyen ende onderwijlen van
 22467 ghebreck der leueren ende dese hietmen
 22468 epatica onderwijlen van ghebreck des ont-
 22469 houdens die tbloet niet houden en mach
 22470 onderwijlen van alte grote oueruloedin-
 22471 ghe des bloets ende hiet properlic dissen-
 22472 teria ende coemt onderwijlen van gebreck
 22473 der darmen ende dan sijn daer drie speci-
 22474 es Inder eerster specien wort die sme-
 22475 richeyt der darmen geresolueert ende
 22476 die dreck is ghescaept als wasschinge
 22477 van vetten vleysch. Inder ander wer-

22478 den die vilmen vander maghen gescreapt
 22479 ende sijn ghescapt als scauelinge van fran-
 22480 sijn of van perkement In die derde spe-
 22481 ci werden die darmen wtgesent bi cley-
 22482 nen stucskende ende dan openbaren daer
 22483 vleyschighe resolucien ende zenighe en-
 22484 de deser gelijc die eerste speci wort wel
 22485 ghenesen die ander nauwe ende die der-
 22486 de nymmermeer also en doet oec epati-
 22487 ca nauwe | die teyken van dissenteria sijn
 22488 bloedighe egesti | egestie dat is die vul-
 22489 nis die enen mensche beneden af gaet tor-
 22490 cioen vanden buke stekende weete Item
 22491 onderwijlen coemter villinge der ouer-
 22492 ster darmen ende onderwijlen der neder-
 22493 ster ende daer na wort die zericheit verwan-
 22494 delt nv int ouerste vanden buke nv om-
 22495 trent den nauel nv int alre laechste en-
 22496 de na die diueerse gheslachten der saken
 22497 wert oec die medecijn diuers gemaect
 22498 **105** Inden eersten pleecht si ghesuuert te
 22499 werden die humoer die daer misdoen-
 22500 de is ende daer die sake af coemt daer na
 22501 pleechtmen die lopinge te onderuatten
 22502 ende dat alsoe wel mit syropen als mit e-
 22503 lectuarien also wel mit plaesteren als mit
 22504 saluen die dwinghende ende stempende
 22505 sijn ende die medecijn die van binnen ge-
 22506 gheuen wort is nutste als die materi in-
 22507 den ouersen darmen is | ende die buten-
 22508 ste medecijn helpt best den nedersten dar-
 22509 men ende die medecijn sal also wel dwin-
 22510 gende ende stoppende wesen als een dyete
 22511 Dat l. capitel vande lopinge des buucs
 22512 **106** LYenteria is een buuceuel mit wt-
 22513 seydinge der spisen ende des drancs
 22514 die onuerduwet sijn wanneer gheen ver-
 22515 keringe en wordt bijder spisen mer als
 22516 die hauick also werdet wtgeseynt twlec **107**
 22517 onderwijlen geualt vander scauelinge der

22518 vilmen vander maghen waer af dat dye
 22519 maghe die spise niet houden en mach on-
 22520 derwijlen coemt hi van slimiger ende fleu-
 22521 matigher vuchticheyt die aenhangen
 22522 den vilmen vander maghen ende der darmen
 22523 Onderwijlen van enen apsoeme | want
 22524 dan wort die maghe beswaert vander spi-
 22525 sen ende daer om wort die maghe an ghe-
 22526 daen enen sin der naturen om die spise wt
 22527 te cruden eer dat si verduut werden | de-
 22528 se suucte wort genesen als die voerscre-
 22529 uen Dyarria is een simpel lopinghe des
 22530 buucs mit wtseyndinge der spisen die on-
 22531 uerduut is sonder enighe bloedighe e-
 22532 gestie | dese coemt onderwijlen dat een
 22533 mensch te veel ghegeten heeft ende van-
 22534 der scarpicheit der spisen ende oec van ha-
 22535 so salmen gheuen dinghen die een wey-

22536 Dat li. capitel van watersuchten
 22537 **108** IDropisis dat is een dwalinghe der
 22538 verduweliker doecht vander leue-
 22539 ren winnende heffinge der leden als con-
 22540 stantinus seyt want wanneer die verduwe-
 22541 like doecht vercranct wort inder leueren
 22542 soe werden daer veel oueruloedicheden
 22543 inden lichaem die welke ouermits craft
 22544 der wtdriuender doecht buten ouerge-
 22545 seynt winnen een opblasinghe der leden
 22546 dese siecte coemt gemeynliken van drier-
 22547 hande saken als van verhoudinge der o-
 22548 ueruloedicheyt sonder natuer werden si ge-
 22549 houden als in menstuo dat dwalende
 22550 is ende in deser ghelijc want als dat men-
 22551 struum op gehouden wert soe wort die
 22552 moeder seer ghedruct ende alle tlichaem
 22553 ende daer coemt oec een heffinghe af
 22554 Item vander vloyinghe der vuchticheit son-
 22555 der natuer werden die geesten ontbonden
 22556 ende die craften werden ghecranct ende die o-
 22557 ueruloedicheden die daer ouer comen van-
 22558 der onuerduwelicheyt maken een heffin-
 22559 ge der leden want vander onghetempertheit der
 22560 gedaenten dwaelt die verduwelike doecht
 22561 inder leueren vieruoudelic nader vergaderin-
 22562 ghe der vier qualiteteyten **109** ende alsoe werden
 22563 vier specien van ydropisis naden ouerganc
 22564 der vier qualiteyten Die eerste is leucofleu-
 22565 mancia die welke coemt van ongetempert-
 22566 heit der coutheyt ende der vuchticheyt ende
 22567 wort gehieten vander witter fleumen leucos
 22568 dat is wit Die ander speci is yposarcha of
 22569 anasarcha ende coemt van ongetempertheit der
 22570 coutheit ende der droecheit Die derde speci
 22571 is asclites ende coemt van ongetempertheit der
 22572 hetten ende der vuchticheit Die vierde speci
 22573 is tympanites ende coemt van ongetempertheit
 22574 der hetten ende der droechten Item si comen in de-
 22575 ser manieren wanneer dat die coutheyt ende

22576 die vuchticheit inder leueren ongetem-
 22577 pert werden soe wort die verduwelike
 22578 cracht vercranct eude ¹¹⁰ van dier cranckich-
 22579 eyt comen oueruloedicheden ende die wer-
 22580 den dan wtwaert ghesent buten bijder
 22581 huut waer af dat een grote heffinghe
 22582 coemt die van ongetemperder coutheit
 22583 ende droecheyt coemt inder leueren ende al-
 22584 so wort oec die verduwelike doecht onge-
 22585 tempert ende vercranct ende also oec een lut-
 22586 tel die wtdriuende doecht | ende daer om
 22587 en laetse gheen oueruloedicheyt wt al
 22588 totten butensten der huut mer si werden
 22589 onder tvleysch ghehouden | ende daer om
 22590 hiet dese species yposarcha dat is onder
 22591 tvleysch of biden vleysche | want ouer-
 22592 mits der ongetempertheit der hetten
 22593 ende der vuchticheit so werden beyde dye
 22594 craften als die verduwende ende die wtdri-
 22595 uende vercranct bider ontbijdinghe der
 22596 gheesten want die oueruloedicheden wer-
 22597 den ouer al tlichaem verdreuen mer si
 22598 werden alleen gehouden tusschen den
 22599 buke ende syfac | syfac is een vel dat leyf
 22600 tusschen den vtersten buke ende den dar-
 22601 men daer sijn twe vellen als syfac ende
 22602 myrac eer datmen totten darmen coemt
 22603 ende dese speci wort gehieten asclites want
 22604 als men den buuc slaet so luudt hi als een
 22605 botseel ende coemt van hetten ende van droech-
 22606 ten ende als dese twe onghetempert sijn
 22607 so werden die gheesten ontbonden ende
 22608 als dan beyde die doechden alsoe ver-
 22609 cranct sijn so werden die oueruloedich-
 22610 eden vander onuerduwelicheit grof ge-
 22611 maect ouermits hetten ende droechten ende
 22612 werden ouermits die rokicheit ghere-
 22613 solueert die niet ouer al tlichaem gheste-
 22614 ken en werden mer si werden bijden bu-
 22615 ke ghehouden ende dese species hiet tym-

22616 panites want sijn buke luut als een tam-
 22617 buer Item in die eerste specie is heffin-
 22618 ghe ouer alle tlichaem int ouerste van-
 22619 der huut wit ende saeft ende duwet men
 22620 enen vingher int vleysch so blijfter een
 22621 put staen ende alleynsken vergaet die put-
 22622 te ende die vrijn is ongeuerwet wit ende
 22623 dicke Inder ander specie en is die hef-
 22624 finghe niet soe groot mer haer vleysch
 22625 stinct die vrijn is qualiken geuerwet ende
 22626 dunne In die derde specie is die buke
 22627 opgheblasen ende luut als men daer op
 22628 slaet als een butzeel ende die vrijn is root
 22629 ende dicke In die vierde speci luyt die bu-
 22630 ke als een tambuer ende die vrijn is ghe-
 22631 uerwet ende dun dye hals ende die vterste
 22632 leden werden cleyn die nazelocken scarp
 22633 die oghen hol ende ront. Die twee eerste
 22634 specien machmen ghenesen eer si ghe-
 22635 confirmeert sijn ende die twee leste voer
 22636 die confirmaci werden si nauwe ghecuc-
 22637 reert mer nader confirmacien nymmer-
 22638 meer ydropicus is heffende inden lichaem
 22639 weke swaer wichtich ende dorstich die
 22640 welke hoe dat hi meer drinct hoe dat hem
 22641 meer dorst ende hoe dat hi meer drinct
 22642 hoe dat hi crancker wort ende meer heffet
 22643 ende na dien dat haer siecte diueers is
 22644 daer na salmen hem diuers medecijn ge-
 22645 uen als die wijnt scheyden ende die humo-
 22646 ren verteren die binnen den huut sijn en-
 22647 de men sal die leuer starken vanden wel-
 22648 ken men alle dinghen vijnden sal in vi-
 22649 atico constantini ende in velen anderen prac-
 22650 tiken van medecinen
 22651 Dat lv. ¹¹¹ capitel vande gheelsucht
 22652 ¹¹² Hictericia of aurigo dat is int ghe-
 22653 meyn te segghen gheelsucht ende is
 22654 besmettinge der huut sonder enige onghe-
 22655 likicheit der huut ende men seyt in plateario

22656 datter drie specien sijn vander geelsocht
 22657 als soffranich vander natuerliker cole-
 22658 ra ende groen ende swart Die eerste speci
 22659 hiet aurigo want si den mensche gheel
 22660 maect als gout Die ander hiet groen om
 22661 dat dese speci der colera naest is so wer-
 22662 den die luden groenachtich Die derde
 22663 specie hiet swart want si coemt van zwar-
 22664 ter verbarnder colera ende si wort van hetten
 22665 ende van opsiedinghe des bloets ouergaen-
 22666 de inder coleram ouermits hetten die
 22667 daer oueruloyende is ende dat bloet venijn-
 22668 de want si wert mede gedragen totten ouer-
 22669 sten der huyl eude ¹¹³ venijntse ende verkeertse On-
 22670 derwijlen coemt si van bestoppinge des
 22671 ouersten of des nedersten zweetgaets
 22672 der kisten vander gallen want die cole-
 22673 ra stuet opter leueren ende venijnt dat
 22674 bloet Onderwijlen coemt die suucte van
 22675 enen aposteme eniger spisen of des drancs
 22676 die corruppeerlic is van enigen bete of
 22677 stekinghe eens venijns diers In deser
 22678 manieren wort dat bloet besmet ende ouer
 22679 gheseynt totten voetsel der leden ende cor-
 22680 rumpeert ende besmet die leden na dien
 22681 dat die venijntheit is Item dese volgen
 22682 die heete gheelsocht als smettinge al-
 22683 le des lichaems ende verwarminge der rech-
 22684 ter siden | dorst | bittericheyt des monts
 22685 zericheit des voerhoefts | beyeringhe
 22686 der oren | die vrijn is geuerwet wes scu-
 22687 me is soffranich of groen of swart Ende
 22688 alle dingen die vanden lichaem wtgeseynt
 22689 werden die werden van hetten besmet ende ver-
 22690 wandelt alle saken ouermits dier ouer-
 22691 ster bestoppinghe ende die nederste sijn alle
 22692 seer geuerwet | ende het is verkeert vanden
 22693 ondersten Ende als die ouerste meest ge-
 22694 uerwet sijn so sijn die nederste minste ge-
 22695 uerwet Item is dese siecte vanden coerts

22696 ende vander cracht der naturen naden seuen-
 22697 dach in enighen dage inden welken waer
 22698 teyken te openbaren pleghen mit vermin-
 22699 ringhe des coertsen ende verlichtinge des
 22700 sieken ende aflatinge der quader toeual-
 22701 len beteykent goet want alsulke verwin-
 22702 ghe beteykent dat die materi des coert-
 22703 sen gesuuert wert ende en is dit niet so be-
 22704 teykenet quaet ende vrese want het betey-
 22705 kent dat die materi die ouerste lede be-
 22706 gheert of om datter materien also veel
 22707 is of om des roecx wil ende om der scar-
 22708 picheit als galienus bescheydeliken seyt
 22709 inden amphorismen Item aldus sulken
 22710 passi pleecht genesen te werden mit la-
 22711 ten ter aderen ende ouermits toesettinge
 22712 der dinghen die de ¹¹⁴ vercouden ende ver-
 22713 anderen ende sonderlinge omtrent die
 22714 leuer want daer wort dat bloet weder ge-
 22715 maect als in sijnre fonteynen Item men sal
 22716 geuen van binnen ende inder dyeten ende inder
 22717 medecinen dingen die de hetten verdriuen
 22718 ende dat bloet suueren ende dat si die quade
 22719 schickenis des bloets veranderen Ende co-
 22720 met die suucte van verstoptheden so salmen
 22721 geuen dingen die scheydende ende openen-
 22722 de sijn ende niet te heet crude
 22723 Dat liij. capitel vander aenbeyen of spenen
 22724 ¹¹⁵ EMoroyde sijn v. aderen die int fon-
 22725 dament sijn vten welken menigerhan-
 22726 de passien comen daer comen opheffinghe
 22727 ophoudinge bloedinge ende onderwilen die
 22728 oueruloedicheden ouergeseynt totten de-
 22729 len ouermits craften der naturen ende als die
 22730 aderen gebroken sijn so werden si wtgeseynt
 22731 ende tlichaem wort van menige suucten verlost
 22732 mer is die lopinge sonder mate of alte gro-
 22733 te so comen daer veel passien wt ende als si
 22734 van gewoenten gehouden werden so volgen
 22735 dair grote siecheden na als ydropisis dat

22736 is waterzucht theringe des lichaems
 22737 razerie ende melancolie ende deser ghelike
 22738 Item in deser manieren werden si hef-
 22739 fende die oueruloedicheden sijn dicke
 22740 ende heffich die nedergaen totten monden
 22741 der aderen ende makense grof ende dicke waer
 22742 af dat si heffen ende drijnten Item onder-
 22743 wijlen werden die monden der aderen ge-
 22744 dwonghen ende gedicket vander groter
 22745 droecheit Item onderwijlen werden si
 22746 gebarnt om hare grote lopinge wil van-
 22747 den cyrurgijns ende werden also ghestopt
 22748 ende dan werden si cume of nymmermeer
 22749 geopent Item onderwijlen werden dye
 22750 hoefden vanden aderen gestopt vander
 22751 dickicheyt des bloets ende onderwijlen
 22752 van scarpicheyt des bloets ende van sijne
 22753 smeltinghe werden si meest geopent ende
 22754 nader groter ophoudinge volcht swa-
 22755 richeyt des hoofds bleechheit des aen-
 22756 sichts zwarticheit lasticheit ende oec dis-
 22757 posici der nyeren der dyen totter water-
 22758 sucht ende ter teringhe Item cranckicheyt
 22759 ende magerheit des lichaems volcht den
 22760 **116** groten lope der aenbeyen verwanderlin-
 22761 ge der verwen zericheyt ende knaghinghe
 22762 des nedersten lichaems ende ist dat si ste-
 22763 deliken duert ende si sonder maet is so wint
 22764 si alte quade passien Item ist dat die mon-
 22765 den der aderen alte zeer lopen soe salmen-
 22766 se stempen mer dat sal alleynsken wesen
 22767 ist dat die passi out is op dattet bloet niet
 22768 te haestelic wederslagen en werde dat-
 22769 tet dan tot enen anderen lede ghestort
 22770 mocht werden ende datter dan een quader
 22771 suuct of quaem | waer af dat ypocras seyt
 22772 Het is vrese den genen die de aenbeyen
 22773 lange gehadt hebben datmense hem al toe
 22774 geneest ten si datmen daer een ader open
 22775 laet Ende ist dat si alte seer gesloten wer-

22776 den so salmense weder op doen mit me-
 22777 decinen die openen ende die scheyden
 22778 Dat liiij. capitel vande passie der nyeren
 22779 **117** Die zericheyt vanden nyeren wort
 22780 vanden grieken nefresis gehieten
 22781 welke zericheyt zibbicheyt hiet mitten
 22782 lanckeuel nochtans schelen si want die se-
 22783 richeyt van colica passione dat is flancke-
 22784 uel dat is wandelbaer ende onstadich want
 22785 enen dicht lopet vander eenre zide ter
 22786 ander mer die weete van neufresis is ste-
 22787 dich Item die leynden of die nyeren li-
 22788 den onderwijlen van heffeninge ende onder-
 22789 wijlen van vervullinge der humoren onder-
 22790 wijlen van wijndicheyt onderwijlen van-
 22791 den steen alle dese brengen grote weete
 22792 in sonderlinghe is daer hetten inder sa-
 22793 ken wes teyken is hete vrijn scarpe ze-
 22794 richeyt ende stekende ende is dair coutheit
 22795 inder saken so is die vrijn raeuwe ende
 22796 die zericheit traech die steen ende die zan-
 22797 dekens ende menigerhande oueruloedich-
 22798 eit comen inden nyeren dicwijle ende dat te
 22799 voersten van dranc slimich waters ende
 22800 van grouer dyeten wt desen sijn bestop-
 22801 pinghe inden nyeren of inder blasen. ende
 22802 onderwijlen werden si verkeert int wesen
 22803 eens steens of der zanden ouermits die
 22804 werckinge der groter hetten ende die ge-
 22805 ne die de steen hebben veruolghen veel
 22806 ongemaken als swaricheit des orinens
 22807 lanceuel ende deser gelike want mitter stop-
 22808 pinghe der stenen werden die wegen der vrinen
 22809 bestopt. onderwijlen een deel ende dan coem-
 22810 ter die coude pisse af als wanneer yemant
 22811 mit pinen of alleynsken drupelen sijn ori-
 22812 ne als hijse maect ende onderwijlen altemael
 22813 ende dan wortet mit allen gheweygert ende
 22814 wort gehieten dissenteria Item van tayen
 22815 slimighen humoren inden nyeren ende inder

22816 blasen coaguleert wort die steen Item in-
 22817 den iongelinghen wasset hi principali-
 22818 ken inden nyeren ende inden kinderen wasset
 22819 hi inder blasen want haer hals vander bla-
 22820 sen is enge ende verbiet die natuer wt te
 22821 gaen waer af dat die steen comt als con-
 22822 stantinus seyt Item inden kinderen is die v-
 22823 rijn grouer vander slimiger dyeten | want
 22824 een dinc dat tay ende slimich is dat is a-
 22825 belre te bewronghelen ende daer om coemt
 22826 ende groyet die steen dicwijle in cleyen
 22827 kinderen Item het wort bekent wanneer
 22828 die steen inden nyeren is of die materi
 22829 des steens ouermits slapinge des voets
 22830 ende der dyen vander rechter siden ist dat die
 22831 sake inder rechter nyer is | mer ist in die
 22832 luffer dyee¹¹⁸ soe is die sake in die luffer
 22833 nyer ende is die ziecheit in die blase dan
 22834 is die sake beneden inden buke biden buuc
 22835 haer ende daer omtrent Item die zandekens
 22836 die comen vanden nyeren sijn root ende die
 22837 vander blasen comen sijn wit Item die steen
 22838 die gewonnen is van slimighen humoren
 22839 wort lichteliker ontbonden ende wtgedre-
 22840 uen dan die zandekens Item inden wiuen
 22841 wasset zelden die steen of seldenre dan
 22842 inden mannen om die rume toepaden ende
 22843 om die crankicheit der hetten die de hu-
 22844 moren drogende is ende versteenende ende om
 22845 die menigerhande purgacien want veel
 22846 oueruloedicheden werden mitten menstru-
 22847 osigen bloede wtgeleyt also sijn die sie-
 22848 ken te purgeren inden heten ende inden ope-
 22849 nenden dicwijle te baden ende men salze
 22850 weder vuncken mit verduweliker spisen ende
 22851 drancken ende mit warmender medecinen
 22852 die openende sijn ende suuerende ende men
 22853 moetse onderwijlen den cyrurgyen beue-
 22854 len sonderlinge die kinderen ende die ghene
 22855 die noch wassende sijn ende inder outhheit

22856 is | die snidinge vreselic want ouer dat xl.
 22857 iaer so en wort dese passi niet ghecureert
 22858 als gheseyt wort in amphorismis Item
 22859 onderwijlen gheuallet dat die sieke sijn
 22860 water niet houden en mach welke passi
 22861 men dyampnes of dyabetica passio hiet
 22862 ende dese geualt als constantinus seyt om ghe-
 22863 breck des outhoudens¹¹⁹ want daer is veel
 22864 ende sterke aentrekkinge der humoren totten
 22865 nyeren ende daer wort veel wtseyndinge
 22866 der oueruloedicheit totter blazen ende dat
 22867 si niet draghen en mach dat werpt si van
 22868 haer ouermits der vrinen Item onderwijlen
 22869 geuallet van vermoringhe der humoren ende
 22870 van ontslappinge der lacerten inden hals
 22871 der blazen ende onderwilen gheuallet van
 22872 zwaricheit des slapes ende veelheit der hu-
 22873 moren als in onwetende kinderen ende in-
 22874 den genen die in haer bedde pissen | ende
 22875 in droncken menschen | het is deser luden
 22876 eygen dat si altoes drincken willen ende men
 22877 kanse cume mit water sat gemaken | als
 22878 constantinus seyt | want hoe dat sijn drincken soe
 22879 ghieten sijn weder beneden wt Onderwilen
 22880 comet vander humoren die haestelic stop-
 22881 pende is die wege vanden pissen ende wt-
 22882 leydende daer die gehouden vuchtich-
 22883 eit mit craft der persinge | desen die de-
 22884 se siecte liden sijn noot dingen die de het-
 22885 ten verdrucken | ende stoppende confortatiue
 22886 ende oec dingen die de warmte der nyeren ver-
 22887 weckende sijn ende datmen die zenen die
 22888 daer vermorwet sijn verduwende ende brocht-
 22889 se weder tot bequameliker staet dit ge-
 22890 schiet mit dranc ende mit electuarien en-
 22891 de mit plaesteren ende saluen Item die vroe-
 22892 de medicus sal altoes hoeden in desen saken
 22893 dat hi altoes daer niet toe en doe dinghen
 22894 die alte vucht sijn want si souden seer quet-
 22895 sen al morwende noch oec alte droghe

22896 dingen want si souden die hetten scerpen mer
 22897 nv dese nv die op dat die sieke ghewas-
 22898 schen mit couden gevuchticht mach wer-
 22899 den ende vercoelt ende vanden drogen wort
 22900 die vuchticheyt gedwongen ende dat sieke
 22901 lit wert gestarct ende bouen allen dingen sal
 22902 die dyete getempert sijn want die hete din-
 22903 gen hinderen den nyeren ende den lendenen
 22904 alte seer Ende dinghen die alte cout sijn
 22905 vertragen die verduwelike craft inder substan-
 22906 cien der leueren Item hernia is een velle-
 22907 kijn des buucs als cyfac ende is een scorin-
 22908 ghe | syphac is eenrehande vellekijn dat
 22909 die voedelike lede scheyt vanden leden die
 22910 daer winnende sijn ghelikerwijs dat dya-
 22911 fragma is een vellekijn dat die gheesteli-
 22912 ke leden scheydt vanden voedeliken leden
 22913 want wanneert geualt dat syfac gescoert
 22914 wort so moeten die darmen nederwaert gli-
 22915 den inden budel vanden cullen | ende daer af
 22916 heeft die mensche grote pine dicwyl | on-
 22917 derwijlen coemt dese passi van buten als van
 22918 heffen of van springen of van deser gelike
 22919 Onderwijlen van vallen of van slaen of van
 22920 stoten ende van deser gelike | onderwilen van
 22921 groter wt reckinge der ouerster leden alst
 22922 geualt in geuangen luden diemen pijnt ende
 22923 ouerhaelt of van alte veel roepen of san-
 22924 ge ende van deser gelike ende onderwijlen co-
 22925 met die passi van saken van binnen als van
 22926 alte groter barnliker hetten ende van scar-
 22927 picheyt der heter humoren die dat velle-
 22928 kijn scheydt ende snijdt | onderwijlen van al-
 22929 te grote vuchticheit die de zenen ende die
 22930 lacerten ontslappende is ende in wat ma-
 22931 nieren dattet geualt int begin machmen
 22932 hem lichteliste¹²⁰ helpen ende sonderlinge den
 22933 ionghen ende is die scoer groot ende veroudt
 22934 ende dat die zeen oec ghescoert is soe en
 22935 machmen hem nauwe of nimmermeer hel-

22936 pen ten waer mit groter consten als con-
 22937 stantinus seyt nochtans pleecht si genesen te
 22938 werden die hernia ouermits goeder dye-
 22939 ten ende mit medecinen ende onderwilen mit
 22940 snidinge ende mit cyrurgien die auctoers
 22941 seggen men sal alsulken sieken helpen mit
 22942 stiptiker medecinen die slutende sijn ende
 22943 mit electuarien binnen genomen ende mit
 22944 badingen ende mit saluen | ende bouen al is
 22945 goet cleyne dyete ende dat hem die sieke
 22946 wachte van baniken ende van veel beroe-
 22947 rens ende oec moeten si hem wachten van veel
 22948 spisen die veel wijnts maken.
 22949 Dat lv. capitel van arthetica passio
 22950 ¹²¹Arthetica is een zericheit ende een pas-
 22951 sie der coetkens of der leden als der handen
 22952 ende der voeten mit drijntinge ende mit steecten
 22953 welke siecte als si inden handen is soe
 22954 hietse cyragra ende als si inden voeten is
 22955 so hietse podogra ende inden lancken hiet-
 22956 se sciatica dese passie coemt van coleriken
 22957 ¹²²bloede ende van fleumatiger humoren ende
 22958 ende dicste coemt dese suuct vander reuma-
 22959 tiger saken als daer bloet inder saken is
 22960 dat wort bekend van dat die stede root is
 22961 ende heet | ende dat die aderen heffen daer
 22962 die sieke stede is ende van heter ende vuch-
 22963 ter dyeten die daer voer ghegaen is ende
 22964 oec coemt dese siecte nader etaten ende na-
 22965 der tijt vanden iaer als in die leynten son-
 22966 derlinghe alst bloet inder saken is Item
 22967 als die colerighe humoer inder saken is
 22968 dat wort bekend van groter zericheyt ende
 22969 van wtstekinghe der zenen ende van droech-
 22970 eyden ende van hetten ende van dat die stede
 22971 een luttel geheuen is mit rootheyden
 22972 ende mit wat geels dair onder gemengt ende
 22973 sonderlinghe wort dese beroert inden so-
 22974 mer ende als een mensche hete ende droge spi-
 22975 se neemt ende dattet in enen heten lande is

22976 ende dicwijle lozet die mensch onder ende bo-
 22977 uen colerige oueruloedicheden die he-
 22978 te dingen sijn hem contrari ende die coude sijn
 22979 hem goet. ende als die fleume inder saken
 22980 is dat wort bekend bijder stede want die
 22981 stede is wit mit luttel rootheyden of mit
 22982 ene gheelicheit ende die steecte en sijn niet
 22983 starck ende inder dyeten ende oec naden lan-
 22984 de Ende als si coemt van reumatigher sa-
 22985 ken dat wort bekend van swaricheyt des
 22986 hoofds ende van lopinge der humoren ende
 22987 men voelt tintelinge ende lopinge dat rug-
 22988 been langs ende ouer den scouderen Dese
 22989 suucte is alre quaetste. want dese trect
 22990 die zenen der coten ende der leden vanden
 22991 handen ende vanden voeten te samen. ende ver-
 22992 teert daer die substancialige vuchtich-
 22993 eyt ende maectse dorre ende sluytse also dat
 22994 si daer niet mede doen en mogen ende maect-
 22995 se knorrich ende knoestich ende leliken dese
 22996 suucte en wort niet haestelic genesen en-
 22997 de is si veroudt soe wortse cume genesen
 22998 ende sonderlinge als die leden also verhart
 22999 sijn ende so knopich. die humoer die daer
 23000 misdoende is salmen purgeren mit be-
 23001 quameliker medecinen ende men sal hem
 23002 tbloet ontrecken ist dattet bloet inder sa-
 23003 ken is die zericheit salmen benemen mit
 23004 couden dinghen ende als die humoer cout
 23005 is so salmen hem helpen mit warmen din-
 23006 ghen als mit plaesteren ende mit saluen ende
 23007 die sieke sal hem wachten van grouer spi-
 23008 sen ende sonderlinghe van dien die heffin-
 23009 ge maken want die taye slimicheyt hin-
 23010 dert ende beswaert dese zuuct dicwijle
 23011 Dat lvi. capitel van gutta sciatica
 23012 **123**GVtta sciatica is een weete die wast
 23013 van humoren die neder gaen in die
 23014 groue zeen die welke is tusschen den gro-
 23015 uen lacerten der hancken benen als con-

23016 stantinus seyt dese coemt dicwijle van tay-
 23017 en humoren in die hollicheit vanden hanc-
 23018 kebeen ende vergaderen daer al ouer een on-
 23019 derwijlen wasset dese passie vanden hu-
 23020 moren des bloets mitter roder coleren
 23021 ghemengt ende alle dese sijn sake der ze-
 23022 richeit welke zericheit neder gaet inden
 23023 benen al totter verssen ende totten cleynen
 23024 thee des voets wes reden is als commen-
 23025 tator seyt. want dese groue zeen gaet
 23026 recht midzen doer die dye ende doer die
 23027 schene al totten hol vanden voet buten
 23028 ende daer na totten cleynen thee. ende dit is
 23029 die sake waer om dat die zericheyt also
 23030 verre gaet ende daer om ist oec die den
 23031 steen hebben dat si oec creuelinge inden
 23032 voet voelen in die selue stede des voets
 23033 om die bestoppinge der zenen waer af dat
 23034 die gheesten tot dier stede niet vryliken lo-
 23035 pen en moghen Item die zericheyt is
 23036 onderwijlen in die een side ende onderwijlen in
 23037 beyden siden mer si is quader in die luf-
 23038 ter dan in die rechter waer af dat die re-
 23039 den is. want dat in die rechter side verga-
 23040 dert wert dat wort bet verduut ende veel ras-
 23041 cher dan dat in die lufter side vergadert
 23042 wert Inden iongelingen als daer hetten
 23043 inder saken is so is daer grote steecte ende
 23044 barninge in desen is goet bloet laten on-
 23045 der dat enkel vander aderen diemen sophe-
 23046 na hiet ende staet binnen den voet ende die wi-
 23047 uen hietense die moeder ader ende men sal
 23048 den sieken purgeren ende genesen als men de-
 23049 den in arthetica Item so wie dese suucten
 23050 hebben die moeten hem sonderlinge wachten
 23051 van vervullinge der spisen ende des drancs ende
 23052 te voersten van baniken want dat spul scarpt
 23053 die reume alte zeer ende beneemt die ver-
 23054 duwinge om die verliesinge der geesten ende
 23055 des pueren bloets als constantinus seyt Men

23056 sal tlichaem eerst binnen purgeren ende dan
 23057 salmen daer dingen die nut sijn buten op
 23058 leggen anders en baet die medecijn lut-
 23059 tel van buten Men moet die materi dye
 23060 de sake der suucten is eerst verwandelen Item
 23061 dyascorides seyt datmen die sieke stede
 23062 stouen ende bayen soude mit warme messe
 23063 van enen osse ist dat hi ghesolueert wert
 23064 in edic mit galbano ende mit wyeroeck
 23065 Dat lvij. capitel vande zericheit der voeten
 23066 ¹²⁴POdogra als constantinus seyt is een ze-
 23067 richeit der voeten ende sonderlinge van-
 23068 der planten ende vander veerssen mitter wt-
 23069 stekinghe ende cloppinghe der zenen dese
 23070 passi coemt van quaden humoren die neder
 23071 gaen totter verssen ende ist dat die humo-
 23072 ren cout ende grof sijn soe wort daer een
 23073 grote heffinge mer die steecte en is niet
 23074 groot want die voeten hebben luttel vley-
 23075 sche ende daer om en mogen si niet seer hef-
 23076 fen want die heffinge coemt meest inden
 23077 vleysch ende in vleyschigen steden dese pas-
 23078 si coemt den genen toe die saefteliken en-
 23079 de leckerliken leuen ende die veel rusten
 23080 ende die hem seluen luttel arbeyden ende die hem
 23081 niet en scudden vanden oueruloedigen hu-
 23082 moren sonderlinge als si veel eten ende veel
 23083 drincken want van sulken dinghen comen o-
 23084 ueruloedighe humoren die welke totten
 23085 voeten driuen ende sonderlinge wanneer dat
 23086 si cranck sijn dat si die oueruloedige ma-
 23087 teri niet van hem gesteken en kunnen ende son-
 23088 derlinge dattet van baniken toe quaem
 23089 want dat baniken beroert alle datter te sa-
 23090 men hangt anden lichaem als constantinus
 23091 seyt ende verhettet | ende daer om beroert die
 23092 humoren ende slapt die zenen ende scoertse
 23093 waer af dat geualt dat die gene die ge-
 23094 lubt sijn niet en podagrizeren dat is dat si
 23095 tvoet euel niet en hebben want si niet en ba-
 23096 niken noch die kinder ende die wiuen seldom

23097 ende dat is daer om want si gesuuert werden
 23098 mitten menstruo Item als dese suuct den
 23099 iongelinghen toe coemt in die leynten
 23100 wort in xl. daghen genesen als gheseyt
 23101 wort inden herfst ende duert totten winter
 23102 toe so is si swaer te genesen als geseyt
 23103 wort inden amphorismen wes reden die
 23104 commentator geeft naden oerdel der astro-
 23105 nomyen aldus | die eerste etaet der manen
 23106 is heet ende vucht die ander heet ende droge
 23107 die derde cout ende droge die vierde cou-
 23108 de ende vucht Ende in die eerste etaet wort
 23109 die materi gesceyden ouermits der hetten
 23110 ende ouermits der vuchticheit wort si ouer
 23111 al gesprayt In die ander etaet wort si ge-
 23112 lijck gehouden Inder eerster etaten der vol-
 23113 ghender manen wort si volcomelic verdu-
 23114 wet waer af inder etaten des maenschijn
 23115 dat hete ende droge is wort die materi mit
 23116 allen verteert binnen vi. weken die welke xl.
 23117 dagen sijn so wort een volcomen genesin-
 23118 ge sonderlinge inden zomer ende inden herfst
 23119 ende inden winter is die materi alte dicht
 23120 in malcanderen | men sal die materi deser
 23121 passien eerst purgeren daer nae buten mit
 23122 couden dingen wederslaen want hete ende scey-
 23123 dende dingen en salmen int begin dat ¹²⁵ leg-
 23124 gen want die sake reumatike is | ende ist dat
 23125 die materi cout is so salmense te maten we-
 23126 derslaen mer in heten saken mit starkeren
 23127 repercussijf op dat die materie niet hert
 23128 en wert daer na salmen orbaren badinge
 23129 ende suffumigacien ende smeringe warm of
 23130 cout na dien dat die materi begeert ende die
 23131 sieke sal geuoedt werden mit lichter dye-
 23132 ten ende getemperder ende die sieke sal hem altoes
 23133 wachten van winen ende en sal niet te veel ar-
 23134 beyden mer in die middel mate
 23135 Dat lvij. capitel vander apostemen ¹²⁶
 23136 ¹²⁷APostema is een
 23137 vergaderinge der oueruloediger humoren in e-
 23138 nige lede makende daer een verrottinghe ende

23139 heffinghe als constantinus seyt Item een
 23140 lit wort wel gheapostemeert onderwij-
 23141 len van eenre saken van buten als van sla-
 23142 ninghe van wonden van vallen van brekin-
 23143 ghe of van stotinge ende van allen aldus
 23144 sulken werden die humoren beroert en-
 23145 de si lopen dicwijle totter zere stede ende
 23146 als si also te gader gestoten ende getreden
 23147 werden onderlinghe so werden si ver-
 23148 het onderwijlen coemt die aposteme van-
 23149 der saken van binnen van oueruloediche-
 23150 den der corruppeerder humoren die dic-
 23151 wijle tot enigher stede vloyen ende toe lo-
 23152 pen ende dat wort tweerhande want onder-
 23153 wijlen van vergaderinghen der mate-
 23154 rien inden properen leden onderwijlen van
 23155 lopinghe der materien vanden enen lede
 23156 in dat ander Ende alsulke toeuoyinge is
 23157 veel die sake als constantinus seyt Die eer-
 23158 ste is starcheit des leeds datter verdri-
 23159 uende is. want sommige principael le-
 23160 den ende edel ontcommeren hem vander o-
 23161 ueruloedicheyt als die herssen ontcom-
 23162 mert hem vander fleumatiger humo-
 23163 ren ende vanden roke Die ander sake is
 23164 cranckicheyt des leeds datter ontfan-
 23165 ghende is want die crancke leden ontfan-
 23166 ghen die oueruloedicheit die neder co-
 23167 mende is vanden ouersten die starcste sijn
 23168 als die huut ende dat vleesch etcetera Die der-
 23169 de sake is veelheit der humoren die wel-
 23170 ke als si oueruloedich sijn inden meesten
 23171 aderen werden weder ghestort totten
 23172 minsten aderen onder ingaende dat we-
 23173 sen der geliker leden ende dattet ouerloe-
 23174 dighe voetsel loept totten lede ende wort
 23175 ghesloten vander naturen ende maect een a-
 23176 posteme Die vierde sake is die rumich-
 23177 eit der toepaden bijden welken die hu-
 23178 moren lichteliken vloyen van lede te le-

23179 de Die vijfte sake is smeltinge der hu-
 23180 moren ende subtilicheyt die welke van lich-
 23181 ter beroeringhe lichtelijcsten gegoten
 23182 werden ende gesprayt ende als si ghegoten
 23183 sijn in enighe leden so werden si weder te
 23184 samen ghegadert | ende daer ouermits der
 23185 bittericheit des gedwongen leeds wer-
 23186 den si getreden ende te zamen ghewreuen
 23187 ende comen te lesten totter verrottinge Die
 23188 seste sake is ondersettinge der leden want
 23189 die onderghesette leden ontfangen na-
 23190 tuerlic die oueruloedicheyt der ouerster
 23191 leden ghelikerwijs dat die leden vanden
 23192 hoofde disponeren of schicken hoer o-
 23193 ueruloedicheyt onderwijlen totten la-
 23194 certen ende totten banden der kelen ende daer
 23195 coemt af squinancia onderwijlen totten
 23196 leden vander borsten ende daer coemt af
 23197 aposteme opter longhen of opter leue-
 23198 ren ende aldus vanden anderen Item die
 23199 aposteme coemt in deser manieren als
 23200 wanneer datter vele quade humoren sijn
 23201 die vander hetten of vander craften niet
 23202 verteert en moghen werden ende dat si ont-
 23203 fanghen sijn inder hollicheyt der leden
 23204 so ziden si op ende vervulen ghelikerwijs
 23205 dat een deech inden ouen ghesteken ver-
 23206 droecht wort vanden viere ontfangt int
 23207 ouerste vanden deghe een korste daer
 23208 die crume onder scuult also die humoer
 23209 die daer vergadert is siedt op ouermits
 23210 der hetten maect eenrehande kerstelin-
 23211 ge onder die welke scuult die verrotte hu-
 23212 moer ende die heffinghe ende alsulke hef-
 23213 finghe die hietmen aposteme Ende onder-
 23214 wijlen coemt hi van wijndicheden ende dan
 23215 hiet hi bubo Onderwijlen coemt hi van
 23216 simpelre humoren ghelikerwijs dat van-
 23217 den bloede coemt flegmon wes teyken
 23218 sijn rootheit van hetten des bloets ende

23219 die hardicheit coemt om datter veel ma-
 23220 terien is ende daer is cloppinghe om die
 23221 wijndicheit diese verdrijft ende daer is ze-
 23222 richeit om der wtstekinghe wil | ende daer is
 23223 hetten om die hete natuer | ende daer is
 23224 heffinghe om datter materien veel is
 23225 ende also wort oec wel een aposteme van
 23226 slechter roder colera ende wort gehieten
 23227 herisipila dat is theylege vuer verkeert
 23228 want het mach bet hieten thelsche vue-
 23229 re ende het wort oec een aposteme van pue-
 23230 re colera ende vret dat lit daer hi in is | ende
 23231 hiet vanden meysters hesperustiomenus
 23232 dat is hem seluen knaghende Item in
 23233 gheliker manieren wort een aposteme
 23234 vander fleumen ende wert ghehieten zima
 23235 of palus dat is een gebroecte want ge-
 23236 likerwijs inden broeke veel oueruloe-
 23237 digheden ende slimicheden is also ist in de-
 23238 sen aposteme inden welken ist datmen dair
 23239 enen vingher op druet so wijct hi voer
 23240 den tast ende daer blijft een putken staen
 23241 in die midwaert mer daer na als die vin-
 23242 ger en wech is so coemt die materi al-
 23243 leyncsken weder Die teyken van desen a-
 23244 posteme sijn dese witticheit want die ma-
 23245 teri is wit | morwicheit want die materi
 23246 is vloyende ende daer wort zericheit ge-
 23247 uoelt Item inden aposteme die van cole-
 23248 ra rubea coemt sijn contrari teykenen want
 23249 der hetten is veel daer om wort die ma-
 23250 teri hete ende daer coemt roothheit mit
 23251 gheelheit gemengt want die colera en
 23252 is niet root mer soffranich grote zerich-
 23253 eyt ende steecte want die materie is scarp
 23254 Item vander melancolien coemt oec een
 23255 aposteme | ende is die materi al buten soe
 23256 wortet sclirosis ende is si een weynich bin-
 23257 nen ende een luttel buten so coemter een a-
 23258 posteme af ter gelikenissen van enen creeft
 23259 diemen kanker hiet gelijk als die rugge

23260 inden kreeft hoech schijnt of blijct ende die
 23261 armen wtgesteken sijn inden siden alsoe is in
 23262 desen aposteme eenrehande drijntinghe
 23263 in die stede des rugs ende sijn telgerkens
 23264 sijn gestrect ghens ende haerwaert in die
 23265 stede der armen alleynsken crupende ende vre-
 23266 tende die zenen ende dat vleesch sonver¹²⁸ voelen
 23267 ter manieren van enen creeft die teyken dair
 23268 af sijn dese | grote hardicheit want wan-
 23269 neer die materi aerlich wert ende die me-
 23270 lancolye zeer daer in gepact soe coemter
 23271 kanker af ende die verwe doncker is want
 23272 die materi en is niet alte swart ende die ze-
 23273 richeit is cleyn of niet om sijnre onuoel-
 23274 licheyte wil want die materie heeft twee
 23275 dodende gedaenten als coutheit ende droech-
 23276 eit want si knaget ende corruppeert altoes
 23277 haer vleesch totten wortelen der zenen toe
 23278 ende venijnt oec die beenre die hi raect | ende
 23279 daer om is dese kanker alte hart te ghene-
 23280 sen ende dicwijle volchter die doot na Item
 23281 onder alsulke corroderende of vretende a-
 23282 postemen is dit die regel | want. noli me
 23283 tangere is een cancrose aposteme int aen-
 23284 sicht ende vret alleynsken mer min dan die
 23285 ander Item die wolf meer ende herisipila al-
 23286 re meest Item die fistel en vret niet mer si
 23287 verrottet al dat bi haer is als vleesch ze-
 23288 nen ende aderen ende maectse tot etter ende oec
 23289 verderft si die beenre ten lesten dese coemt
 23290 van wonden die qualiken te genesen sijn ende
 23291 qualiken verwaert | waneer dat been dat on-
 23292 der der wonden gheset is geuenijnt wort
 23293 mit etter want waneer dat voetsel daer
 23294 toe coemt so wortet in etter verkeert also
 23295 wort dat ouerste ghecorrumpeert ende vloy-
 23296 et | onderwijlen wert si ghesloten ende onder-
 23297 wijlen breect si weder op ende ist dat si ver-
 23298 oudt is so machmense qualiken ghene-
 23299 sen Item dicwijle werden daer veel gaet-
 23300 kens omtrent den rechten gate. Item

23301 die fistel heeft binnen een diepe ende een
 23302 wide wonde of gat mer recht voir is si
 23303 enghe ende mit harden kanten buten ge-
 23304 lijck dat een veder is omtrent den rugge
 23305 ende also is die kanker verkeert want die
 23306 is buten wijt ende binnen enghe ende daer
 23307 om is hi quader te ghenesen Item on-
 23308 derwijlen wasset een fistel vander reumen
 23309 of van eenre wonden die voer gegaen
 23310 is onderwijlen van enen aposteme die qua-
 23311 liken te ghenesen is ende sonderlinge als
 23312 si alte vucht werden ende daer werden di-
 23313 uersche gateren dye water wt gheuen
 23314 van menigherhande verwe | nv wit nv
 23315 gheel ende ist dat die gater hier sluten so
 23316 breken si anders waert op | het sijn ander
 23317 apostemen die ghewonnen werden van
 23318 contrarier materien alst openbaert in an-
 23319 trax die welke constantinus karbunkel hiet
 23320 want hi barnt als een cole ende dese was-
 23321 set van eenre verwoeder materien en-
 23322 de venijnder ende van eenre dubbelder ma-
 23323 terien twelc openbaert biden linien me-
 23324 nigherhande verwen | hi heeft een vir-
 23325 guleerde form als mit veel stremen ende
 23326 si sijn daer root bloedich ende sommighe
 23327 wittachtich ende fleumatich ende sommige
 23328 sijn dair doncker ende melancolioes ende
 23329 sommighe blonde vander ghesoutenre
 23330 fleumen ende alsoe vanden anderen on-
 23331 natuerliker humoren | die teyken vanden
 23332 antrax sijn | zericheyte die onlidelic is ende
 23333 swaer barninghe ende steecten inden boden
 23334 ende int hoeft vanden aposteme een puust-
 23335 ken oft een blaesken waer ende daer gaet
 23336 of een ziden vadem waer van dien puust-
 23337 ken tot inden bodem Item totter curen
 23338 ende totter genesinghe der apostemen
 23339 pleechtmen int beghin dingen dair op
 23340 te legghen die wederslaen ten waer dat

23341 die materi verwoedt waer ende venijnt als
 23342 in herispila ende in antax¹²⁹ | want die twee
 23343 en salmen niet wederslaen mer men sal
 23344 daer op legghen dinghen die saftighen
 23345 op dat die venijnde materi niet totten bin-
 23346 nensten leden geslagen en werde daer
 23347 meerre quaet af comen soude daer na
 23348 als die aposteme inden staet is so salmen
 23349 daer dinghen op legghen die scheyden
 23350 morweu¹³⁰ ende ripen | ende als die aposteme
 23351 geopent is so salmen dat etter wt doen
 23352 ende suueren den aposteme ende winnender
 23353 weder goet vleysch in ende heylenen toe
 23354 Item totten anderen apostemen wes toe-
 23355 uallen quader sijn salmen daer toe gaen
 23356¹³¹ als totten canker ende totter fistulen en-
 23357 de deser ghelijck | daer salmen den sieken
 23358 eerst van binnen purgeren na dat die hu-
 23359 moer is ende daer na salmen daer op leg-
 23360 ghen als elken toe behoert teghen den
 23361 canker salmen besighen dinghen die bar-
 23362 nen ende corroderen | ende teghen die fistel
 23363 dinghen die droghende ende verteren-
 23364 de sijn ende die dat etter suuerende sijn die
 23365 welke is dat si niet en baten so moetmen
 23366 mitten messe daer toe. want het is beter
 23367 datmen een lit vanden lichaem verliest dan
 23368 dat lichaem mit allen verderft worde Item
 23369 tegen die venijnde apostemen als teghen
 23370 den antrax moetmen haestelic boet soeken
 23371 ende behendelic want si doden snellic ten si
 23372 datmen hem wijselic te hulpen coemt dair
 23373 om is die besten raet datmen hem bloet
 23374 laet aen die selue side daert seer also na
 23375 als men mach op datter anders geen sa-
 23376 ke en is die hem hinderlic is ende ym-
 23377 mer niet in die contrarie side op dat die ve-
 23378 nijnde materi niet tot enen anderen ede-
 23379 len lede ghetoghen sal werden. ende
 23380 datmen dan naden laten goede fine dri-

23381 akel neme mit warmen wijn Ende men
 23382 salze op die zere stede smeren ende dit doet
 23383 so dicke thent die antrax doer breect want
 23384 dan ist sonder vrese Item dat selue doet
 23385 doder van enen eye mit soute of scabio-
 23386 se ghestoten ende daer op gheleyt ende al-
 23387 toes salment dicwijle vernuwen want die
 23388 aposteme is so heet ende verdorret vluchs
 23389 alle dinck datmen daer op brengt
 23390 Dat lvij. capitel vander apostemen
 23391 ¹³²VLcera dat sijn eenrehande cleyne
 23392 blaeskijns die welke dicwijle risen
 23393 inden lichaem mitter humoren die tus-
 23394 schen velle ende vleysch sijn ende werden van
 23395 constantinus int eynde van viatico vlcera
 23396 ghehieten daer om dat si int ouerste van-
 23397 der huut een ontbijdinghe maken ende
 23398 een scoringhe der welker materi is een
 23399 subtijl vuchticheit des bloets of der co-
 23400 lera vanden binnensten totten butensten o-
 23401 uermits cracht der naturen des quaden
 23402 toeuals diese steken totten ouersten der
 23403 huut vanden lichaem alsulke puustkens
 23404 recken die huut eude ¹³³ maken daer een ioec-
 23405 kinghe ende een tintelinghe inden vleysch
 23406 ende si lichten die huut vanden vleysch ende
 23407 het is te duchten bliuen si daer altoes dat
 23408 daer malaetscap af comen sal ende so wie
 23409 daer vry of wesen wil die sal hen ¹³⁴ binnen
 23410 purgeren vanden heten humoren ende van-
 23411 den oueruloedigen humoren die ghecor-
 23412 rumpeert sijn daer na sal hi orbaren ba-
 23413 dinghen die droghen ende verteren na dat-
 23414 ter humoren luttel of veel sijn die de huut
 23415 also quetsen ende hi sal sijn dyete slappen
 23416 ende hi sal altoes in dye weer wesen wat
 23417 te arbeyden
 23418 Dat lix. capitel van sweringhen
 23419 ¹³⁵PVstule of papule dat sijn eenrehan-
 23420 de vergaderinge oft aposteemkens

23421 waren ende daer coemter veel int ouerste
 23422 vander huut des lichaems alleynckens
 23423 want dye natuer steect die oueruloedi-
 23424 ghe humoren van haer ende heten daer om
 23425 pustule van remigio want het sijn eenre-
 23426 hande cleyne puustkens of blaeskens
 23427 daer venijnde vulnis wt gaet ende ver-
 23428 barnt dat vleysch binnen Item ysidorus hiet
 23429 dese puustkens pocken inden iongen kin-
 23430 deren ende onderwijlen oec inden volwas-
 23431 sen inden iongen kinderen ist salich al-
 23432 sulke puustkens ende brengen gesontheit
 23433 in als die commentator seyt Item die poc-
 23434 ken wassen vander corrupcien eens ver-
 23435 rots bloets want waert sake dat si inden
 23436 kinderen of inden volwassen niet wt en bra-
 23437 ken so waert te duchten datter malaet-
 23438 scap na comen soude Item si werden inden
 23439 iongen van menstrualighen bloede dair
 23440 si inden buke der moeder mede geuoedt
 23441 werden die welke mit craft der naturen
 23442 totten butensten verdreuen werden ende alsoe
 23443 werden si vander toecomender vresen
 23444 verlost. onderwijlen geuallet inden vol-
 23445 wassenen ende inden ouden die coertsen dat
 23446 die puustkens wt breken mit cracht der na-
 23447 turen die de materi des coertsen verdrijft
 23448 totten butensten der huut ende daer om en
 23449 salmen desen noch dien weder slach ma-
 23450 ken op dat die materi niet binnen geuoert
 23451 en wert want die materie bi na verwoedt
 23452 is nochtans salmen omtrent den oghen een
 23453 cleyne wederslach maken op dattet et-
 23454 ter der puusten dat ghesicht niet en quet-
 23455 se Mer in allen anderen steden sal die wi-
 23456 se medicus dye materie wtwaert trec-
 23457 ken alsoe seer als hi ymmermeer mach
 23458 sonder totten oghen want daer salmen-
 23459 se wederslaen Item dye voetster dye
 23460 sal haer wachten of dye medicus alsoe

23461 also wel inden cleyne als inden volwas-
 23462 sen dat si die puusten niet en breken om
 23463 ioecsels wil voer tijt of eer tijt is sonder-
 23464 linge int aensicht op datter ewelike niet
 23465 en bliue lelike liclaeuwen Item van veel
 23466 anderen saken wassen puustkens inden li-
 23467 ue nv van fleumatiger materien die wit
 23468 morwe ende vloyende sijn nv van coleri-
 23469 ker materien | ende dese sijn hart ende scarp
 23470 want die colerike humoer als die ghe-
 23471 goten is tusschen vel ende vleysch die o-
 23472 pent ende bijt ende wint int ouerste vander
 23473 huut puustkens sonder ghetalle mer si
 23474 sijn cleyne als een milien coern ende daer
 23475 om wert die passie vanden auctoren ghe-
 23476 heyten herpes milij of granulositas ende
 23477 so waer af dat si comen alsulke puustkens
 23478 ist dat si stedich sijn so moetmen die ma-
 23479 terie dye daer misdoende is purgeren
 23480 mit bequameliker medecinen daer ist dat-
 23481 tet lichaem vol quader humoren is soe
 23482 salmen bloet laten ter ader of coppen set-
 23483 ten ende baden in bade die drogende sijn
 23484 ende verterende ende men sal den sieken sme-
 23485 ren mit saluen die daer toe nut is
 23486 Dat lx. capitel van rudicheit inder vellen
 23487 **136** Scabies dat is rudicheit ende is cor-
 23488 rupci der huut die van corrupten
 23489 humoren gecomen is die tusschen vel ende
 23490 vleysch vergadert leyt als constantinus seyt
 23491 Die natuer cruudt die quade humoren
 23492 totten ouersten des lichaems op dat si
 23493 die binnenste ghesuuert moghen wer-
 23494 den die welke ist dat si subtijl ende nat sijn
 23495 so werden si lichteliken mit sweeten ende
 23496 mit roke gescheyden mer die groue bli-
 23497 uen onder die huut ende maken rudich-
 23498 eyt inden lichaem | ende als die humoer
 23499 also binnen gesloten is tusschen der huut
 23500 ende tvleysch | is si colerike ende heet soe

23501 brengt si droghe rude mit clinighen **137** mit
 23502 steecten ende mit ioecten ende is die humoer
 23503 fleumatich soe maect si wit groue ende
 23504 scuebighe rude sonder grote ioecsele Item
 23505 die vuchtighe rudicheit vol etters mit
 23506 ghenoechliker crouwinghe beteykent
 23507 heet bloet gemengt mitter colera. het
 23508 gheualt dicwijle van alte grote veruul-
 23509 linghe des lichaems Item dicwijle ge-
 23510 schiet van eenre siecten die daer voer ge-
 23511 weest heeft waer af dat dat verdruckin-
 23512 ghe der craften na volcht ende wassinghe
 23513 der oueruloedicheit ende in sommighen
 23514 menschen coemt rudicheit die in hem ver-
 23515 out ende dat coemt van ghebreck der mil-
 23516 ten ende dese gaet lichteliken af Item die
 23517 rudicheit salmen ghenesen mit drogen-
 23518 de dingen ende dye verteren ende suueren
 23519 binnen ende buten
 23520 Dat lxi. capitel van rudicheyt
 23521 **138** Impetigo is corrupci der humo-
 23522 ren die tusschen velle ende vleysch
 23523 sijn brengende den huut verwandelinghe
 23524 in mit ioecten want die colerike oueruloe-
 23525 dicheit die welke die huut besmet ende
 23526 werpt die roke totten ouersten des vley-
 23527 sche vanden binnensten leden ende veruult
 23528 die rudicheit mit alte cleyne puustkens
 23529 recht of si mit zemelen begoten waer
 23530 ende si sijn ghespleten ende ioeckelachtich
 23531 ende dese besmettinge coemt van alte gro-
 23532 ter coleriker materien of van melancoli-
 23533 ser trect si horen opganc als constantinus seit
 23534 ende si wort impetigo ghenoeemt want si
 23535 maect grote tintelinghe ende ioecte in dye
 23536 huut ende int vleysch | ende men hietse oeck
 23537 serpigo want si cruypt geliken enen ser-
 23538 pent dese maect om die huut oft een riem
 23539 waer so cruypt si Item dese twe passien
 23540 scillen nochtans als impetigo ende serpi-

23541 go want impetigo is van eenre wreder
 23542 ende vuerigher materien dan serpigo is
 23543 want si coemt van colera ende daer om is si
 23544 langwerpelt mit horen gaten ende droge
 23545 ende seer cleyn ende wort opwaert geuoert
 23546 alst vuer mer serpigo is min vierich ende
 23547 daer om en wert si niet opwaert geuoert
 23548 mer si omgordt die leden ende stretc haer
 23549 ouer al Dese passie salmen genesen mit
 23550 suffumigacien mit badingen die openen
 23551 ende die verteren ende die suueren ende mit sal-
 23552 uen men salze smeren mitten zape van a-
 23553 dick van vliederen ende mitten zape van le-
 23554 diken ende van duuenkeruel daer na sal
 23555 die sieke dicwijle baden in zoeten water
 23556 als constantinus seyt | oec seytmen dat teghen
 23557 dese rude is goet nochteren spekel van-
 23558 den mensche na deser passien volcht al-
 23559 toes bitterlike grote ioessel ende crouwin-
 23560 ghe sonder mate al ist dat ene wijl wel
 23561 genoechlic is mer na coemter een smer-
 23562 tinghe af altoes int eynde
 23563 Dat lxiiij. capitel van lazerie
 23564 **139** LEpra dat is malaetscap ende is een
 23565 gemeyn corrupci der leden ende der
 23566 humoren ende heeft sijn beghin vanden va-
 23567 ten als vanden aderen ende sijn complement
 23568 dat is sijn verbrenghinghe inden fontey-
 23569 nen of buten den vaten want wanneer
 23570 die voedelike humoren ghecorrumpeert
 23571 werden so werden oeck die leden ghe-
 23572 corrumpeert die van dier humoren ghe-
 23573 uoedt werden. Alle malaetcap heeft
 23574 hoer beghin principaliken vander cor-
 23575 rupcien der melancolyen waer af dat con-
 23576 stantinus seyt Lepra is een passie die cout ende
 23577 droge is comende vander swarter colera
 23578 ende vander heter die verrot is openbaren-
 23579 de in dat ouerste vander huut des licha-
 23580 mes ende sonderlinge in dat aensicht Item

23581 si wordt van vieren verrotten humoren mer
 23582 heten ende corrumpeerden | ende die verwan-
 23583 delt sijn inder swarter colera als die sel-
 23584 ue daer seyt Die putrefacti of verrottin-
 23585 ghe der humoren mitten welken die me-
 23586 lancolye ghemengt wordt om hare cou-
 23587 der ende drogher gedaenten die der ver-
 23588 rottinghe wederuecht en mach si niet
 23589 vervult werden inden aderen alsoe lan-
 23590 ghe dat si een merringe inden leden ma-
 23591 ken mocht daer die verrottinghe in vol-
 23592 brocht soude werden vanden welken dye
 23593 malaetscap coemt | want melancolia is
 23594 een humoer die een langhe merringhe
 23595 begheert eer si verrottet om hare har-
 23596 dicheyt wil ende om hare dichticheit wil
 23597 want waert dat si mit enigher auontu-
 23598 ren inden aderen verrottete so soude si bil-
 23599 liker coerts in brengen dan malaetscap
 23600 Item die malaetscap is vierderhande
 23601 na stedelike ondermenghinge der vier
 23602 humoren Die een speci is van puerre me-
 23603 lancolyen ende dese hiet elephancia ende is
 23604 ghenoomt naden groten elephant om
 23605 dat groot gebreck der suucten want dit
 23606 is die quaetste vanden vieren ende swaer-
 23607 ste te genesen Die ander speci wert van
 23608 melancolyen ende van fleumen ende dese hiet
 23609 tyria of serpentina ende is genoemt na ty-
 23610 rus den serpent want ghelikerwijs dat
 23611 dat serpent lichtelic sijn velle after laet
 23612 ende is scuebich alsoe is dese mensch dye
 23613 dese suuct heeft wort lichtelic ontuellet
 23614 int ouerste vander huut ende si werden ge-
 23615 scheyden in eenrehande scueben Die der-
 23616 de speci wert van melancolioser besmet-
 23617 tinghe des bloets ende men hiet dese al-
 23618 lopicia of vulpina want allopis in griex
 23619 is vosse in duytsche wes proprieteyt is
 23620 verhettinge des bloets inder leueren dat

23621 hi des somers sijn haer verliest also is oec
 23622 dese mensche die dese speci der malaet-
 23623 scap heeft dat hem sijn haren ontuallen van-
 23624 den wijnbraeuwen ende van anderen steden
 23625 des lichaems altemael Die vierde spe-
 23626 cie is die rode corruppeerde colera die
 23627 inden leden gecorrumpeert is mitter me-
 23628 lancolien ende dese wort gehieten leonina
 23629 vanden leeuwe | dat een heet ende een seer
 23630 wreet dier is also coemt dese specie der
 23631 malaetscap van alte heter humoren ende bo-
 23632 uen maten quaet ende bose | ende daer om in-
 23633 der manieren van enen leeuwe verderft si
 23634 ende corrodeert alle die leden dese vier spe-
 23635 cien der malaetscap hebben sommige ge-
 23636 meyn teykenen ende sommige sonder-
 23637 linge of speciael teykenen mitten welken
 23638 si onderlinge onderkent werden dese pas-
 23639 sie heeft natuerliken aldus sulke teyke-
 23640 nen haer vleysch is in hem kenliken ghe-
 23641 corruppeert ende die ghedaente wert ver-
 23642 wandelt ende die ogen werden gheront
 23643 ende die ogebraeuwen werden gerimpelt
 23644 ende si hebben dat aengesicht tintelende
 23645 ende sonderlinghe in leonina die nazeloc-
 23646 ken werden enghe ende werden te gader
 23647 ghetoghen ende die stemme wort heesch
 23648 ende sonderlinghe in elephancia | ende daer
 23649 worden veel knoestkens ende knorren in
 23650 tlichaem die cleyne hart ende ront sijn ende
 23651 daer om wort eenrehande onuoelicheit
 23652 der benen ende der andere vterste leden die
 23653 naghelen werden grof mit eenrehande
 23654 ongelikicheyt ende werden bi na scorft | ende
 23655 haer adem wort gecorrumpeert ende
 23656 van haren stanck werden die gesonde men-
 23657 schen dicwijle gecorrumpeert Item dat
 23658 ouerste vander huut ende vanden vleysch
 23659 wert also smerich waert datmen water
 23660 daer op gote dye huut en soude niet nat

23661 werden mer het glijdt af als van enen le-
 23662 der dat ghesmeert is onderwilen hebben
 23663 si ioecte mit rude onderwijlen sonder ru-
 23664 de mit menigerhande smetten of spoc-
 23665 kelen nv mit roden nv mit donckeren nv
 23666 mit swarten nv mit wittachtigen wer-
 23667 den si inden lichaem gestroyet | haer sche-
 23668 nen sijn vol puustkens ende smetten nv siet-
 23669 mense nv op een ander tijt en siedtmen-
 23670 der niet nv breken si buten wt | nv gaen si
 23671 diep int lijf Item ist dat ghi vint een gro-
 23672 te puust inden schenen onder die cleyne dat
 23673 is een teyken der gherechter malaet-
 23674 scap Item die teyken vander malaetscap
 23675 openbaren hem ghemeynliken inden v-
 23676 tersten leden als inden voeten inden han-
 23677 den ende inden aensicht ende in die verterin-
 23678 ghe ende verminringhe der musen vanden
 23679 lichaem sonder dese gemeyn condicien
 23680 der malaetscap so heeft een ygelic hoer
 23681 proper ende speciael specie der malaet-
 23682 scheyt want die speci naden leeuwe heb-
 23683 ben die hebben een swarte verwe soffra-
 23684 nich ende gheel ende die ogen meest barnen-
 23685 de ende wt blinckende ende oec seer beroer-
 23686 lic ende si hebben die huut serper ende meest
 23687 ghekennen ende gedeylt ende voer alle die
 23688 andere meer iokerich ende int eynde in al-
 23689 len leden meest gecorrumpeert Item
 23690 die ghene die allopiciam hebben die wer-
 23691 den alle hoers haers quijt inden hals
 23692 ende haer wijnbraeuwen heffen harde seer
 23693 ende haer oghen drinten ende werden root
 23694 ende hebben rode puustkens int aensicht
 23695 ende van haren puusten loept dicwijle
 23696 bloet mitten etter wt ende in sulken luden
 23697 wort die naze grof ende si verliesen den ro-
 23698 ke ende haer adem stinct ende si hebben gro-
 23699 te corrupci inden tantvleysch Item die
 23700 ghene die tyriam hebben naden serpent

23701 tyrus die hebben morwe knorren ende heb-
 23702 ben morwe ende witte huut ende gheheuen
 23703 ende een wederblinckende scuebicheyt ende
 23704 krijgen veel lusen Dese ende aldus sulke
 23705 hebben si quade condicien die haren oer-
 23706 spronc ende beghin hebben vander corrup-
 23707 ter fleumen als taye onreyn etterich spe-
 23708 kel ende die nazen bestopt ende deser gelijk
 23709 haer oghen tranen ende lopen om die vuch-
 23710 tighe resoluçie der oueruloedicheyt ende
 23711 si liden putrefacci dat is verrottinge der
 23712 lippen ende des tantvleysch ende si werden
 23713 hees ende dat bloet nader latinge vloyet
 23714 in een smeltige substanci ende dat datter
 23715 dicht is dat is wittachtich bleke ende alst
 23716 ghewasschen wort so wordet schier ghe-
 23717 coaguleert ende in enen groten hope Item
 23718 die gene die elephancia liden die heb-
 23719 ben een lodige verwe ende die ogebraeu-
 23720 wen ende die wijnbraeuwen ontuallen hem
 23721 die oghen werden geront die nazelocken
 23722 geengt die musen werden verteert ende dat
 23723 is gemeyn in allen drogen malaetscappen
 23724 meer dan in die vuchte ende si verliesen tvoe-
 23725 len der meester vingheren ende traechlic
 23726 wort si groot mer als si coemt so maect
 23727 si cloeuinge ende kenninge ende dat wtghe-
 23728 togen bloet is van donckere verwen ende
 23729 wort schier ghecoaguleert ende hoe dat-
 23730 ment meer wrijft hoe dattet swarter ende
 23731 harder wort ende midzen sijn daer oft wit-
 23732 te zeenken waren of telgeren van zenen
 23733 ende dat is ghemeyn in alle malaetscheit
 23734 Item die malaetscap coemt van meni-
 23735 gerhande saken behaluen den voerscre-
 23736 uen saken als van medewoningen ende
 23737 mede etinge der malaetscher ende datter
 23738 een mensche dicwijle mede spreect ende wan-
 23739 dert want het is een cleuende suuct en-
 23740 de venijnt die gene die daer bi sijn ende

23741 geuallet vanden toeganc eens wijfs die
 23742 vluchs bi enen malaetschen voer ghe-
 23743 weest had onderwijlen comet van cor-
 23744 rupten bloede des vaders die malaetsch
 23745 was want dese suuct erft die vader opten
 23746 zoen Onderwijlen comet oeck als ene
 23747 gewonnen wordt dat die vrouwe men-
 23748 struoës waer als van corrupten melck
 23749 eens wijfs die malaetsch is die een ionc
 23750 kint te suken gheeft daer dat kint ma-
 23751 laetsch af wert | onderwijlen comet van
 23752 dingen van buten als van venijnder luch-
 23753 ten van quader dyeten als van melancoli-
 23754 oser spisen die alte cout ende alte droghe
 23755 is van ossen vleysch ezels of beren vley-
 23756 sche ende deser gelike Onderwijlen van
 23757 spisen die alte heet sijn dagelicx als van
 23758 loke van peper ende van deser ghelijc On-
 23759 derwijlen comet van corruppeerder spi-
 23760 sen als van gortdatighen verken vleysch
 23761 ende van corruppeerden wijn onderwilen
 23762 van bitinge enichs venijns diers die de
 23763 substanci der leden corruppeerde van de-
 23764 sen ende van menigen anderen saken wert een
 23765 mensch wel malaetsch men machse qua-
 23766 liken genesen dan mitter godliker hant
 23767 na dien dat si volcomelic geconfirmeert
 23768 is nochtans machmense lappen ende boe-
 23769 ten dat si traechliker coemt Item die sie-
 23770 ke sal hem wachten van spisen die hem
 23771 deerlic sijn ende te voersten van spisen dye
 23772 swarte colera maken ende van spisen dye
 23773 heet bloet maken Ende men sal hem goede
 23774 ende bequaem dyete ordineren die niet hae-
 23775 stelic gecorrumpeert of verkeert en wert
 23776 Is daer bloet inder saken als allopecia so
 23777 salmen eerst bloet laten daer na mede-
 23778 cijn nemen die suuerende is Inden an-
 23779 deren sal farmacia dat is coppen setten
 23780 medecijn voer gaen daer na ist noot sal-

23781 men laten ter ader ende anders niet want
 23782 het soude anders hinderen als constantinus
 23783 seyt ende hi sal bequaem medecijn orbaren
 23784 ende plaesteren ende saluen van buten op dat-
 23785 men den quaden toeualen tegen coem
 23786 Item om die malaetscap te genesen of
 23787 te minsten te bedecken als platearius
 23788 seyt so is goet genomen een slange die
 23789 rodelachtich opten rugge is ende wit on-
 23790 der den buke ende die eerste toernich ge-
 23791 maect mit enen gardeken dat si haer ve-
 23792 nijnde schiete ende dan thoeft ende den start
 23793 af ghehouwen ende dan dat middelstuck
 23794 schoen ghewasschen ende tfel af gedaen
 23795 ende dat gheleyt in een vlessche mit wine
 23796 ende latense verrotten daer in ende alle dage
 23797 van dien wine gedroncken ende altoes mit
 23798 verschen wine tot elken toghe weder ge-
 23799 vult is goet tegen dese suuct ende datmen
 23800 die slange dagelix ate mit poreyen ge-
 23801 coect doet dat selue | dese medecijn is
 23802 nut in veel suucten alst openbaerde in e-
 23803 nen blijnden wes wijf den blinden gheern
 23804 doot gehadt had die den blinden dage-
 23805 lix van desen serpent teten gaf mit loke
 23806 gecoect op dat hi steruen soude | ende van
 23807 deser spisen sweete hi bouen maten ende
 23808 wert daer af siende
 23809 Dat lxiij. capitel van vleckinge des huyts
 23810 **140** MOrphea is een smettinge comen-
 23811 de inder huut vander corrupcien
 23812 des voetsels ende dat die malaetscap in-
 23813 den vleysch is dat is morphea inder huut
 23814 Item morphea is sommige wit vander
 23815 fleumen ende sommige swart vander me-
 23816 lancolien ende sommige rodelachtich van-
 23817 der colera ende vanden bloede ende dese die
 23818 welke van fleume coemt ende vander me-
 23819 lancolien is swaer te ghesesen mer die
 23820 vanden bloede is die is licht te genesen

23821 **141** Item dan is morphea ongheneselick
 23822 wanneer datmen mit eenre naelden int
 23823 aensicht steect datter dan gheen bloet
 23824 wt en gaet mer ist datter bloet wt gaet
 23825 soe seytmen dat si curabel is | morphea
 23826 is al inder huut mer lepra inden vleysch
 23827 ende inder huut Dese suuct en scheelt niet
 23828 veel vander roze int aensicht diemen gut-
 23829 ta rosacea hiet die welke dat aensicht be-
 23830 smet mit sommighen cleynen ende mor-
 23831 wen puustkens die comen ende werden ge-
 23832 wonnen van tayen humoren des bloets
 23833 daer colera mede onder die huut is In
 23834 deser passien salmen dat bloet en wech
 23835 trecken ende die humoren binnen suueren
 23836 vanden quaden daer na suffumigeren
 23837 ende baden | ende dat aensicht sal ghestoeft
 23838 ende gebayet werden ende als die zweet-
 23839 gater gheopent sijn soe sal die vule hu-
 23840 moer wt wazemen of die materi die dair
 23841 tusschen velle ende vleysch leyt daer nae
 23842 salmen die stede wasschen mit dinghen
 23843 die suueren ende droghen ende smerent mit
 23844 goeder saluen die daer toe dient Item
 23845 constantinus seyt dat teghen dese passi
 23846 goet is warm hasen bloet ende daer me-
 23847 de gesuuert want het verteert dat vuyl
 23848 bloet dat leyt tusschen vel ende vleysch ende
 23849 scheytet oec ende wederslatet Ende bo-
 23850 uen al is oec goet tot deser suucten du-
 23851 uenkeruel al in te baden ende syropen
 23852 daer af ghenomen want het suuert ru-
 23853 dicheyt puusten ende ioecte ende ver-
 23854 droecht die oueruloedighe humoren tus-
 23855 schen vel ende vleysch ende helpt die ge-
 23856 ne die ter lazerien gheset sijn
 23857 Dat lxx. capitel van passien comende van ve-
 23858 nijn of venijnde beten

23859 ¹⁴²SOnder die voerscreuen passien co-
 23860 met den mensche toe alte sware
 23861 passie ende vreselick ouermits den venijn
 23862 want dat venijn is den mensche contrari
 23863 van alle sijnre ghedaentou ¹⁴³ want het doot
 23864 vluchs ten si datmen vluchs boet doet
 23865 vanden venijn dat een coemt van corrup-
 23866 cien der spisen ende der drancken | een ander
 23867 coemt van bitinge der venijnder dieren
 23868 als der serpente ende sommige dieren der
 23869 welker tanden den mensheliken lichaem
 23870 een venijn sijn. Item dat een venijn is
 23871 heet ende droge als dat venijn van tyrus
 23872 ende vander ader ende van deser gelijc som-
 23873 mige is cout ende droge alst venijn vanden
 23874 scorpioen sommige cout ende vucht als van-
 23875 der spinnen | tvenijn vanden serpente
 23876 wort verkeert inder quaetheit als auicen-
 23877 na seyt int capitel vanden venijnden want dat
 23878 venijn vanden man is starker ende scarper
 23879 dan vanden wiue nochtans hebben die
 23880 wijfkens meer tanden dan die mannikens
 23881 vanden serpente ende daer om meynmen
 23882 dat si venijnder sijn als auicenna seyt Item
 23883 tvenijn vanden ouden is quader dan van-
 23884 den iongen ende tvenijn vanden groten is
 23885 quader dan vanden corten inden seluen ge-
 23886 slacht ende si sijn quader die inden geberch-
 23887 ten ende inden bosschen wandere dan die
 23888 biden ouere ende wateren wandere Item
 23889 tvenijn is quader dat vanden nochteren
 23890 dier coemt dan dat gheten heeft Item
 23891 het is quader ende scarper inden somer dan
 23892 inden winter ende si steken eer des mid-
 23893 daechs dan des morghens ende des
 23894 daechs eer dan des nachts. want dat
 23895 venijn wort ghescheyden al totten vter-
 23896 sten twelc inder couder tijt al in een ste-
 23897 de vergadert Ende al is dat sake dattet ve-
 23898 nijn van tyrus ende vander ader ende van som-

23899 migen anderen warm is | nochtans coemt
 23900 den luden die si bite coutheit ende hese-
 23901 kinge toe om die mortificaci dat is dye
 23902 dodinge ende lesschinghe der ingeboren-
 23903 re hetten ouermits contrariheit des ve-
 23904 nijns want die natuerlike hetten verwarmt
 23905 dat lichaem ouermits sijnre sprayinghe
 23906 ende onstekinghe die welke als si verduut is
 23907 eude ¹⁴⁴ gelescht mitter craft des venijns so
 23908 en verwarmt si die vterste niet waer af
 23909 dat hete venijn en vergadert dat warm
 23910 bloet des lichaems niet mer al resolu-
 23911 rende dodet dat lichaem al cleyn vander
 23912 hetten. Item tvenijn vanden basiliken
 23913 is van groter craften dattet alle dinc ver-
 23914 barnt daert op ontfengt wort alsoe lan-
 23915 ge alst inden lichaem is. want inden om-
 23916 meganck sijns hoels en wasset niet groens
 23917 ende het doot die vogelen die inder luchten
 23918 vlieghe ist dat si recht teghen sijn gat
 23919 vlieghe ende so doet hi alle dier dat bi hem
 23920 coemt Item auicenna vertelt van enen rid-
 23921 der die welke een glauie nam ende stack
 23922 den basiliken ende bleef daer verre af ende
 23923 nochtans viel hi dair neder ende bleef
 23924 vlucht doot mitten dier Item teykenen
 23925 van enen basiliken als een mensche daer
 23926 af ghesteken is sijn dese als groenicheit
 23927 alle des lichaems ende die haestelike
 23928 doot ende in die stede daer basiliscus woent
 23929 daer is alte quaden venijn vander aspis | si
 23930 doot den mensche dicwijle in twee of
 23931 in drie vren van wes bete dit die teyken
 23932 sijn die huut wort haestelic verwandelt
 23933 ende die sieke heeft veel nockinghe ende
 23934 rasch werden hem die leden cout | die oge-
 23935 leden sluten hem toe ende hi crijcht grote
 23936 starken dorst also dat den sieken dunct dat
 23937 hi van dorst steruen sal Item daer is een
 23938 venijn van eenre slangen dat spuens hiet

23939 want alle dinc dat leuende is dattet raect
 23940 mit sinen spekel dat dodet het doodt eert
 23941 gheuoelt wort nochtans voelt die ghe-
 23942 quetst is eerst omtrent sinen darmen int be-
 23943 ghin Item die gheraect is vanden ve-
 23944 nijn dien geualt duusterheit der oghen
 23945 ende slutinghe der ogen ende hollicheit gro-
 23946 te vake mitten cramp mit cromminge des
 23947 hals ende mit enen ongeordineerden pols
 23948 noch teghen dat venijn en baet geen me-
 23949 decijn dan verbarninge des leeds | want
 23950 die barninghe dwingt ende barnt die toe-
 23951 paden dattet tvenijn ter herten niet comen
 23952 en kan Item tvenijn van enen drake is
 23953 oec seer venijn ende quaet wes venijntheit
 23954 is meest inden start ende inden galle want
 23955 tlichaem lijdtter grote pine af die lippen
 23956 werden daer af geheuen ende hem coemt
 23957 groten hoeftweer toe ende donckerheynt
 23958 der ogen ende sijn verstant wort verderft en-
 23959 de die mensche wort te mael cranck Item
 23960 tvenijn vanden scorpioen is dodelic ten
 23961 si datmen haestelic te hulpe coemt het
 23962 maect barninge ende steecten omtrent den
 23963 lede daer die stecke is of steke ende alst bij-
 23964 der herten coemt so bezwijmt die men-
 23965 sche ende wort seer swetende ten lesten bindet
 23966 dat hert ende congeleert bloet ouermits sijn-
 23967 re coutheit vanden welken die doot vol-
 23968 ghent ende verderfnis eens diers soect be-
 23969 neden vanden scorpioen int leste boeke
 23970 Dat lxvi. capitel vande bete eens dollen
 23971 honts
 23972 **145** Die bete van enen verwoeden hon-
 23973 de is venijnt ende dodende want als
 23974 constantinus seyt Die hont is cout ende dro-
 23975 ge den welken die swarte colera bouen
 23976 gaet die welke als si verwandelt is ende ver-
 23977 vuylt ende si den lichaem bouen gaet maect
 23978 si den hont verwoet want als die roke ge-

23979 resoluert wert so venijnt si die herssen
 23980 vander swarter colera die thans ontsteken
 23981 is want als si loept ouer alle die leden so
 23982 maect sise al vol venijns ende als hi ye-
 23983 mant gebeten heeft ende sijn venijnde spe-
 23984 kel in die stede des beets gaet so wer-
 23985 den die humoren ende die gheesten ghe-
 23986 uenijnt ende so gaet dat venijn totter sel-
 23987 uer stede inden mensch daer dien hont
 23988 die verwoetheyt leyt als totter herssen
 23989 ende waert dat die mensch enen anderen
 23990 mensch voert beet die soude mede ver-
 23991 woedt werden waer af dat alsulken ve-
 23992 nijn quaet is ende seer vreselic daer om dat-
 23993 tet lange scuult ende oec daer om wantet
 23994 hem verre sprayt als vanden enen men-
 23995 sche vast voert totten anderen onderwi-
 23996 len sculet wel een heel iaer eert enen men-
 23997 sche reckeliken deert ende dan op dien sel-
 23998 uen dach ende op die selue vre dat hi ge-
 23999 beten was so coemt hem die razerie toe
 24000 dese venijntheit vernemen die ander hon-
 24001 den ende lopen en wech ende bassen op hem
 24002 op dat hi veruaert wesen sal als constantinus
 24003 seyt want si geuoelen wel dat hem dye
 24004 hont contrari ende deerlic is Item dese ra-
 24005 serie coemt hem dicwijle toe inden herfst
 24006 want dan wort die melancolie gemenich-
 24007 foudicht om der gelikenissen wil ende oec in
 24008 die leynten want ouermits die hetten des
 24009 tijts wort si ontbonden ende en wort niet ver-
 24010 teert ende also wort si ontfengt ende gaet o-
 24011 uermits der medetredinge ende stotinghe
 24012 ghins ende weder inden lichaem sonder die na-
 24013 tuer ende die tonge eens verwoeden honts
 24014 is alsoe venijnt want si maect den hont
 24015 al droncken ende mitten openen monde
 24016 hangt die tonge nederwaert ende soe waer
 24017 wat vander tonghen erghent int water
 24018 druupt so is dat water geuenijnt ende dye

24019 daer af drincken werden rasende Die an-
 24020 der proprieteyten des verwoeden honts
 24021 soeket beneden vanden honde Item die
 24022 menschen die van enen verwoeden honde
 24023 gebeten sijn die sien veruauerlike dinghen
 24024 in horen slaep ende si sijn verueerlick ende si
 24025 werden licht toernich sonder enige sake
 24026 ende si hebben anst dat si van anderen luden
 24027 ghesien sullen werden ende bassen gelijk
 24028 honden ende si vresen twater ende dan
 24029 wert dese passie cume genesen Hier toe
 24030 heuet constantinus geseyt | het sijn noch veel
 24031 ander venijntheden ende vresen der veninen
 24032 mer van deser wort gheseyt inder heyli-
 24033 ger scriften ende daer om willen wi van-
 24034 den anderen ouerslaen in desen wercks-
 24035 ken tot deser reysen ende dit is alleen aen
 24036 te dencken ende te merken dattet venijn
 24037 veel quaets doet inden lichaem want alle
 24038 sijn speci der naturen is der menscheliker
 24039 complexien contrari wanneer dattet macht
 24040 inden mensch crijcht ende maect alle die na-
 24041 tuer ende die geesten ongetempert ende cor-
 24042 rumpeert ende verandert die humoren ouer-
 24043 mits sijnre quaetheit ende scarpicheit en-
 24044 de vecht eerst dat edelste aen dat inden li-
 24045 chaem is als dat hart ende wederslaet den
 24046 geest der sielen ouermits sijnre scarpich-
 24047 eyt inder herssen ende bedroeft die instru-
 24048 menten der sinnen ende vercranct haestelic
 24049 haer werckinghe ende slaet ende wondt die
 24050 zenen ende venijnt die aderen ende die arte-
 24051 rien ende maect binnen barninge ende bitin-
 24052 ge ende onsteect die substancialighe vuch-
 24053 ticheyt des herten ende der leueren ende ver-
 24054 teertse ende verdroechtse altemael ende alst
 24055 die binnenste leden verbarnt so vercoudet
 24056 die butenste ende also verkeert ende doet dat li-
 24057 chaem swellen ende heffen ende onderwilen
 24058 wort dat lichaem bleeck onderwilen seer

24059 geuerwet onderwilen groen onderwi-
 24060 len swart mit menigherhande smetten
 24061 ende maect veel walghinghe inder magen
 24062 ende schiet doer die mit leuendige leden
 24063 mit sijnre scarpicheyt ende vretse ende ten les-
 24064 ten dodet want het brengt alle die leden
 24065 in sijnre ghelikenis als in venijntheden
 24066 ende dair om ist sorghelic die lichamen te
 24067 raken die gheuenijnt sijn ende ghestoruen
 24068 vanden venijn want ouermits der wt wase-
 24069 minghe so venijnden si alle dinghen die
 24070 bi hem comen Het geualt dicwijle dattet
 24071 venijn in hem seluen wantet vreselic van
 24072 naturen is | ende als een viant begheert
 24073 wort vander naturen niet om hem mer om
 24074 wat soets ende vrient der naturen daer me-
 24075 de gemengt is want dicwijle scuult die
 24076 craft des venijns onder die ghedaente
 24077 des soeten ende des dings dat wel smaect
 24078 ende daer om leert constantinus dat die men-
 24079 sche die vreest voer dat venijn en sal hem
 24080 alleen niet hoeden voer dat bitter mer
 24081 oec voer dat soete ende voir dat wel smaect
 24082 ende vanden ghesoutene ende vanden zueren
 24083 ende van deser ghelijc want onder alsulke din-
 24084 gen als die natuer onderwijlen begeert
 24085 scuult wel venijn onder Item constantinus leret
 24086 oec biden wercke kennen wanneer ve-
 24087 nijn in spise of in drancke genomen wort
 24088 **146** so wye dat in sijnre spise of dranck bar-
 24089 niighe voelde ende daer na haest volge-
 24090 de die cramp of heffinghe inden vinger
 24091 of inden naghel dat is een teyken van vol
 24092 venijns ende dodelic ende wanneer venijn al-
 24093 so ten vingeren openbaert dat is een tey-
 24094 ken dattet binnen ouer al gespreyt is van-
 24095 der rokinge des herten ende oec kentment
 24096 bi dat enen mensche dat spekel wt drijft ende
 24097 dat die lippen lelic werden ende als daer
 24098 hetten inder tongen is also dat druupt

24099 ende dat die oghen verdonckeren soe moet-
 24100 men seer haesten ter medecinen anders
 24101 souden si schier steruen Item het is een
 24102 gemeyn medecine teghen tfenijn dat-
 24103 men den mensche rasch doet spuwen op
 24104 dat die venijnde materi bouen of bene-
 24105 den ghesuuert mach werden | daer nae
 24106 driakel genomen die dat venijn verteren-
 24107 de is mit wine daer rute in ghesoden is
 24108 ende dat salmen doen drie dyeten langhe
 24109 daer na sal hi ghesuuert werden ende ghe-
 24110 baedt nae dien dattes venijns luttel of
 24111 veel is ende ten lesten sal hi bloet laten ter
 24112 ader ende men sal hem dyete ordineren dat
 24113 si gheuoedt moghen werden mit vetten
 24114 dinghen ende mit dinghen die de wegen
 24115 die ter herten gaen bestoppen op dat dye
 24116 venijnde wazem niet ter herten en ghan-
 24117 ghe ende in desen dinghen sijn goet grote
 24118 noten ende droge vighen want dese trecken
 24119 dat venijn na hem ende verterent ende daer om
 24120 sijn si goet voer den eten ende na Item con-
 24121 stantinus seyt dat balzem seer goet is mit
 24122 vrouwen sock tegen barninge ende zerich-
 24123 eyt van vnnijnden¹⁴⁷ dingen Item daer na
 24124 dat die driakel nerghent om geuonden
 24125 wert dan om des venijns wil dat in drier
 24126 manieren gemaect wordt want het ver-
 24127 droecht dat venijn ende verteert | daer gaen
 24128 veel dingen in die drogende sijn Item
 24129 het verdrijft venijn ouermits sijnre craf-
 24130 ten want het ontfaet veel dinghen in hem
 24131 die welke ouermits heymelike proprie-
 24132 teyten den venijn contrari sijn Item die
 24133 driakel conforteert die leden ende daer om
 24134 gheeft si hem craft te wederstaen tegen
 24135 die geweldicheyt des venijns ende daer
 24136 gaen veel dingen in die conforterende
 24137 sijn Ende ist sake datmen geen driakel heb-
 24138 ben en mach ende dair vrese int merren is

24139 so salmen loke nemen als constantinus
 24140 seyt | men salt quetsen ende men salt mit een-
 24141 re grouer hennen coken thent verteert
 24142 is of gebroken ende geuen hem tsoep drinc-
 24143 ken | want het wederstaet den venijn ende
 24144 saefticht wonderliken seer die binnen-
 24145 ste barninge ende daer om hietmen tloke
 24146 driakel der keerlen dat is der starker lu-
 24147 den Men seyt oec dattet sap vander hen-
 24148 nen goet is teghen tfenijn sonder loke
 24149 als constantinus seyt Men seyt oeck int boe-
 24150 ke der simpelre medecinen dat si den ve-
 24151 nijn weder vechten dat venijn na hem
 24152 treckende vanden binnensten leden ouer-
 24153 mits der hetten ende der subtilicheyt sijn-
 24154 re substancien als die haen ende die hen-
 24155 ne op gesplit ende op tfenijn gheset of ge-
 24156 leynt sommige wederuechten mit gheli-
 24157 kenis ende mit subtilicheden hore substan-
 24158 cien tegen die substanci des venijns en-
 24159 de daer om ouermits hore ghelikenis
 24160 trecken si dat venijn na hem alst vleysch
 24161 van tyrus ende sommighe componerende
 24162 dinghen of slechte cruden wederstaen den
 24163 venijn ouer hare verborghenre proprie-
 24164 teyten ende mit crachten als calamentum
 24165 tsap vanden coel coerne der catten wicken
 24166 yperiton korsse wijnrute soute porreye
 24167 hoelwortel noten die wortel van aspera-
 24168 gus ende sijn zaet dyptannus balsanum edic
 24169 bloet van enen haze tmele vander ezelin-
 24170 nen vrijn van kinderen | ericius dat is een
 24171 eghel hertscullen ende ezelscullen ghe-
 24172 droecht ende gedroncken | beuersijn | loke
 24173 ganciaen | mente ende noch veel andere
 24174 ende wanter veel vresen der venijntheyt
 24175 sijn so heeft die godlike goetheyt veel
 24176 boeten daer tegen gegeuen | mer hier is bi
 24177 gelikenisse genoech geseyt op dese tijt.
 24178 Dat lxxvij. capitel vande remedien daer tegens

24179 **148** Teghen die bete eens verwoets
 24180 honts ende der ander veeijnder **149** die-
 24181 ren pleechtmen daer toe te setten van-
 24182 den wijsen meesters wonden mit viere of
 24183 mit yser op dattet venijn wt lopen mach
 24184 als men tbloet wt trect | ende men pleecht
 24185 oec egelen ende copen te setten op dat-
 24186 tet bloet vanden binnensten ghetoghen
 24187 mach werden ende men pleecht van binnen
 24188 dese dingen te geuen als simplicia of com-
 24189 posita of driakel die den venijn weder-
 24190 staen ende van buten te plaesteren op sulke
 24191 zeren als noten gestoten mit loke rute
 24192 ende sout ende die noten sijn oec goet gege-
 24193 ten ende op die zere stede geleyt Item dyas-
 24194 corides seyt dat die riuier creeften mit-
 24195 ten voerscreuen dingen hebben een verborghen
 24196 doecht tegen die beten der venijnder die-
 24197 ren ende daer om leert constantinus datmen alsul-
 24198 ken luden geuen sal driakel mit water van
 24199 riuier creeften Item die assche van dier
 24200 creeften is een goede medecijn mit gan-
 24201 ciaen tegen tfenijn of tegen die beten der ve-
 24202 nijnder dieren ende tegen den beten eens
 24203 rasende mensche ende sonderlinge sijn dese
 24204 goet tsap van caprioli ende van oyiuyt rute
 24205 note loke soute telgheren vanden vige-
 24206 boem mente wicken alle dese of sommi-
 24207 ge mit edick ende mit honich sijn goet op
 24208 venijnde beten als constantinus seyt | alle de-
 24209 se dinghen trecken tfenijn na hem ende o-
 24210 uermits hare warmte ende droeheyden
 24211 scheyden sijn ende verderuent ende verterent Item
 24212 **150** tegen des scorpioens bete ende tegen die
 24213 steecte is goet olye daer scorpioenen in
 24214 gestoruen sijn of gecoect ende dien olye ge-
 24215 smeert die venijnde stede is goet | ech-
 24216 ter kanmen den scorpioen krijghen diet
 24217 gedaen heeft dien salmen op tgat doot
 24218 wriuen ende bijndenen daer op een vre of
 24219 twee so geneest die mensch want dat ve-

24220 nijn coemt weder daer in daert wtghe-
 24221 gaen was Item seyt constantinus dat ossen bo-
 24222 ter is seer goet tegen tfenijn vanden scor-
 24223 pioen want die boter bestoppet ouer-
 24224 mits hare smericheit ende ouermits hare
 24225 hetten soe scheytse ende verteert ende ouer-
 24226 mits hare slimicheit soe suuertse ende
 24227 wischet af Item die boter gegeten climt
 24228 totter herten ende die riuier creeften sijn
 24229 oec goet ist datmense siet of braet onder
 24230 den asschen ende dat si ghegeuen werden
 24231 mit ezels melc als constantinus seyt totten sel-
 24232 uen is goet beuerzijn mit sulfur als die
 24233 selue seyt want si sijn beyde hete ende dro-
 24234 ge inden vierden grade | ende daer om sijn si
 24235 goet teghen dat coude venijn want si schey-
 24236 den ouermits der hetten ende si verteren ouer-
 24237 mits der droechten Item tegen den bete der
 24238 slangen of des serpents die inden busschen
 24239 sijn of inder duysternis of der aderen so sal-
 24240 men eerst dat venijn wt halen mit copen
 24241 of mit enige andere maniere ende daer na
 24242 salmen geuen driakel mit wine daer gan-
 24243 ciaen in ghesoden is of rute of mente ende
 24244 men sal op die wonde ende bijder wonde al om
 24245 driakel smeren dat selue machmen doen
 24246 mit soute ende mit loke te gader gewreuen
 24247 ist datmen gheen driakel en heeft ende men
 24248 sal tzieke lit int beghin seer stijf binden
 24249 daer die bete of die steke is op dat die ro-
 24250 ke des venijns niet vriliken scoren of wt bre-
 24251 ken totten binnensten leden ende van binnen sal-
 24252 men dingen geuen die den venijn wederstaen
 24253 oec seyt constantinus dat tegen desen venijn sijn
 24254 goet die herssen vander hennen ende die dreck
 24255 vanden lammeren ende tsap vanden telgeren der
 24256 ap-
 24257 pelen van garnaten dese alle doen dat venijn
 24258 scheyden ende helpent verteren als die commen-
 24259 tator seyt Ende hier is genoeg geseyt van-
 24260 den veninen ende van sijnre boeten
 Dat lxxvij. capitel vander medecinen.

24261 **151** OM medecijn te gheuen teghen me-
 24262 nigerhande suucten die bequaem
 24263 ende goet sijn die wijse ende voersienige me-
 24264 dicus die behouet hem nauwe te voer-
 24265 sten in allen dinghen mit groter naerstich-
 24266 eyt want het en is gheen dinc dat den sie-
 24267 ken meer hindert dan die versumenis
 24268 der meysteren ende haer onwetenscap want
 24269 die meyster moet weten van dinghen die
 24270 geuallen sullen op dat hi naerstich si in
 24271 dien dinghen die ter meysterien beho-
 24272 ren ende in allen moet hi wijs wesen | dye
 24273 meyster moet sien dat hi wijsliken wer-
 24274 ke hi moet die complexien der menschen
 24275 kennen ende die maescelen ende die vergade-
 24276 ringhe also wel moet hi kennen die scep-
 24277 penissen der leden als der humoren ende
 24278 maniere vanden tiden vanden gheslachten
 24279 ende vanden etaten Item die mede-
 24280 cijn sal des somers anders wesen dan
 24281 des winters ende oec anders inden begin
 24282 der suucten dan inden staet ende anders in-
 24283 den afganck der suucten dan int middel
 24284 als inden staet ende die kinder willen een
 24285 ander medecijn hebben dan die luden van
 24286 lxx. of van lxxx. iaren ende ander mede-
 24287 cijn die xlv. iaren of van lx. dan die van
 24288 xxx. iaren sijn Ende die man wil ander me-
 24289 decijn hebben dan dat wijf Die meyster
 24290 moet oec kennen die sake waer af dat dye
 24291 suucten comen ende die teyken der suuc-
 24292 ten ende die toeuallen der sonderlinger siec-
 24293 heyden anders en mach dye medecijn
 24294 nymmermeer gheheuen **152** werden dat si
 24295 zeker mach wesen | men moet oec ken-
 24296 nen die complexien der dinghen die inder
 24297 medecinen gaen ende hoer doechden en-
 24298 de haer werckinghen want waert dat hi
 24299 niet en kende welcke medecine simpel
 24300 is of gecomponeert of cout of hete ende

24301 welc dat lichaem verwandelt ende welc dat-
 24302 ter ghesont is ende welc die siecheyt ge-
 24303 neest ende welc datter laxeert of stopt die
 24304 dese dinghen niet vast en heeft dye en
 24305 mach niet vriliken werken mitter medeci-
 24306 nen ende dair om ist den meysters noot dat
 24307 si kennen moeten alle die dinghen ende die cru-
 24308 den die ter medecinen behoren ende hoe
 24309 dat si schelen in horen graden als welck
 24310 dat hete is of droge of vucht of cout in-
 24311 den vierden grade en wil hi niet dwalen
 24312 in sijnre officien Item hi moet weten die
 24313 lancheyt der suucten ende dat haer contra-
 24314 ri is ende die grootheit ende die ghedaente
 24315 ende die starcte des sieken ende sijn cranc-
 24316 kicheyt want die suucte die lange ghe-
 24317 weest heeft die behoef eenre starckerre
 24318 medecijn dan die nuwe is | die simpel suuc-
 24319 te salmen mit simpel medecinen gene-
 24320 sen ende die dubbelde suuct of die conpo-
 24321 neerde suucte mit gecomponeerder me-
 24322 decinen die hem contrari sijn beyde als
 24323 die suucte van hetten coemt so salmense
 24324 cureren mit coelen dinghen ende also ver-
 24325 keert want die simpel medecijn geneest
 24326 selden die ghecomponeerde suuct Item
 24327 wanneer die meyster siet dat die suuct is
 24328 van veruultheyden so sal hi den lichaem yde-
 24329 len van dier quader materien ende is die suuc-
 24330 te van ydelheden so sal hi den lichaem
 24331 genesen mit veruullinge Item dat ambocht
 24332 eens goeden meysters sal wesen dat hi sub-
 24333 tiliken eerst onderuraghe vanden sieken
 24334 hoe dat hem die suuct eerst aen quam ende op
 24335 wat tide of vre ende sal vragen om alle ge-
 24336 stant hi sal den sieken naersteliken aen-
 24337 sien ende betasten hem sinen pols ende besien
 24338 sijn vrijn | ende oeck die groue vrijn sal
 24339 hi mede besien ende als hi dan die sake
 24340 der suucten kent of dye materi diep leynt

24341 soe sal hi dinghen oerbaren die trecken-
 24342 de sijn als of die materi lage inden vter-
 24343 sten leden so sal hi hem pinigen die ma-
 24344 teri te trecken totter magen op dat si dan
 24345 te lichteliker wt gheleydt mach werden
 24346 Item ist dat die materi hart is ende dicht
 24347 in een so sal hi oerbaren medecinen die
 24348 verduwende sijn ende die scheydende ende in-
 24349 snidende sijn op dat die materi also ghe-
 24350 morwet mach werden ende dat si alsoe te
 24351 lichteliker wtgeleydt mach werden en-
 24352 de als die materie wel verduut is ende inder
 24353 maghen vergadert so sal hi laxatiue ghe-
 24354 uen op dat si daer mede wtghecroden
 24355 mach werden ander ¹⁵³ mit spuwen of mit ca-
 24356 merganck of mit sweten ende als die ma-
 24357 teri wel geydelt is so sal hi geuen dinghen
 24358 die den sieken weder conforteren op dat
 24359 die natuer die seer gecranct was vander
 24360 geweldicheyt der medecinen weder ghe-
 24361 starct mach werden ende als die natuer we-
 24362 der gestarct is so sal hi gheuen den sieken
 24363 dinghen die de leden ende die craften weder
 24364 voncken op dat si weder krijgen mogen
 24365 dat si verloren hadden als in vleesch ende in
 24366 bloede Ende dit leste sal hi alleynsken doen
 24367 ende sonder haest mit eenre ghetemperder
 24368 ende bequameliker dyete want die natuer
 24369 pleecht seer ghierich te wesen inden men-
 24370 schen die aldus geydelt sijn ende daer om
 24371 moeten hem dese seer wachten dat si hem
 24372 niet en verazen of dat si meer in nemen dan
 24373 si verduwen mogen ende ten lesten als dye
 24374 natuer weder gecomen is in horen eersten
 24375 staet so salmen hem dinghen gheuen die
 24376 voerhoedende sijn die gesontheyt op dat
 24377 die ghene die daer genesen is niet weder
 24378 in die selue suuct en val of in een quader
 24379 ende alsulke dinghen sijn badinghen latin-
 24380 ghe electuarien gematigen arbeyt want

24381 alle dese dinghen verwecken die natuerli-
 24382 ke hetten ende si ontladen die natuer van-
 24383 der oueruloedicheyt der quader humoren
 24384 ende si helpen totter verduwinghe ende star-
 24385 kense ende ist dat die materie alte vloyen-
 24386 de is als alte slap so sal die sieke oerba-
 24387 ren die dwinghende ende droghende sijn
 24388 ende wederslaende ende als die materi ge-
 24389 bonden ende gedwonghen is soe pleecht
 24390 die beheyndighe meyster te gheuen een
 24391 bequamelike laxatiue medecijn die die
 24392 humoren wt leyt die eerst ontbonden wa-
 24393 ren mer nv ghedwongen op dat si daer
 24394 niet bliuen souden of tot anderen leden
 24395 lopen en mochten ende daer verrotten ende
 24396 alsoe mochten si den coerts of een ander
 24397 suuct in brenghen Item die bijndinghe
 24398 der humoren ende die wederslaninghe
 24399 pleecht alleynsken te gheschien op dat
 24400 die materi die also haestelic wederslagen
 24401 worde niet lopen en soude tot enigen an-
 24402 deren leden dat edel waer ende daer meer-
 24403 re pijn maken mocht ende dye purgacien
 24404 pleecht men oec te doen al onderschieten-
 24405 de als nv wat ende efter wat Item die me-
 24406 decijn pleecht te geschien in drien ma-
 24407 nieren | als ontbijndinghe bijndinge en-
 24408 de wederstarkende anter dye vervult sijn
 24409 werden ontbonden of die ontbonden sijn
 24410 werden ghebonden of ghedwonghen
 24411 of die inden lichaem verloren sijn wer-
 24412 den weder verset of ghestarct Item du
 24413 selste vergaderen mit corten sin vten voir-
 24414 screuen dinghen dat die medicus sal dye
 24415 sieke dicwijle versoeken ende ondertasten
 24416 die saken der siecheyt ende om allen ghe-
 24417 stant hoe dat hem die sieke oec regiert | ende
 24418 hi sal menigerhande medecine bi hem heb-
 24419 ben ende hi en sal hem niet ontsien alle die
 24420 leden des sieken te tasten sijn si scamel

24421 of onscamel of heymelic of openbaer ende
 24422 sal die saken altoes wel troesten ende soe
 24423 wat hi doet alle sal hijse zoetelic ende saef-
 24424 telic handelen ende hi en sal den sieken oec
 24425 also seer niet sparen screyt hi of huylt hi
 24426 hi sal hem sijn oerbaer altoes doen | ist
 24427 mit sniden of mit barnen of mit deser ge-
 24428 lijck ende is die medecijn alte bitter soe sal-
 24429 mense soetigen mit suker of mit ande-
 24430 ren dingen hi sal den sieken spenen ende
 24431 breydelen van eten ende van drincken nae
 24432 dien dat die suuct is Item dat vule vleysch
 24433 sel hi af corroderen of afhouwen na dien
 24434 dat die corrupci is ende sal dat etter drogen
 24435 ende suueren Ende nader barninghe of cor-
 24436 rosuien salmen daer weder op legghen
 24437 dinghen die saeftigen Ende als die won-
 24438 de of dat seer scoen ende suuer is so salmen
 24439 daer vleysch in winnen ende slutense toe ende
 24440 want die quaetheit die inden liue is meer
 24441 quetst dan die butenste so salmen binnen
 24442 nemen dingen die verduwen ende saeftigen
 24443 die harde ende dye corruppeerde materie
 24444 als oximel of syrupus acetosus Eerst
 24445 scheyden dese ende insniden ende al verdu-
 24446 wende bereyden si die materie ten wtgan-
 24447 ghe want also geseyt wort int begin van-
 24448 **154** den amphorismen | men moet die derdu-
 24449 wende dinghen meysteren ende beroeren die
 24450 niet raeuwe en sijn ende als die materie wel
 24451 verduwet is om die wt te driuen soe is die
 24452 treckende medecijn te abelre die humo-
 24453 ren na haer te trecken ter magen die ver-
 24454 staen of sijn als inden vtersten leden Ende
 24455 daer toe sijn goet sommige bitter dingen
 24456 als yerapigra ende yeralogodion ende ander
 24457 medecinen die mit aloe ghemengt sijn
 24458 want die bitter dingen gaen lichtelicste
 24459 totten vtersten leden | ende purgeren meer
 24460 dan die ander medecinen doen ende als die

24461 natuer dan aldus verduwet is ende aenge-
 24462 haelt so salmen dan een laxetijf gheuen
 24463 die alle dat ander wt crudet ende suuert al-
 24464 te mael als voer geseyt is Item ypocras
 24465 seyt veel ende haestelic die materi te verdri-
 24466 uen of te verwarmen of te vercouden is be-
 24467 driechelic ende te mael viant der naturen con-
 24468 trari etcetera daer om sal een wisen meyster
 24469 merken die natuer des sieken | ende die ste-
 24470 de der materien ende oec die craften des sieken
 24471 ende daer na sal hi die medecijn verwande-
 24472 len want is dat sake dat die humoer die
 24473 daer inden lichaem misdoende is ghe-
 24474 ydelt wort dat helpt den sieken seer ende en
 24475 wert si niet geydelt so wert die sieke lan-
 24476 ger gequelllet als ypocras seyt
 24477 Dat lxi. capitel van die aentreckende mede-
 24478 cine
 24479 **155** Die aentreckende medecijn werc-
 24480 ket nader subtilicheyt ende nader hetten der
 24481 substancien want si schiet lichteliker doer
 24482 ouermits hore subtilicheit wil ende ouer-
 24483 mits der hetten so trect si die humoren na
 24484 haer so wat dingen datter diep steken ist
 24485 yser of houte of humoren Item wanneer
 24486 die materi hardt ende dicht inden liue leg-
 24487 gen so sijn die verduwende dinghen alte
 24488 goet die de harde materi weyken in sni-
 24489 den ende scheyden als sijn oximel ende sim-
 24490 plex ende compositum ende die ander syropen die
 24491 welke alle gader die materi bereyt maken
 24492 wt te driuen mit medecinen Item die mede-
 24493 cijn die laxerende is purgeert onderwilen
 24494 die verduwende die materie ontbijnden-
 24495 de ende aentreckende als die scamoney ende
 24496 sommige laxeren ouermits hare sli-
 24497 micheit wil mit wellicheden als mercu-
 24498 riales ende pappelen ende deser gelijck ende som-
 24499 mighe mit scarpicheden dye humoren
 24500 doerschietenden als euforbium sommige

24501 ¹⁵⁶mit sijnre limicheden druckende ende dwin-
24502 gende als mirabolani sommige mit sijn-
24503 re souticheden bitende als tzaet van mel-
24504 den sommighe mit sijnre soeticheit en-
24505 de vuchticheyt den darmen instortende als
24506 cassiafistula Item die dwingende mede-
24507 cijn mit den genen die cout ende grof sijn in-
24508 der substancien waer af dat die coude delen
24509 te samen vergagert ¹⁵⁷werden als die gallen on-
24510 derwijlen wint si groue humoren want si
24511 dwingen beslutende ende confterende die
24512 houdende craft als esula ende sommige
24513 stempen flecht ¹⁵⁸bloet als coral bolus e-
24514 mathices bredeweghe ende deser ghelijc
24515 sommige den buke als queden moerbes-
24516 sen rozen ende deser gelijc Item die mede-
24517 cijn die coagulerende is of hardende dye
24518 moet werken bi dingen die seer cout sijn
24519 ende droge of vucht als psillium huusloeck
24520 portuleyn ende nascaden Item die medecijn
24521 die morwende is werct bi dinghen dye
24522 middelbaer warm sijn ende seer vucht ende
24523 also oec die ripende sijn Item die medeci-
24524 nen die openende sijn ende barnende en-
24525 de dunnende die sullen hete ende droghe
24526 wesen Item die suuerende medecijn werct
24527 ontbijndende als calamentum of morwen-
24528 de als cassiafistula ende pappele of die
24529 vulnis af wisschen ouermits hare aer-
24530 dicheit Item het sijn veel ander medecinen
24531 ende menigerhande specien als die doden
24532 vreten barnen openen scheyden wederslaen
24533 saeftigen ende deser gelijc vanden welken
24534 getracteert wert int boeke vander simpel-
24535 re medecinen mer hier willen wi dat eyn-
24536 de laten vanden proprieteyten der suucten
24537 ende vanden condicien der medecinen na
24538 dien dat desen wercsken toebehoert

Glosses

- 1 In druk alleen de representant (punt).
- 2 N Initiaal: lombarde, 6 regels hoog (04-09), met representant (06), met penwerk.
- 3 met Lees: niet?
- 4 V Lombarde, 2 regels hoog (25-26), zonder representant.
- 5 onsmalicheyt Lees: onsmakelicheyt.
- 6 D Lombarde, 2 regels hoog (23-24), zonder representant.
- 7 R Lombarde, 2 regels hoog (34-35), met representant.
- 8 sonderlinge Lees: sonderlinge.
- 9 D Lombarde, 2 regels hoog (17-18), met representant.
- 10 aismen Lees: alsmen.
- 11 A Lombarde, 2 regels hoog (24-25), met representant.
- 12 placearius Lees: platearius.
- 13 D Lombarde, 2 regels hoog (33-34), met representant.
- 14 Dat vij. capitel vande schemeringe des gesichts In druk 'ge- sights', waarvan 'sights' op de volgende regel staat (34), rechts uitgelijnd.
- 15 D Lombarde, 2 regels hoog (34-35), zonder representant.
- 16 V Lombarde, 2 regels hoog (29-30), zonder representant.
- 17 D Lombarde, 2 regels hoog (17-18), zonder representant.
- 18 appoplexie Lees: appoplexie.
- 19 In druk alleen de representant (punt).
- 20 I Lombarde, 2 regels hoog (11-12), met representant.
- 21 menigherhan Lees: menigherhande.
- 22 hindereude Lees: hinderende.
- 23 D Lombarde, 2 regels hoog (25-26), met representant.
- 24 coustantinus Lees: constantinus.
- 25 om In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
- 26 zwaericht Lees: zwaericheit.
- 27 vlstandicheden Lees: vulstandicheden.
- 28 een In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
- 29 te In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
- 30 verwarmende In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
- 31 S Lombarde, 2 regels hoog (12-13), met representant.
- 32 P Lombarde, 2 regels hoog (09-10), met representant.
- 33 vandes In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
- 34 onberoeric In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
- 35 platearium Lees: platearium.
- 36 D Lombarde, 2 regels hoog (09-10), met representant.
- 37 D Lombarde, 2 regels hoog (37-38), met representant.
- 38 E Lombarde, 1 regel hoog (40), met representant.
- 39 D Lombarde, 2 regels hoog (20-21), zonder representant.
- 40 D Lombarde, 2 regels hoog (27-28), zonder representant.
- 41 C Lombarde, 2 regels hoog (19-20), met representant.
- 42 S Lombarde, 2 regels hoog (13-14), met representant.
- 43 diugen Lees: dingen.
- 44 P Lombarde, 2 regels hoog (17-18), met representant.
- 45 gebroken Lees: geroken.
- 46 D Lombarde, 2 regels hoog (35-36), zonder representant.
- 47 steecten De n staat ondersteboven.
- 48 qnader Lees: quader.
- 49 D Lombarde, 2 regels hoog (02-03), zonder representant.

- 50 D Lombarde, 2 regels hoog (10-11), zonder representant.
- 51 L Lombarde, 2 regels hoog (02-03), met representant.
- 52 R Lombarde, 2 regels hoog (05-06), met representant.
- 53 ean Lees: ende.
- 54 S Lombarde, 2 regels hoog (30-31), met representant.
- 55 D Lombarde, 2 regels hoog (39-40), zonder representant.
- 56 bloetzukinke Lees: bloetzukinge.
- 57 I Lombarde, 2 regels hoog (34-35), zonder representant.
- 58 emoptoyci Lees: emptyoyci.
- 59 hetcen Lees: hetten.
- 60 P Lombarde, 2 regels hoog (15-16), met representant.
- 61 poperre Lees: properre.
- 62 T Lombarde, 2 regels hoog (16-17), met representant.
- 63 benende Lees: beuende.
- 64 F Lombarde, 2 regels hoog (16-17), zonder representant.
- 65 E Lombarde, 2 regels hoog (28-29), met representant.
- 66 sius Lees: sins.
- 67 xlijj. Lees: xxxiiij. Vergelijk index, 3vb17.
- 68 E Lombarde, 2 regels hoog (13-14), met representant.
- 69 37 Handgeschreven tekst na 'sijn', met golflijntje ter uitvulling: 'Siet Capitel 43'.
- 70 F Lombarde, 2 regels hoog (39-40), zonder representant.
- 71 oueruledighen Lees: oueruloedighen.
- 72 vutht Lees: vucht.
- 73 veruyt Lees: veruuyt.
- 74 V Lombarde, 2 regels hoog (32-33), met representant.
- 75 D Lombarde, 2 regels hoog (12-13), zonder representant.
- 76 Dat xxxviiij. capitel van de terciane ende teykenen ende remedien In druk staat 'Dat xxxviiij. capitel' op de vorige regel (39), achter 'ethica'.
- 77 T Lombarde, 2 regels hoog (01-02), met representant.
- 78 dunuicheit Lees: dunnicheit.
- 79 Q Lombarde, 2 regels hoog (13-14), met representant.
- 80 F Lombarde, 2 regels hoog (09-10), met representant.
- 81 veruyt Lees: veruuyt.
- 82 veruyt Lees: veruuyt.
- 83 veruyt Lees: veruuyt.
- 84 D Lombarde, 2 regels hoog (10-11), zonder representant.
- 85 enutricius Lees: emitriceus.
- 86 enutricius Lees: emitriceus.
- 87 midbelste Lees: middelste.
- 88 H Lombarde, 2 regels hoog (04-05), met representant.
- 89 34 Handgeschreven tekst na 'maghen': 'Als Capitel 34'.
- 90 D Lombarde, 2 regels hoog (35-36), zonder representant.
- 91 B Lombarde, 2 regels hoog (21-22), met representant.
- 92 appeticus Lees: appetitus.
- 93 draghen De r staat ondersteboven.
- 94 S Lombarde, 2 regels hoog (07-08), met representant.
- 95 ghe- heuen In druk een punt in plaats van het afbrekingsteken.
- 96 V Lombarde, 2 regels hoog (28-29), zonder representant.
- 97 ouderwijlen Lees: onderwijlen.
- 98 endr Lees: ende.
- 99 D Lombarde, 2 regels hoog (35-36), zonder representant.
- 100 die de Lees: die.

- 101 D Lombarde, 2 regels hoog (18-19), met representant.
102 ver Lees: der.
103 breegt Lees: brengt.
104 O Lombarde, 2 regels hoog (15-16), met representant.
105 In druk alleen de representant (punt).
106 L Lombarde, 2 regels hoog (35-36), zonder representant.
107 twlec Lees: twelc.
108 I Lombarde, 2 regels hoog (02-03), met representant.
109 qualiteteyten Lees: qualiteyten.
110 eude Lees: ende.
111 lv. Lees: lij. Vergelijk index, 3vb40.
112 H Lombarde, 2 regels hoog (37-38), met representant.
113 eude Lees: ende.
114 die de Lees: die.
115 E Lombarde, 2 regels hoog (29-30), met representant.
116 verwanderlinge Lees: verwandeling.
117 D Lombarde, 2 regels hoog (04-05), met representant.
118 dyee Lees: dye.
119 outhoudens Lees: onthoudens.
120 lichtelitste Lees: lichtelicste.
121 A Lombarde, 2 regels hoog (14-15), met representant.
122 ende ende Lees: ende.
123 G Lombarde, 2 regels hoog (37-38), met representant.
124 P Lombarde, 2 regels hoog (11-12), met representant.
125 dat Lees: niet.
126 Dat lvijj. capitel vander apostemen In druk staat 'Dat lvijj.' op de vorige regel (38), achter 'mate', en staat 'capitel vander apostemen' op de volgende regel (39), rechts uitgelijnd.
127 A Lombarde, 1 regel hoog (39), met representant.
128 sonver Lees: sonder.
129 antax Lees: antrax.
130 morweu Lees: morwen.
131 canker De a staat ondersteboven.
132 V Lombarde, 2 regels hoog (11-12), met representant.
133 eude Lees: ende.
134 hen Lees: hem.
135 P Lombarde, 2 regels hoog (39-40), met representant.
136 S Lombarde, 2 regels hoog (27-28), met representant.
137 clinighen Lees: clinghen.
138 I Lombarde, 2 regels hoog (21-22), met representant.
139 L Lombarde, 2 regels hoog (24-25), met representant.
140 M Lombarde, 2 regels hoog (30-31), met representant.
141 In druk alleen de representant (punt).
142 S Lombarde, 2 regels hoog (01-02), met representant.
143 ghedaenteu Lees: ghedaenten.
144 eude Lees: ende.
145 D Lombarde, 2 regels hoog (34-35), met representant.
146 barnijghe Lees: barninghe.
147 vnnijnden Lees: venijnden.
148 T Lombarde, 2 regels hoog (01-02), met representant.
149 veeijnder Lees: venijnder.
150 34 Handgeschreven teken in linkermarge (34): 'l'.
151 O Lombarde, 2 regels hoog (01-02), met representant.

152 gheheuen Lees: ghegheuen.

153 ander Lees: anter.

154 derduwende Lees: verduwende.

155 D Lombarde, 2 regels hoog (18-19), met representant.

156 01 Handgeschreven tekst in bovenmarge: 'Van siecheden' (linksboven) '159' (rechts boven de blanco kolom b).

157 vergagert Lees: vergadert.

158 flecht Lees: slecht.